

Chulalongkorn University

Chula Digital Collections

Chulalongkorn University Theses and Dissertations (Chula ETD)

2023

การนำนโยบายป้องกันและปราบปรามการละเมิดเครื่องหมายการค้าไปปฏิบัติของ ภาครัฐไทย (พ.ศ. 2562 - 2566)

ปิยะพล ฤดี

คณะรัฐศาสตร์

Follow this and additional works at: <https://digital.car.chula.ac.th/chulaetd>

Part of the [Public Affairs, Public Policy and Public Administration Commons](#)

Recommended Citation

ฤดี, ปิยะพล, "การนำนโยบายป้องกันและปราบปรามการละเมิดเครื่องหมายการค้าไปปฏิบัติของภาครัฐไทย (พ.ศ. 2562 - 2566)" (2023). *Chulalongkorn University Theses and Dissertations (Chula ETD)*. 10652.
<https://digital.car.chula.ac.th/chulaetd/10652>

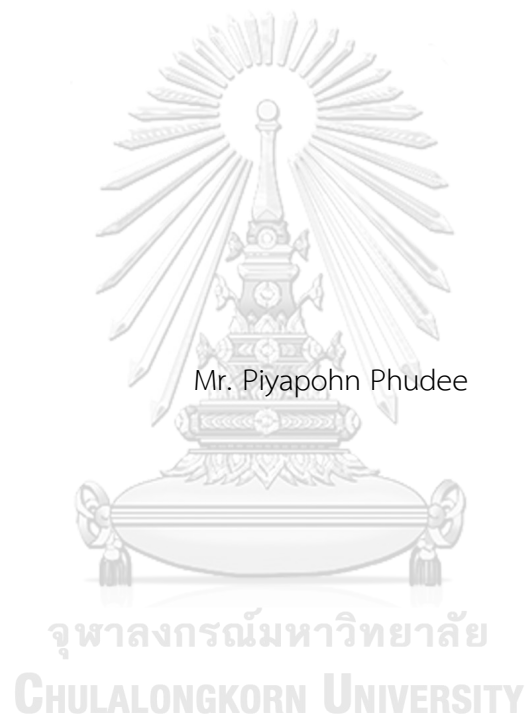
This Independent Study is brought to you for free and open access by Chula Digital Collections. It has been accepted for inclusion in Chulalongkorn University Theses and Dissertations (Chula ETD) by an authorized administrator of Chula Digital Collections. For more information, please contact ChulaDC@car.chula.ac.th.

การนำนโยบายป้องกันและปราบปรามการละเมิดเครื่องหมายการค้าไปปฏิบัติของภาครัฐไทย
(พ.ศ. 2562 - 2566)

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ ภาควิชารัฐประศาสนศาสตร์
คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา 2566

Thailand's Implementation of Policies on Prevention and Suppression
of Trademark Rights Infringements (2019 – 2023)

An Independent Study Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Public Administration in Public Administration
Department of Public Administration
FACULTY OF POLITICAL SCIENCE
Chulalongkorn University
Academic Year 2023

หัวข้อสารนิพนธ์

การนำนโยบายป้องกันและปราบปรามการละเมิด
เครื่องหมายการค้าไปปฏิบัติของภาครัฐไทย (พ.ศ. 2562 -
2566)

โดย

นายปิยะพล ฤดี

สาขาวิชา

รัฐประศาสนศาสตร์

อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วงอร พัวพันสวัสดิ์

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้รับสารนิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของ
การศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต

คณะกรรมการสอบสารนิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(อาจารย์ ดร.ภาณุภัทร จิตเที่ยง)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วงอร พัวพันสวัสดิ์)

..... กรรมการ
(อาจารย์ ดร.วิมลมาศ ศรีจำเริญ)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ปิยะพล ภูติ : การนำนโยบายป้องกันและปราบปรามการละเมิดเครื่องหมายการค้าไปปฏิบัติของ
 ภาครัฐไทย (พ.ศ. 2562 - 2566). (Thailand's Implementation of Policies on Prevention
 and Suppression of Trademark Rights Infringements (2019 – 2023)) อ.ที่ปรึกษาหลัก :
 ผศ. ดร.วอกร พัวพันสวัสดิ์

งานวิจัยชิ้นนี้มุ่งตอบคำถามเกี่ยวกับสาเหตุที่การนำนโยบายป้องกันและปราบปรามการละเมิด
 เครื่องหมายการค้าไปปฏิบัติของภาครัฐไทย ระหว่างปี พ.ศ. 2562 – 2566 จึงยังไม่สามารถบรรลุผลได้ รวมถึง
 เพื่อนำผลการศึกษาที่ได้มาจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายให้การนำนโยบายดังกล่าวไปปฏิบัติเป็นไปอย่างมี
 ประสิทธิภาพ โดยวิเคราะห์เชื่อมโยงกับปัจจัยในการนำนโยบายไปปฏิบัติตามทฤษฎีของ Van Meter และ Van
 Horn เพื่อสะท้อนปัญหาที่เกิดขึ้นจากกระบวนการดำเนินนโยบายดังกล่าว งานวิจัยชิ้นนี้อาศัยระเบียบวิธีวิจัยเชิง
 คุณภาพ โดยเน้นเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียในการดำเนินนโยบาย ทั้งหน่วยงานภาครัฐ
 และผู้ได้รับผลกระทบจากนโยบาย รวมถึงการศึกษาวិเคราะห์จากเอกสารทุติยภูมิ ทั้งนี้ ผลการศึกษาพบว่า
 สาเหตุที่การนำนโยบายป้องกันและปราบปรามการละเมิดเครื่องหมายการค้าไปปฏิบัติของภาครัฐไทย ระหว่างปี
 พ.ศ. 2562 – 2566 จึงยังไม่สามารถบรรลุผลได้ มีอยู่ 3 ปัจจัย ได้แก่ 1) สภาพตลาดสินค้าละเมิดเครื่องหมาย
 การค้าในปัจจุบัน เช่น รูปแบบการจำหน่ายสินค้าละเมิดถูกนำมาจำหน่ายในช่องทางออนไลน์มากขึ้นทำให้การ
 บังคับใช้กฎหมายในการปราบปรามยากต่อควบคุม 2) ปัญหาจากกระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติของภาครัฐ
 เช่น งบประมาณและบุคลากรที่มีอยู่อย่างจำกัด ความไม่คล่องตัวของระบบราชการไทย 3) อิทธิพลของการเมือง
 ในประเทศและระหว่างไทย-สหรัฐอเมริกา เช่น ระดับการให้ความสำคัญในการปราบปรามของตัวแสดงทาง
 การเมืองภายในประเทศแต่ละช่วงเวลาที่ไม่เท่ากันส่งผลให้เกิดความไม่ต่อเนื่องในการดำเนินนโยบาย รวมถึง
 การเมืองระหว่างไทย-สหรัฐอเมริกา ที่มีผลประโยชน์ทางการค้าระหว่างกันเข้ามาเกี่ยวข้อง ทั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ
 ให้ภาครัฐควรมุ่งเน้นการบังคับใช้กฎหมายในการปิดกั้นช่องทางจำหน่ายสินค้าละเมิดเครื่องหมายการค้าใน
 ช่องทางออนไลน์อย่างจริงจังและต่อเนื่อง รวมถึงจัดสรรงบประมาณและจำนวนบุคลากรให้มีความเหมาะสม
 ปรับปรุงระเบียบขั้นตอนการปฏิบัติงานให้มีความคล่องตัวและเหมาะสมกับรูปแบบการละเมิดในปัจจุบัน สร้าง
 ระบบทรัพย์สินทางปัญญาไทยให้เป็นมาตรฐานสากล รวมถึงเพิ่มความเข้มข้นในการสร้างความตระหนักรู้ให้กับ
 ผู้ประกอบการไทยให้เห็นถึงความสำคัญของการปกป้องคุ้มครองเครื่องหมายการค้า

สาขาวิชา รัฐประศาสนศาสตร์
 ปีการศึกษา 2566

ลายมือชื่อนิสิต
 ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาหลัก

6482033624 : MAJOR PUBLIC ADMINISTRATION

KEYWORD: Trademark, Policy Implementation, Intellectual Property, Trademark Infringement
 Piyapohn Phudee : Thailand's Implementation of Policies on Prevention and
 Suppression of Trademark Rights Infringements (2019 – 2023). Advisor: Asst. Prof. VONG-ON
 PHUAPHANSAWAT, Ph.D.

This research aims to inquire into the reasons the Thai government's implementation of policies to prevent and suppress trademark rights infringements (2019-2023) are unable to achieve expected results, as well as aims to utilize the research findings to give policy recommendations by analyzing factors with the use of Van Meter and Van Horn's policy implementation model to reflect problems arising from the policy implementation process. This study was conducted with the qualitative research approach, focusing on collecting data from in-depth interviews with stakeholders in the preventive and suppressive measures, both government agencies and the affected, with the incorporation of secondary document analysis. The research findings indicated the adequate factors the Thai government's implementation of policies to prevent and suppress trademark rights infringements (2019-2023) is yet to be able to achieve the desired results as follows: 1) the first factor is market conditions of trademark rights-infringed products, such as the increasing number of infringed products being sold online, where the law enforcement is hardly applicable, 2) the second factor is concerned with the problems with the Thai government's policy implementation process, such as human resources, budget limitation and inflexibility of the Thai bureaucracy itself, and 3) the third factor revolves around the influence of politics within Thailand and between Thailand and the United States, such as the varied levels of importance given by domestic political actors in different periods of administration, resulting in the discontinuity of policy implementation and the associated bilateral trade benefits. The researcher, therefore, recommend that the Thai government should focus more on enforcing the law to impede online channels for selling trademark rights-infringed products gravely and continuously, allocate more budgets and human resources, create lither work procedures suitable for the current violation pattern, create the internationalized Thai intellectual property system and escalate the awareness among Thai entrepreneurs of the importance of trademark protection.

Field of Study: Public Administration

Student's Signature

Academic Year: 2023

Advisor's Signature

กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความช่วยเหลือจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่าน ลำดับแรกผู้วิจัยขอขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วอกร พัวพันสวัสดิ์ ซึ่งเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ฉบับนี้ ที่ท่านอาจารย์สละเวลาอันมีค่าให้ความรู้ คำปรึกษา ข้อเสนอแนะ และแนวทางในการศึกษาวิจัย ตลอดจนให้ข้อแนะนำต่าง ๆ ในการแก้ไขสารนิพนธ์มาโดยตลอด ขอขอบพระคุณคณะกรรมการสอบสารนิพนธ์ อาจารย์ ดร.ภาณุภัทร จิตเที่ยง และอาจารย์ ดร.วิมลมาศ ศรีจำเริญ สำหรับคำแนะนำเพื่อปรับปรุงคุณภาพเนื้อหาของสารนิพนธ์ให้มีความรอบด้านมากยิ่งขึ้น และขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ภาควิชารัฐประศาสนศาสตร์สำหรับการประสานงานและให้ความช่วยเหลือตลอดการศึกษา

ขอขอบคุณผู้ให้คำสัมภาษณ์ทุกท่าน ที่ได้กรุณาสละเวลาให้สัมภาษณ์และร่วมแสดงความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัย ทำให้ผู้วิจัยได้ข้อมูลอย่างครบถ้วน ขอขอบคุณคณาจารย์หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ทุกท่าน ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทความรู้ทำให้ผู้วิจัยได้มีมุมมองทางรัฐประศาสนศาสตร์ที่กว้างขึ้น และขอบคุณเพื่อน ๆ รป.ม. รุ่นที่ 56 ทุกคนที่คอยช่วยเหลือและให้กำลังใจแก่กันเสมอมา

กราบขอบพระคุณ คุณพ่อ คุณแม่ ที่ให้การอุปการะเลี้ยงดู คอยส่งเสริมสนับสนุนการศึกษา และเป็นกำลังใจอันสำคัญยิ่ง เป็นลมใต้ปีกและเป็นผู้อยู่เบื้องหลังทุกความสำเร็จในชีวิตของลูกเสมอมา และขอบคุณทุกความช่วยเหลือและแรงสนับสนุนจากเพื่อน ๆ พี่ ๆ น้อง ๆ ที่ส่งกำลังใจในรูปแบบต่าง ๆ ให้แก่ผู้วิจัยตลอดการศึกษา ขอขอบคุณเพื่อนต่างสปีชีส์ Fubao และ Hua Hua แพนด้าเซเลบ รวมถึงอนิเมะจาก Studio Ghibli ทุกเรื่องที่ได้ดูในระหว่างการศึกษา ที่ได้มอบความสุข รอยยิ้ม และคลายเครียดให้กับผู้วิจัยตลอดเวลาที่ได้ศึกษาในระดับปริญญาโทมหาบัณฑิต

และสุดท้ายนี้ ผู้วิจัยขอขอบคุณตัวเอง ที่เป็นกำลังใจ อดทน และพยายามตลอดระยะเวลาการศึกษา ผู้วิจัยเชื่อว่า การลงทุนที่เป็นประโยชน์คือการลงทุนกับความรู้ ยากหรือง่ายอยู่ที่เราพยายาม Try and fail, but never fail to try

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ค
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ง
กิตติกรรมประกาศ.....	จ
สารบัญ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ฅ
สารบัญภาพ.....	ญ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ที่มาและสภาพปัญหา.....	1
1.2 คำถามในการวิจัย.....	4
1.3 วัตถุประสงค์การวิจัย.....	4
1.4 ระเบียบวิธีวิจัย.....	5
1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ.....	5
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	6
บทที่ 2 ทบทวนวรรณกรรม.....	7
2.1 แนวคิดทรัพย์สินทางปัญญา.....	8
2.2 เครื่องหมายการค้า (Trademark).....	9
2.3 สถานการณ์การละเมิดเครื่องหมายการค้าในประเทศไทย.....	12
2.4 ผลกระทบจากการละเมิดเครื่องหมายการค้าต่อเศรษฐกิจของประเทศไทย.....	17
2.5 สถานการณ์อุปสงค์และอุปทานของสินค้าละเมิดเครื่องหมายการค้า.....	18
2.6 ลักษณะการละเมิดเครื่องหมายการค้าในประเทศไทย.....	21
2.7 พันธกรณีของประเทศไทยภายใต้ข้อตกลงระหว่างประเทศด้านทรัพย์สินทางปัญญา.....	23

2.8 การจัดสถานะการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาของนานาชาติต่อประเทศไทย	25
2.9 การก่อตัวของนโยบายป้องกันและปราบปรามการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา	27
2.10 มาตรการควบคุมปัญหาการละเมิดเครื่องหมายการค้าในประเทศไทย.....	30
2.11 แนวคิดการนำนโยบายไปปฏิบัติ (Policy Implementation)	35
2.12 กรอบแนวคิดการวิจัย	37
บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย.....	39
3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	39
3.2 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	40
3.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ.....	40
3.4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	41
3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล	42
3.6 ระยะเวลาในการเก็บข้อมูล.....	42
บทที่ 4 ผลการศึกษา.....	43
4.1 ข้อค้นพบเกี่ยวกับตลาดสินค้าละเมิดเครื่องหมายการค้า.....	43
4.2 สภาพตลาดสินค้าละเมิดเครื่องหมายการค้าที่ส่งผลกระทบต่อการค้าดำเนินนโยบายป้องกัน และปราบปรามการละเมิดเครื่องหมายการค้า.....	47
4.3 ความชัดเจนของเป้าหมายและเกณฑ์บังคับใช้ของนโยบายป้องกันและปราบปรามการละเมิด เครื่องหมายการค้า.....	49
4.4 ปัญหาที่พบในกระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติ.....	55
4.5 ข้อเสนอแนะจากผู้ให้สัมภาษณ์	65
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผลการศึกษา และข้อเสนอแนะ	66
5.1 สรุปและการอภิปรายผลการศึกษา.....	66
5.2 ข้อจำกัดในการทำวิจัยและข้อเสนอแนะในการทำวิจัยต่อยอด.....	75
บรรณานุกรม.....	76

ประวัติผู้เขียน 80

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 1 สถิติการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญารายปี ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ กรมสอบสวนคดีพิเศษ และกรมศุลกากร ตั้งแต่ปี 2561 – 2565	3
ตารางที่ 2 สถิติการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญารายปีของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ กรมสอบสวนคดีพิเศษ และกรมศุลกากร ตั้งแต่ปี 2561 – 2565	12
ตารางที่ 3 แสดงสถิติการจับกุมการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาบนอินเทอร์เน็ตตั้งแต่ปี 2563 - 2565 ..	13
ตารางที่ 4 แสดงประเภทของสินค้าคดีละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาที่คดีถึงที่สุดแล้วปี 2566	14
ตารางที่ 5 แสดงการคิดมูลค่าของกลางโดยคิดจากมูลค่าสินค้าของจริงโดยเฉลี่ย.....	16
ตารางที่ 6 แสดงสถานะอันดับสถานการณ์คุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาของประเทศไทยรายปี ภายใต้กฎหมายการค้าสหรัฐอเมริกา มาตรา 301 พิเศษ	26
ตารางที่ 7 แสดงมาตรการป้องกันและปราบปรามการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา ภายใต้แผนปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา แก้ไขเพิ่มเติมปี 2562.....	29
ตารางที่ 8 แสดงรายละเอียดกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์เชิงลึก.....	40
ตารางที่ 9 แสดงงบประมาณกรมทรัพย์สินทางปัญญา.....	56
ตารางที่ 10 แสดงมูลค่าการค้าระหว่างประเทศไทย กับ สหรัฐอเมริกา	63

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1 การแบ่งประเภทของทรัพย์สินทางปัญญา.....	9
ภาพที่ 2 เครื่องหมายการค้า.....	10
ภาพที่ 3 เครื่องหมายบริการ	10
ภาพที่ 4 เครื่องหมายรับรอง	11
ภาพที่ 5 เครื่องหมายร่วม.....	11
ภาพที่ 6 กระบวนการละเมิดเครื่องหมายการค้า	23
ภาพที่ 7 โครงสร้างการดำเนินนโยบายด้านการป้องกันและปราบปรามทรัพย์สินทางปัญญา.....	28
ภาพที่ 8 ตัวแบบการนำนโยบายไปปฏิบัติของ Van Meter, Donald S. & Van Horn, Carl E.	37
ภาพที่ 9 กรอบแนวคิดการวิจัย	38
ภาพที่ 10 ห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain) ของสินค้าละเมิดเครื่องหมายการค้า	44
ภาพที่ 11 วัฏจักรทรัพย์สินทางปัญญา (Intellectual Property Value Chain).....	51
ภาพที่ 12 ต้นน้ำ-กลางน้ำ-ปลายน้ำ ของนโยบายป้องกันและปราบปรามการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา....	53

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและสภาพปัญหา

ปัจจุบันปัญหาการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาในประเทศไทย โดยเฉพาะเครื่องหมายการค้า ซึ่งเป็นทรัพย์สินทางปัญญาประเภทหนึ่งที่มีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจ มีแนวโน้มการละเมิดเพิ่มขึ้นตามการขยายตัวของเศรษฐกิจ การละเมิดเครื่องหมายการค้าจึงถือเป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประเทศ ตลอดเวลาที่ผ่านมาพบว่ามีข่าวการจับกุม ตรวจสอบแหล่งจำหน่าย แหล่งผลิตสินค้าละเมิดเครื่องหมายการค้ามาเป็นระยะ ปัญหาดังกล่าวได้สร้างความเสียหายให้กับภาคเศรษฐกิจของไทยเป็นมูลค่าหลายพันล้านบาทต่อปี กระทบต่อภาพลักษณ์ของประเทศไทยในสายตานักลงทุนต่างชาติ ทำให้นักลงทุนต่างชาติขาดความเชื่อมั่นว่าอาจไม่ได้รับความคุ้มครองทางกฎหมายในการเข้ามาลงทุนทำธุรกิจ นอกจากผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจแล้ว ยังส่งผลกระทบต่อประชาชนที่ซื้อสินค้าละเมิดเครื่องหมายการค้าอุปโภคบริโภค เนื่องจากสินค้าที่ละเมิดเครื่องหมายการค้ามีการจำหน่ายในราคาที่ถูกกว่าของแท้ ทำให้มีต้นทุนในการผลิตสินค้าที่ต่ำ วัตถุดิบหรือวัสดุที่ใช้ในการผลิตอาจไม่มีคุณภาพหรือได้รับการรับรองมาตรฐานต่าง ๆ ตามกฎหมาย ทั้งนี้ สินค้าละเมิดเครื่องหมายการค้ามีสินค้าหลายประเภท ทั้งที่เป็นสินค้าประเภทเครื่องแต่งกาย อาหาร เครื่องสำอาง หรือเครื่องใช้ไฟฟ้า ซึ่งการใช้สินค้าละเมิดเครื่องหมายการค้าดังกล่าวสามารถส่งผลกระทบต่อชีวิตหรือร่างกายจากการใช้สินค้าที่ไม่มีคุณภาพและมาตรฐาน นอกจากนี้ การละเมิดเครื่องหมายการค้ายังส่งผลกระทบต่อผู้สร้างสรรค์เครื่องหมายการค้า โดยเฉพาะผู้ประกอบการที่ใช้เครื่องหมายการค้ามาเป็นระยะเวลานาน สิ่งสมควรมาน่าเชื่อถือจนผู้บริโภคเกิดความเชื่อมั่นในคุณภาพของสินค้าหรือบริการที่ใช้เครื่องหมายการค้า นั้น ที่อาจรู้สึกท้อแท้ ขาดแรงบันดาลใจ หรือรู้สึกไม่คุ้มค่ากับการลงทุนลงแรงในการผลิตสินค้าหรือบริการที่มีคุณภาพออก ซึ่งในระยะยาวอาจส่งผลกระทบต่ออุตสาหกรรมผลิตสินค้า เนื่องจากไม่มีผู้ประกอบการผลิตสินค้าหรือนวัตกรรมใหม่ ๆ ออกมาสู่สังคม

โดยตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา ประเทศไทยถูกนานาชาติจับตามองว่าเป็นประเทศที่พบการละเมิดเครื่องหมายการค้าสูง ดังจะเห็นได้จากการที่ประเทศสหรัฐอเมริกาได้ใช้มาตรา 301 พิเศษ หรือ (Special 301 Provision of the Trade Act of 1974) จัดทำบัญชีรายชื่อประเทศคู่ค้าที่มีการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา โดยในปี 2566 ประเทศไทยถูกจัดให้อยู่ในบัญชีที่ประเทศที่ต้อง

จับตามอง (Watch List : WL) เนื่องจากประเทศไทยไม่ให้ความสำคัญคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา อย่างเพียงพอ นอกจากนี้ สหภาพยุโรปโดยคณะกรรมการยุโรป (European Commission: EC) ได้มีการจัดทำรายงานการเฝ้าระวังเรื่อง การละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา (Counterfeiting and Piracy Watch List) ซึ่งเป็นการจัดทำรายงานทุก ๆ 2 ปี โดยในปี 2565 คณะกรรมาธิการยุโรป ได้เผยแพร่รายงานเฝ้าระวังเรื่องการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาโดยระบุว่าศูนย์การค้า MBK เซ็นเตอร์ มีร้านค้าในศูนย์การค้าหลายร้านที่พบการจำหน่ายสินค้าปลอมหรือลอกเลียนแบบ ซึ่งรายงานทั้งหมดดังกล่าวเป็นการสร้างผลกระทบต่อภาพลักษณ์ของประเทศไทยในสายตานักลงทุนต่างชาติเป็นอย่างมาก

เพื่อเป็นการแก้ปัญหาการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา รัฐบาลไทยจึงได้ออกระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการนโยบายทรัพย์สินทางปัญญาแห่งชาติ พ.ศ. 2555 โดยให้มีคณะกรรมการนโยบายทรัพย์สินทางปัญญาแห่งชาติ ที่มีนายกรัฐมนตรีเป็นประธานกรรมการ มีอำนาจในการกำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาระบบทรัพย์สินทางปัญญา ส่งเสริมคุ้มครอง และป้องกันและปราบปรามการละเมิดสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาทั้งในประเทศและต่างประเทศ ซึ่งต่อมาคณะกรรมการฯ ได้มีคำสั่งแต่งตั้งคณะอนุกรรมการปราบปรามการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา เพื่อจัดทำแผนปฏิบัติการแห่งชาติในการปราบปรามการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา รวมถึงการอำนวยความสะดวก การเร่งรัด กำกับดูแล ตรวจสอบ ติดตาม และ ประเมินผลการปฏิบัติการทั้งปวงของส่วนราชการตลอดจนหน่วยงานและองค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการปราบปรามการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา และต่อมาคณะอนุกรรมการฯ ได้จัดทำแผนปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา ฉบับแรกของประเทศ โดยแผนปฏิบัติการดังกล่าวได้กำหนดอำนาจหน้าที่ในการบูรณาการป้องกันและปราบปรามการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาของหน่วยงานภาครัฐต่าง ๆ จำนวน 17 หน่วยงาน อย่างเป็นรูปธรรม พร้อมทั้งมีคำสั่งแต่งตั้งคณะทำงานขึ้นมา จำนวน 3 คณะ ประกอบด้วย (1) คณะทำงานปราบปรามการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา (2) คณะทำงานปราบปรามการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาในสื่อสังคมออนไลน์ (3) คณะทำงานทำลายของกลางคดีละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาที่คดีถึงที่สุดแล้ว เพื่อขับเคลื่อนภารกิจให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์และบรรลุเป้าหมายตามที่แผนปฏิบัติการฯ ได้กำหนดไว้ เพื่อให้การป้องกันและปราบปรามการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาของไทยมีประสิทธิภาพและนานาชาติให้การยอมรับและปรับสถานะของไทยในรายงานต่าง ๆ ให้ดีขึ้น

อย่างไรก็ดี ข้อมูลจากกรมทรัพย์สินทางปัญญา ได้รายงานสถิติการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา ตั้งแต่ปี 2561 - 2565 ซึ่งได้รวบรวมจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติ กรมสอบสวนคดีพิเศษ และกรมศุลกากร พบว่าข้อมูลจากสถิติยังพบการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาอยู่จำนวนมาก อย่างไรก็ตาม

ตั้งแต่มีการบังคับใช้แผนปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา แม้ว่าจำนวนจำนวนคดีละเมิดเครื่องหมายการค้าจะลดลง แต่จำนวนของกลางในแต่ละปียังคงมีปริมาณที่สูงและยังไม่เป็นที่น่าพอใจ ประกอบกับนานาชาติยังคงแสดงความกังวลต่อมาตรการให้ความคุ้มครองเครื่องหมายการค้าในประเทศไทย ซึ่งเห็นได้จากการที่ประเทศไทยยังคงถูกจัดให้อยู่ในบัญชีที่ประเทศที่ต้องจับตามอง (Watch List : WL) ของกฎหมายการค้าสหรัฐฯ และ รายงานการเฝ้าระวังเรื่องการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา (Counterfeiting and Piracy Watch List) ของสหภาพยุโรป เนื่องจากประเทศไทยยังให้ความคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาอย่างไม่เพียงพอ

ตารางที่ 1 สถิติการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญารายปี ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ กรมสอบสวนคดีพิเศษ และกรมศุลกากร ตั้งแต่ปี 2561 – 2565

หน่วยงาน	ปี 2561		ปี 2562		ปี 2563		ปี 2564		ปี 2565	
	คดี	ของกลาง (ชิ้น)	คดี	ของกลาง (ชิ้น)	คดี	ของกลาง (ชิ้น)	คดี	ของกลาง (ชิ้น)	คดี	ของกลาง (ชิ้น)
1. สำนักงานตำรวจแห่งชาติ										
พ.ร.บ.เครื่องหมายการค้า	3,936	437,350	2,786	354,015	1,270	323,032	920	833,420	544	932,256
พ.ร.บ.ลิขสิทธิ์	1,930	85,403	1,079	35,410	527	35,469	438	20,643	517	19,048
พ.ร.บ.สิทธิบัตร	18	4,281	5	271	-	-	23	653	9	37
รวม	5,884	527,034	3,870	389,696	1,797	358,501	1,381	854,716	1,070	951,341
2. กรมสอบสวนคดีพิเศษ										
พ.ร.บ.เครื่องหมายการค้า	25	88,293	4	732,747	4	512,621	4	2,922,630	9	672,881
พ.ร.บ.ลิขสิทธิ์	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
พ.ร.บ.สิทธิบัตร	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
รวม	25	88,293	4	732,747	4	512,621	4	2,922,630	9	672,881
3. กรมศุลกากร (ไม่มีการแยกประเภท)										
	1,029	10,210,211	1,006	527,195	1,541	52,517,596	484	1,347,055	498	683,954
รวมทั้งสิ้น	6,938	10,825,538	4,880	1,649,638	3,342	53,388,718	1,869	5,124,401	1,577	2,308,176

(ที่มา : กรมทรัพย์สินทางปัญญา, 2566)

ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาในส่วนของผลการป้องกันและปราบปรามการละเมิดเครื่องหมายการค้า แม้ว่าจำนวนคดีละเมิดเครื่องหมายการค้าจะลดลง แต่จำนวนของกลางในแต่ละปียังคงมีปริมาณที่สูง ซึ่งอาจมีสาเหตุมาจากสาระสำคัญของนโยบายดังกล่าวขาดความชัดเจน มีความคลุมเครือในตัวเนื้อหาสาระ หรือความเข้าใจของผู้นำนโยบายไปปฏิบัติ ประกอบกับการดำเนินนโยบายป้องกันและปราบปรามการละเมิดเครื่องหมายการค้ามี 17 หน่วยงานที่เข้ามาเกี่ยวข้องในการผลักดันนโยบายป้องกันและปราบปรามการละเมิดเครื่องหมายการค้า ซึ่งอาจส่งผลให้รูปแบบการปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามหรือประสานงานอาจมีความแตกต่างกันตามลักษณะของ

หน่วยงาน และอาจทำให้เกิดการสื่อสารที่คลาดเคลื่อนระหว่างหน่วยงานได้ ซึ่งทำให้การนำนโยบายดังกล่าวไปปฏิบัติไม่สอดคล้องหรือดำเนินนโยบายไม่ไปในทิศทางเดียวกัน ประกอบกับความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีในปัจจุบัน ทำให้รูปแบบการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาเปลี่ยนแปลงไป โดยในปัจจุบันพบว่า การจำหน่ายสินค้าละเมิดเครื่องหมายการค้าไม่จำเป็นต้องมีสถานที่หรือหน้าร้านในการจัดจำหน่าย โดยรูปแบบการจำหน่ายสินค้าละเมิดเครื่องหมายการค้าได้ปรับเปลี่ยนไปจำหน่ายบนอินเทอร์เน็ตตามแพลตฟอร์มต่าง ๆ มากขึ้น ทำให้ยากต่อการป้องกันและปราบปราม

ด้วยสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษากระบวนการนำนโยบายป้องกันและปราบปรามการละเมิดเครื่องหมายการค้าไปปฏิบัติของภาครัฐไทย ระหว่างปี พ.ศ. 2562 – 2566 เพื่อให้ทราบถึงปัญหาที่เกิดขึ้นจากการดำเนินนโยบายภายใต้พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2559 และแผนปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา แก้ไขเพิ่มเติมปี 2562 โดยการศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งหวังว่าจะได้ผลการศึกษาเพื่อนำมาจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่จะเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงและพัฒนานโยบายป้องกันและปราบปรามการละเมิดเครื่องหมายการค้าของประเทศไทยให้มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับสถานการณ์รูปแบบการละเมิดในปัจจุบัน และได้รับการยอมรับจากการปรับสถานะต่าง ๆ ของนานาชาติ

1.2 คำถามในการวิจัย

1.2.1 เพราะเหตุใดการนำนโยบายป้องกันและปราบปรามการละเมิดเครื่องหมายการค้าไปปฏิบัติของภาครัฐไทยจึงยังไม่สามารถบรรลุผลได้

1.2.2 ภาครัฐควรพัฒนาแนวนโยบายป้องกันและปราบปรามการละเมิดเครื่องหมายการค้า และกระบวนการนำนโยบายดังกล่าวไปปฏิบัติอย่างไรให้บรรลุผล

1.3 วัตถุประสงค์การวิจัย

1.3.1 เพื่อศึกษากระบวนการนำนโยบายป้องกันและปราบปรามการละเมิดเครื่องหมายการค้าไปปฏิบัติ ภายใต้แผนปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา แก้ไขเพิ่มเติมปี 2562

1.3.2 เพื่อศึกษาปัญหาที่เกิดขึ้นในการนำนโยบายป้องกันและปราบปรามการละเมิดเครื่องหมายการค้าไปปฏิบัติของภาครัฐไทย

1.3.3 เพื่อนำผลที่ได้จากการศึกษามาจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ที่จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนานโยบายป้องกันและปราบปรามการละเมิดเครื่องหมายการค้าให้มีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับสถานการณ์รูปแบบการละเมิดในปัจจุบัน

1.4 ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ด้วยคำถามกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) สำหรับผู้กำหนดนโยบาย ผู้ที่เกี่ยวข้องในการนำนโยบายไปปฏิบัติ และผู้ได้รับผลกระทบจากการดำเนินนโยบาย

1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ

1.5.1 ทรรศนทางปัญญา หมายถึง ผลงานอันเกิดจากการประดิษฐ์คิดค้นหรือสร้างสรรค์ของมนุษย์ซึ่งเน้นที่ผลผลิตของสติปัญญาและความชำนาญ โดยไม่คำนึงถึงชนิดของการสร้างสรรค์หรือวิธีการแสดงออก ทรรศนทางปัญญาอาจแสดงออกในรูปแบบของสิ่งที่จับต้องได้ เช่น สินค้าต่าง ๆ หรือในรูปของสิ่งที่จับต้องไม่ได้ เช่น บริการ แนวคิดในการดำเนินธุรกิจ กรรมวิธีการผลิตทางอุตสาหกรรม

1.5.2 การละเมิดเครื่องหมายการค้า หมายถึง การกระทำต่อเครื่องหมายการค้าที่ได้รับจดทะเบียนไว้แล้วในราชอาณาจักร ได้แก่ การปลอม การเลียน การนำหีบห่อหรือภาชนะที่แสดงเครื่องหมายการค้าที่จดทะเบียนไว้แล้วมาใช้สำหรับสินค้าของตนเอง หรือของบุคคลอื่น รวมถึงการนำเข้ามาในราชอาณาจักร จำหน่าย เสนอจำหน่าย หรือมีไว้เพื่อจำหน่ายซึ่งสินค้าที่ปลอม เลียนเครื่องหมายการค้าที่ได้รับการจดทะเบียนไว้แล้วในราชอาณาจักร

1.5.3 การนำนโยบายไปปฏิบัติ หมายถึง การดำเนินการโดยบุคคลหรือกลุ่มบุคคลในภาครัฐและเอกชน ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวมุ่งที่จะก่อให้เกิดผลสำเร็จตรงตามวัตถุประสงค์จากการตัดสินใจดำเนินนโยบายที่ได้กำหนดไว้ก่อนหน้านั้นแล้ว

1.5.4 ผู้กำหนดนโยบาย (Policymaker) หมายถึง คณะอนุกรรมการปราบปรามการละเมิดทรรศนทางปัญญา และคณะทำงานปราบปรามการละเมิดทรรศนทางปัญญา

1.5.5 ผู้นำนโยบายไปปฏิบัติ (Implementer) หมายถึง คณะทำงานปราบปรามการละเมิดทรรศนทางปัญญา และหน่วยงานภายใต้แผนปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามการละเมิดทรรศนทางปัญญา แก้ไขเพิ่มเติมปี 2562

1.5.6 ได้รับผลกระทบจากการดำเนินนโยบาย (Target Population) หมายถึง ผู้ซื้อสินค้าละเมิดเครื่องหมายการค้า

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.6.1 ทำให้ทราบถึงกระบวนการนำนโยบายป้องกันและปราบปรามการละเมิดเครื่องหมายการค้าไปปฏิบัติของภาครัฐไทย

1.6.2 ทำให้ทราบถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในการนำนโยบายป้องกันและปราบปรามการละเมิดเครื่องหมายการค้าไปปฏิบัติของภาครัฐไทย

1.6.3 ทำให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำผลที่ได้จากการศึกษาไปปรับปรุงกระบวนการดำเนินนโยบายป้องกันและปราบปรามการละเมิดเครื่องหมายการค้าให้มีประสิทธิภาพ

บทที่ 2

ทบทวนวรรณกรรม

การศึกษาเรื่อง การนำนโยบายป้องกันและปราบปรามการละเมิดเครื่องหมายการค้าไปปฏิบัติของ ภาครัฐไทย ระหว่างปี พ.ศ. 2562 – 2566 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการนำนโยบายป้องกัน และปราบปรามการละเมิดเครื่องหมายการค้าไปปฏิบัติ ภายใต้แผนปฏิบัติการป้องกันและปราบปราม การละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา แก้ไขเพิ่มเติมปี 2562 รวมถึงเพื่อศึกษาปัญหาที่เกิดขึ้นในการนำ นโยบายไปปฏิบัติ เพื่อนำผลที่ได้จากการศึกษามาจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ที่จะเป็นประโยชน์ ต่อการพัฒนา นโยบายป้องกันและปราบปรามการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาให้มีประสิทธิภาพ และเพื่อให้ งานวิจัยชิ้นนี้สอดคล้องและครอบคลุมกับวัตถุประสงค์ดังกล่าว ผู้วิจัยจึงได้ทบทวนวรรณกรรม แนวคิดที่เกี่ยวข้องเพื่ออธิบายความเป็นมาและสภาพปัญหา สถานการณ์การละเมิดที่เกิดขึ้น รวมถึง พัฒนาการของนโยบายดังกล่าว ตั้งแต่ในเวทีนโยบายในประเทศจนถึงเวทีนโยบายระดับโลก ตลอดจน แนวคิดที่ใช้ในการอธิบายกระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติ ซึ่งจะช่วยในการวิเคราะห์เพื่อให้ทราบ ปัญหาหรืออุปสรรคที่เกิดจากการนำนโยบายไปปฏิบัติ โดยผู้วิจัยได้แบ่งหัวข้อสำหรับการอภิปราย ทั้งหมด 12 หัวข้อ ดังนี้

- 2.1 แนวคิดทรัพย์สินทางปัญญา
- 2.2 เครื่องหมายการค้า
- 2.3 สถานการณ์การละเมิดเครื่องหมายการค้าในประเทศไทย
- 2.4 ผลกระทบจากการละเมิดเครื่องหมายการค้าต่อเศรษฐกิจของประเทศไทย
- 2.5 สถานการณ์อุปสงค์และอุปทานของสินค้าละเมิดเครื่องหมายการค้า
- 2.6 ลักษณะการละเมิดเครื่องหมายการค้าในประเทศไทย
- 2.7 พันธกรณีของประเทศไทยภายใต้ข้อตกลงระหว่างประเทศด้านทรัพย์สินทางปัญญา
- 2.8 การจัดสถานะการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาของนานาชาติต่อประเทศไทย
- 2.9 การก่อตัวของนโยบายป้องกันและปราบปรามการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา
- 2.10 มาตรการป้องกันและปราบปรามการละเมิดเครื่องหมายการค้าของประเทศไทย
- 2.11 แนวคิดการนำนโยบายไปปฏิบัติ
- 2.12 กรอบแนวคิดการวิจัย

2.1 แนวคิดทรัพย์สินทางปัญญา

2.1.1 ความหมายของทรัพย์สินทางปัญญา

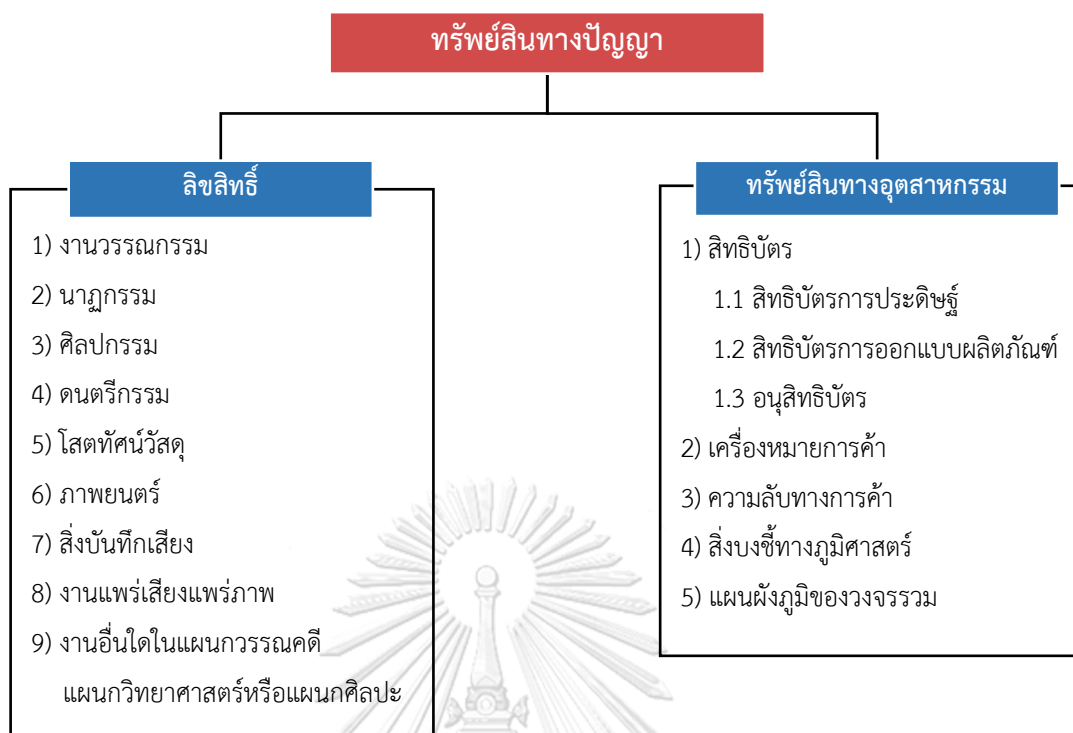
องค์การทรัพย์สินทางปัญญาโลก (World Intellectual Property Organization: WIPO) ได้ให้คำนิยาม “ทรัพย์สินทางปัญญา” ว่าหมายถึง ความคิดสร้างสรรค์ สิ่งประดิษฐ์คิดค้น วรรณกรรม งานศิลปะ สัญลักษณ์ ชื่อ ภาพ และการออกแบบ ที่ใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ได้ (World Intellectual Property Organization, 2004)

กรมทรัพย์สินทางปัญญาได้ให้ความหมาย “ทรัพย์สินทางปัญญา” ว่าหมายถึง ผลงานอันเกิดจากการประดิษฐ์คิดค้นหรือสร้างสรรค์ของมนุษย์ ซึ่งเน้นที่ผลผลิตอันเกิดจากสติปัญญา และความชำนาญ โดยไม่คำนึงถึงประเภทของการสร้างสรรค์ ลักษณะหรือวิธีการในการแสดงออก โดยทรัพย์สินทางปัญญาอาจแสดงออกในลักษณะของสิ่งประดิษฐ์คิดค้นที่จับต้องได้ เช่น สินค้าต่าง ๆ ภาพวาด งานประติมากรรม หรือแสดงออกในลักษณะของสิ่งที่จับต้องไม่ได้ เช่น แนวคิดในการดำเนินธุรกิจ กรรมวิธีในการผลิตทางอุตสาหกรรม เป็นต้น (กรมทรัพย์สินทางปัญญา, 2560)

กล่าวโดยสรุป “ทรัพย์สินทางปัญญา” หมายถึง ผลงานที่เกิดจากความคิดสร้างสรรค์จากการใช้สติปัญญาประดิษฐ์ คิดค้น ซึ่งอาจแสดงออกในลักษณะหรือรูปแบบใดก็ได้ โดยอาจแสดงออกในรูปแบบสิ่งที่จับต้องได้ เช่น สิ่งประดิษฐ์ต่าง ๆ วรรณกรรม งานศิลปะ หรืออาจเป็นสิ่งที่จับต้องไม่ได้ เช่น กรรมวิธีในการผลิตต่าง ๆ แนวคิดในการดำเนินธุรกิจ เป็นต้น

2.1.2 ประเภทของทรัพย์สินทางปัญญา

ทรัพย์สินทางปัญญาคือ ผลงานอันเกิดจากการประดิษฐ์คิดค้นหรือสร้างสรรค์ของมนุษย์ ซึ่งเน้นที่ผลผลิตจากสติปัญญาและความชำนาญ โดยไม่คำนึงถึงชนิดของการสร้างสรรค์หรือลักษณะวิธีการในการแสดงออก โดยในทางสากลทรัพย์สินทางปัญญา (Intellectual Property) แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ 1) ลิขสิทธิ์ (Copyright) และ 2) ทรัพย์สินทางอุตสาหกรรม (Industrial Property) ได้แก่ สิทธิบัตร (Patent) เครื่องหมายการค้า (Trademark) ความลับทางการค้า (Trade Secret) สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (Geographical Indication) แผนผังภูมิของวงจรรวม (Layout- Design of Integrated Circuits) ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 การแบ่งประเภทของทรัพย์สินทางปัญญา

2.2 เครื่องหมายการค้า (Trademark)

ทรัพย์สินทางปัญญามีหลายประเภท โดยเครื่องหมายทางการค้า (Trademark) เป็นส่วนหนึ่งของทรัพย์สินทางปัญญาประเภททรัพย์สินทางอุตสาหกรรม (Industrial Property) เครื่องหมายการค้ามีบทบาทสำคัญทางเศรษฐกิจในระดับประเทศและระหว่างประเทศ ด้วยลักษณะของเครื่องหมายการค้าที่ผู้ประกอบการใช้เป็นสื่อกลางเพื่อสร้างการจดจำและเรียกขาน เพื่อแยกแยะสินค้าและบริการของตนออกจากสินค้าและบริการของผู้ผลิตรายอื่น ทั้งนี้ การที่ผู้ประกอบการใช้เครื่องหมายการค้ากับสินค้าหรือบริการมาเป็นเวลานาน ย่อมเกิดการสั่งสมชื่อเสียง เกิดความนิยม ความเชื่อถือในคุณภาพของสินค้าหรือบริการ และทำให้ผู้บริโภคเกิดความภักดีต่อแบรนด์ (Brand Loyalty) อย่างไรก็ดี เป็นที่ทราบกันดีว่าเมื่อสินค้าหรือบริการใดได้รับความนิยมก็จะมีกลุ่มคนที่ฉวยโอกาสจากกระแสความนิยมในการปลอมหรือเลียนเครื่องหมายการค้านั้นเพื่อใช้กับสินค้าของตนเอง ซึ่งเป็นการละเมิดเครื่องหมายการค้าของบุคคลอื่น และสร้างความไม่เป็นธรรมกับเจ้าของเครื่องหมายการค้าที่ถูกละเมิด

กฎหมายเครื่องหมายการค้าจึงมีบทบาทสำคัญในการควบคุมและป้องกันการกระทำที่ไม่เป็นธรรมในทางการค้าที่เกิดขึ้น การปลอมหรือเลียนเครื่องหมายการค้าถือเป็นการเอาเปรียบ

ผู้ประกอบการที่ได้ใช้ความวิริยะอุตสาหะในการสร้างสรรค์เครื่องหมายการค้าขึ้นมา ซึ่งต้องลงทุนลงแรง สั่งสมความน่าเชื่อถือจนเครื่องหมายการค้านั้นได้รับการยอมรับจากผู้บริโภค

เมื่อพิจารณากฎหมายเครื่องหมายการค้าของไทยพบว่า พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2559 ให้คำนิยาม “เครื่องหมาย” ว่าหมายถึง ภาพวาด ภาพถ่าย ภาพประดิษฐ์ ชื่อ ลายมือชื่อ คำ ตัวหนังสือ ตรา ตัวเลข รูปร่างหรือรูปทรงของวัตถุ กลุ่มของสี เสียง หรือสิ่งเหล่านี้ อย่างหนึ่งหรือหลายอย่างรวมกัน¹ โดย พ.ร.บ. เครื่องหมายการค้าฯ ได้แบ่งเครื่องหมายการค้าออกเป็นอีก 4 ประเภท ดังนี้

1. เครื่องหมายการค้า (Trademark) หมายความว่า เครื่องหมายที่ใช้กับสินค้าเพื่อแสดงให้เห็นว่าสินค้าที่ใช้เครื่องหมายการค้า นั้น มีความแตกต่างจากสินค้าของบุคคลอื่นที่ใช้กับสินค้าประเภทเดียวกัน เช่น เครื่องหมายแอปเปิล (Apple) เครื่องหมายอดิดาส (Adidas) เครื่องหมายไมโครซอฟท์ (Microsoft) หรือเครื่องหมายโตโยต้า (Toyota) เป็นต้น

ภาพที่ 2 เครื่องหมายการค้า

เครื่องหมาย Apple และเครื่องหมายAdidas

2. เครื่องหมายบริการ (Service Mark) หมายความว่า เครื่องหมายที่ใช้กับการบริการเพื่อแสดงให้เห็นว่า การบริการที่ใช้เครื่องหมายนั้นมีความแตกต่างจากการบริการของบุคคลที่ใช้เครื่องหมายบริการอื่น เช่น บริการสายการบิน บริการด้านการเงิน บริการโรงแรม และบริการโฆษณา เป็นต้น ตัวอย่างของเครื่องหมายบริการ เช่น เครื่องหมายโรงแรมแมนดาริน โอเรียนเต็ล การบินไทย หรือเครื่องหมายธนาคารกสิกรไทย เป็นต้น

ภาพที่ 3 เครื่องหมายบริการ

เครื่องหมายการบินไทย และ เครื่องหมายธนาคารกสิกรไทย

¹ พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2537 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2559 มาตรา 4

3. เครื่องหมายรับรอง (Certification mark) หมายความว่า เครื่องหมายที่ใช้เพื่อรับรองคุณภาพสินค้าหรือบริการของบุคคลอื่น โดยเป็นการรับรองเกี่ยวกับส่วนประกอบ แหล่งกำเนิด วิธีการผลิต คุณภาพ ชนิด หรือคุณลักษณะอื่นใดของสินค้าหรือบริการนั้น เช่น เครื่องหมายแม่ช้อยนางรำ หรือเครื่องหมายเซลล์ชวนชิม เป็นต้น กล่าวคือ ผู้ที่ยื่นขอจดทะเบียนเครื่องหมายรับรองต้องมีการกำหนดมาตรฐานสำหรับการใช้เครื่องหมายรับรองไว้ ดังนั้น ในการรับจดทะเบียนเครื่องหมายรับรอง นายทะเบียนจะพิจารณาความสามารถของผู้ยื่นจดทะเบียนว่ามีความสามารถเพียงพอในการรับรองคุณลักษณะของสินค้าหรือบริการ

ภาพที่ 4 เครื่องหมายรับรอง
เครื่องหมายเซลล์ชวนชิม และเครื่องหมายแม่ช้อยนางรำ

4. เครื่องหมายร่วม (Collective Mark) หมายความว่า เครื่องหมายการค้าหรือเครื่องหมายบริการที่ถูกใช้โดยบริษัทหรือวิสาหกิจในกลุ่มหรือเครือเดียวกัน หรือถูกใช้โดยสมาชิกของสมาคม สหกรณ์ สหภาพ สมาพันธ์ กลุ่มบุคคล หรือองค์กรอื่นใดของรัฐหรือเอกชน เช่น เครื่องหมายตราช้างของกลุ่มบริษัทปูนซีเมนต์ไทย เครื่องหมายกลุ่มบริษัทในเครือ ปตท. เป็นต้น ซึ่งโดยทั่วไปเครื่องหมายร่วมจะมีการกำหนดมาตรฐานในการใช้เครื่องหมายร่วมกัน ทั้งนี้ การใช้เครื่องหมายร่วมดังกล่าวต้องมีการทำข้อตกลงที่มีการทำตลาดร่วมกันในกลุ่มบริษัทด้วย

ภาพที่ 5 เครื่องหมายร่วม
เครื่องหมายตราช้างของกลุ่มบริษัทปูนซีเมนต์ไทย และ เครื่องหมายกลุ่มบริษัทในเครือ ปตท.

ทั้งนี้ เครื่องหมายการค้าตามพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2537 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2559 กำหนดให้เครื่องหมายการค้าที่ได้รับการจดทะเบียนมีอายุความคุ้มครอง 10 ปี นับแต่วันที่ยื่นขอรับความคุ้มครอง และต่ออายุได้ทุก 10 ปี

2.3 สถานการณ์การละเมิดเครื่องหมายการค้าในประเทศไทย

ปัญหาการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นมาอย่างต่อเนื่อง โดยตลอดเวลาที่ผ่านมาพบข่าวการจับกุม ตรวจสอบแหล่งจำหน่ายและแหล่งผลิตสินค้าละเมิดทรัพย์สินทางปัญญามาเป็นระยะ โดยข้อมูลจากกรมทรัพย์สินทางปัญญา ได้รายงานสถิติการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา ตั้งแต่ปี 2561 - 2565 ซึ่งได้รวบรวมจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติ กรมสอบสวนคดีพิเศษ และกรมศุลกากร พบว่าทรัพย์สินทางปัญญาประเภท เครื่องหมายการค้า มีจำนวนคดีและจำนวนของกลางในแต่ละปีมากกว่าทรัพย์สินทางปัญญาประเภท ลิขสิทธิ์ และสิทธิบัตร ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 สถิติการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญารายปีของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ กรมสอบสวนคดีพิเศษ และกรมศุลกากร ตั้งแต่ปี 2561 - 2565

หน่วยงาน	ปี 2561		ปี 2562		ปี 2563		ปี 2564		ปี 2565	
	คดี	ของกลาง (ชิ้น)	คดี	ของกลาง (ชิ้น)	คดี	ของกลาง (ชิ้น)	คดี	ของกลาง (ชิ้น)	คดี	ของกลาง (ชิ้น)
1. สำนักงานตำรวจแห่งชาติ										
พ.ร.บ.เครื่องหมายการค้า	3,936	437,350	2,786	354,015	1,270	323,032	920	833,420	544	932,256
พ.ร.บ.ลิขสิทธิ์	1,930	85,403	1,079	35,410	527	35,469	438	20,643	517	19,048
พ.ร.บ.สิทธิบัตร	18	4,281	5	271	-	-	23	653	9	37
รวม	5,884	527,034	3,870	389,696	1,797	358,501	1,381	854,716	1,070	951,341
2. กรมสอบสวนคดีพิเศษ										
พ.ร.บ.เครื่องหมายการค้า	25	88,293	4	732,747	4	512,621	4	2,922,630	9	672,881
พ.ร.บ.ลิขสิทธิ์	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
พ.ร.บ.สิทธิบัตร	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
รวม	25	88,293	4	732,747	4	512,621	4	2,922,630	9	672,881
3. กรมศุลกากร (ไม่มีการแยกประเภท)										
รวมทั้งสิ้น	6,938	10,825,538	4,880	1,649,638	3,342	53,388,718	1,869	5,124,401	1,577	2,308,176

(ที่มา : กรมทรัพย์สินทางปัญญา, 2566)

ทั้งนี้ สถิติการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญารายปีตามตารางที่ 2 เป็นการนับรวมทั้งการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาในท้องตลาดและการละเมิดบนอินเทอร์เน็ต หากนับเฉพาะการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาบนอินเทอร์เน็ตมีรายละเอียดการจับกุมตามตารางที่ 3 ดังนี้

ตารางที่ 3 แสดงสถิติการจับกุมการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาบนอินเทอร์เน็ตตั้งแต่ปี 2563 - 2565

การจับกุมการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาบนอินเทอร์เน็ต			
ปี	จำนวนคดี	ของกลาง (ชิ้น)	มูลค่าความเสียหาย (บาท)
2563	231	44,953	70,258,200
2564	203	82,946	100,160,506
2565	343	290,522	187,214,218

(ที่มา : กรมทรัพย์สินทางปัญญา, 2566)

ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาสถานการณ์การละเมิดเครื่องหมายการค้าในประเทศไทย ระหว่างปี 2561 - 2565 ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่ภาครัฐให้ความสำคัญกับการป้องกันและปราบปรามการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาเป็นอย่างมาก เห็นได้จากการบังคับใช้แผนปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา โดยบูรณาการความร่วมมือทั้งหน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชน จากข้อมูลสถิติพบว่า จำนวนคดีมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง ในขณะที่จำนวนของกลางระหว่างปี 2561 - 2562 มีแนวโน้มลดลงเช่นกัน อย่างไรก็ตาม ในปี 2563 พบว่ามีจำนวนของกลางที่ยึดได้จากกรมศุลกากรมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น อันเนื่องมาจากมีการลักลอบนำเข้าสินค้าละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาเข้ามาในประเทศไทยจำนวนมาก เมื่อพิจารณาจำนวนของกลางในปี 2564 - 2565 โดยเฉพาะเครื่องหมายการค้า โดยเฉพาะคดีมีจำนวนของกลางลดลงซึ่งสอดคล้องกับจำนวนคดีที่ลดลงเช่นกัน อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาผลการจับกุมการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาบนอินเทอร์เน็ตพบว่า ตั้งแต่ปี 2563 มีจำนวนคดีและปริมาณของกลางเพิ่มขึ้นทุกปี สะท้อนให้เห็นว่าลักษณะการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญามีการปรับเปลี่ยนการจำหน่ายจากหน้าร้านมาจำหน่ายบนอินเทอร์เน็ตมากขึ้น แต่เมื่อพิจารณาภาพรวมทั้งหมดของจำนวนคดีและจำนวนของกลาง พบว่าการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญามีแนวโน้มลดลงสะท้อนให้เห็นว่าการบูรณาการป้องกันและปราบปรามการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาของหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายต่าง ๆ โดยเฉพาะการป้องกันและปราบปรามการละเมิดเครื่องหมายการค้ามีแนวโน้มไปในทิศทางที่ดี

2.3.1 ประเภทของสินค้าที่มีการละเมิดเครื่องหมายการค้า

ปัจจุบันการละเมิดเครื่องหมายการค้าไม่ได้จำกัดอยู่เฉพาะสินค้าแบรนด์เนม เช่น เสื้อผ้า ชุดกีฬา กระเป๋า นาฬิกา เป็นต้น แต่ได้ขยายไปถึงสินค้าอุปโภคบริโภคต่าง ๆ ที่ใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น อาหาร เครื่องสำอาง อะไหล่ อุปกรณ์ตกแต่งรถยนต์ ยารักษาโรค ผงปรุงรส อาหารสำเร็จรูปต่าง ๆ เป็นต้น ทั้งนี้ ข้อมูลจากกรมทรัพย์สินทางปัญญาได้ระบุประเภทของสินค้าของกลาง

คดีละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาที่คดีถึงที่สุดแล้วที่ถูกนำมาทำลายในปี 2566 จำนวน 1,253,529 ชิ้น พบว่า เสื้อและกางเกง เป็นประเภทของสินค้าที่มีการละเมิดเครื่องหมายการค้ามากที่สุด

ตารางที่ 4 แสดงประเภทของสินค้าคดีละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาที่คดีถึงที่สุดแล้วปี 2566

ประเภทสินค้า	เสื้อ/กางเกง	เครื่องหนัง	รองเท้า	นาฬิกา	คอมพิวเตอร์	ซีดี/ดีวีดี/วีซีดี	อื่น ๆ	รวม (ชิ้น)
จำนวน	158,984	31,465	53,047	13,252	107	42,608	954,066	1,253,529

(ที่มา : กรมทรัพย์สินทางปัญญา, 2566)

ประเภทสินค้าอื่น ๆ ที่พบการละเมิดเครื่องหมายการค้า เช่น ลิปстик น้ำหอม เครื่องสำอาง กาวหลอด ทิชชูเปียก ปลูกมือ อุปกรณ์เครื่องใช้ไฟฟ้า ปลั๊กไฟ สวิตช์ไฟ แบตเตอรี่ กอล์ฟ ถุงบรจู้กันต์ กาแฟสำเร็จรูป ผงปรุงรส อะไหล่ อุปกรณ์ตกแต่งรถยนต์ เป็นต้น

2.3.2 ผลกระทบจากการใช้สินค้าละเมิดเครื่องหมายการค้า

เมื่อพิจารณาข้อมูลประเภทของสินค้าคดีละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาที่คดีถึงที่สุดแล้วข้างต้น จะเห็นว่าสินค้าที่มีการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาไม่ได้จำกัดเฉพาะสินค้าประเภทเครื่องแต่งกาย แต่พบการละเมิดเครื่องหมายการค้าในสินค้าหลากหลายประเภท โดยเฉพาะสินค้าประเภทอุปกรณ์เครื่องใช้ไฟฟ้า อาหารเสริม เครื่องสำอาง ซึ่งเป็นกลุ่มสินค้าที่อาจเป็นอันตรายต่อผู้ใช้งานหรือรับประทาน ในประเด็นนี้ เพื่อให้เห็นถึงผลกระทบจากการใช้สินค้าละเมิดเครื่องหมายการค้า ผู้วิจัยได้แบ่งประเภทสินค้าที่มีการละเมิดเครื่องหมายการค้าออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

(1) สินค้าที่ไม่เป็นอันตราย

สินค้าละเมิดเครื่องหมายการค้าประเภทนี้ ส่วนใหญ่จะเป็นสินค้าใช้ฟุ่มเฟือย เช่น เสื้อผ้า กางเกง รองเท้า เครื่องหนังต่าง ๆ เป็นต้น ซึ่งสินค้ากลุ่มนี้แม้ว่าจะมีการใช้วัตถุดิบด้อยคุณภาพในการผลิต แต่ลักษณะของสินค้าก็ยังสามารถใช้สวมใส่หรือใช้ในชีวิตประจำวันได้ไม่เป็นอันตราย

(2) สินค้าที่อาจเป็นอันตรายต่อร่างกายและชีวิต

สินค้าละเมิดเครื่องหมายการค้าประเภทนี้ ส่วนใหญ่จะเป็นสินค้าที่ใช้ต้นทุนการผลิตสูงกว่าประเภทแรก แต่ผู้ผลิตจะลดต้นทุนด้วยการใช้วัสดุหรือวัตถุดิบที่คุณภาพต่ำ โดยสามารถแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มแรกสินค้าประเภทอุปกรณ์เครื่องใช้ไฟฟ้า/เครื่องยนต์ เช่น ปลั๊กไฟ สวิตช์ไฟ แบตเตอรี่ อะไหล่ อุปกรณ์ตกแต่งรถยนต์ อุปกรณ์ใช้ไฟฟ้าอื่น ๆ เป็นต้น และกลุ่มสองสินค้าอุปโภคบริโภค เช่น เครื่องสำอาง น้ำหอม กาวหลอด ทิชชูเปียก ผงปรุงรส อาหารเสริม

กาแฟสำเร็จรูป เป็นต้น กล่าวได้ว่าสินค้าทั้ง 2 กลุ่มดังกล่าว เป็นสินค้าคุณภาพต่ำไม่ควรนำมาใช้สอยหรือบริโภค เพราะอาจเกิดอันตรายต่อร่างกายและชีวิต เช่น การแพ้สารเคมีที่ผสมในเครื่องสำอาง เครื่องปรุงรส หรืออาจได้รับอันตรายจากการระเบิดของอุปกรณ์เครื่องใช้ไฟฟ้าที่ไม่ได้มาตรฐานในการผลิต

2.3.3 มูลค่าความเสียหายจากการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาในประเทศไทย

ปัญหาการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญานับเป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประเทศ เพราะปัญหาดังกล่าวได้สร้างผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจไทยเป็นมูลค่าหลายหมื่นล้านบาทต่อปี นอกจากนี้ ยังกระทบต่อภาพลักษณ์ของประเทศไทยในสายตานักลงทุนต่างชาติ รวมถึงประเทศคู่ค้า ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาเฉพาะมูลค่าความเสียหายของการละเมิดเครื่องหมายการค้าพบว่าในปัจจุบันยังไม่มีการศึกษาหรือสำรวจผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจจากการละเมิดเครื่องหมายการค้าโดยตรง ทำให้ไม่อาจทราบได้ว่าผลกระทบจากการละเมิดเครื่องหมายการค้าในแต่ละปีมีมูลค่าความเสียหายกี่ล้านบาท

อย่างไรก็ดี หากนับความเสียหายเฉพาะลิขสิทธิ์ซึ่งเป็นประเภททรัพย์สินทางปัญญาที่มีลักษณะการละเมิดใกล้เคียงกับเครื่องหมายการค้าพบว่า มีการศึกษาผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจจากการละเมิดลิขสิทธิ์ภายใต้ “โครงการศึกษาผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจของการละเมิดลิขสิทธิ์ต่ออุตสาหกรรมของสื่อออนไลน์ในไทยและข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและกฎหมาย (COPYRIGHT & VIDEO SHARING PLATFORM)” ซึ่งจัดทำขึ้นโดยศูนย์วิชาการแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พบความเสียหายของการละเมิดลิขสิทธิ์บน VSP ต่อเศรษฐกิจไทยในปี 2017 อยู่ระหว่าง 58,575 ถึง 92,519 ล้านบาท ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 0.35 ถึง 0.55 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ ทั้งนี้ การศึกษาดังกล่าวพบว่า การละเมิดลิขสิทธิ์ก่อให้เกิดความเสียหายโดยตรงกับอุตสาหกรรมคอนเทนต์เป็นอย่างมาก เพราะรายได้บางส่วนที่ผู้ผลิตเนื้อหาควรจะได้รับจากการรับชมได้ตกไปอยู่ในมือของผู้ที่ละเมิดลิขสิทธิ์หรืออาจหายไปจากระบบเศรษฐกิจเลย ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อเนื่องกับทั้งห่วงโซ่มูลค่าของการผลิตเนื้อหาทั้งในด้านผลผลิตและการจ้างงาน และสุดท้ายยังจะลดแรงจูงใจในการผลิตเนื้อหา ส่งผลให้คุณภาพและความหลากหลายของเนื้อหาลดลง (POST TODAY, 2563)

ทั้งนี้ การศึกษาดังกล่าวเป็นเพียงการประเมินความเสียหายเฉพาะการละเมิดลิขสิทธิ์ ยังไม่มีการศึกษาหรือสำรวจความเสียหายในภาพรวมของการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาทุกประเภทในประเทศไทย อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาของผู้วิจัยพบว่าในแต่ละปีหน่วยงานภาครัฐจะมีการจัดพิธีทำลายของกลางคดีละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาที่คดีถึงที่สุดแล้ว และจะมีการประเมินความเสียหายจากของกลางคดีละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาที่จะถูกทำลาย โดยล่าสุดเมื่อวันที่ 31 สิงหาคม 2566

กรมทรัพย์สินทางปัญญาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมศุลกากร สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กรมสอบสวนคดีพิเศษ เป็นต้น ได้จัดพิธีทำลายของกลางคดีละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาที่คดีถึงที่สุดแล้ว ประจำปี 2566 โดยมีของกลางที่ถูกทำลาย จำนวน 1,253,529 ชิ้น คิดเป็นมูลค่าความเสียหายรวม 605,851,500 บาท ทั้งนี้ จากการศึกษาพบว่าหลักเกณฑ์การคำนวณมูลค่าความเสียหายดังกล่าวเป็นไปตามมติที่ประชุมคณะทำงานทำลายของกลางคดีละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาที่คดีถึงที่สุดแล้ว ครั้งที่ 1/2561 ซึ่งได้กำหนดการคำนวณมูลค่าของกลางโดยให้คำนวณจากมูลค่าสินค้าของจริงโดยเฉลี่ย ดังนี้

ตารางที่ 5 แสดงการคิดมูลค่าของกลางโดยคิดจากมูลค่าสินค้าของจริงโดยเฉลี่ย

การคิดมูลค่าของกลาง (คิดตามราคาของจริงเฉลี่ย)		
ประเภทสินค้า	มูลค่า	หน่วย
เสื้อ/กางเกง	1,000	บาท
เครื่องหนัง	5,000	บาท
รองเท้า	1,000	บาท
นาฬิกา	10,000	บาท
โทรศัพท์	3,000	บาท
คอมพิวเตอร์	20,000	บาท
ซีดี/วีซีดี/ดีวีดี	150	บาท

(ที่มา : กรมทรัพย์สินทางปัญญา, 2566)

กล่าวโดยสรุป เมื่อพิจารณาสถิติการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาตั้งแต่ปี 2561 - 2565 และประเภทของสินค้าละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาที่คดีถึงที่สุดแล้วปี 2566 พบว่าเป็นการละเมิดเครื่องหมายการค้าเป็นส่วนใหญ่ โดยสถิติการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาระหว่างปี 2563 - 2565 จำนวนของกลางมีแนวโน้มลดลงสอดคล้องกับจำนวนคดีที่ลดลงอย่างต่อเนื่องเช่นกัน ในขณะที่ประเภทของสินค้าที่มีการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา โดยเฉพาะเครื่องหมายการค้าพบว่า เสื้อและกางเกง เป็นประเภทของสินค้าที่มีการละเมิดเครื่องหมายการค้ามากที่สุด นอกจากนี้ยังมีเครื่องหนัง รองเท้า ที่มีการละเมิดจำนวนมากเช่นกัน สะท้อนให้เห็นว่าผู้บริโภคยังต้องการใช้สินค้าประเภทนี้ เนื่องจากอาจมองว่าแม้จะเป็นสินค้าปลอมหรือเลียนแบบ แต่โดยลักษณะของสินค้าก็ยังสามารถใช้สอยได้ไม่เป็นอันตรายต่อร่างกาย นอกจากนี้ยังช่วยประหยัดค่าใช้จ่ายและสามารถตอบสนองไลฟ์สไตล์ของตัวเองได้ อย่างไรก็ตาม ยังมีสินค้าละเมิดเครื่องหมายการค้าจำนวนมากที่อาจเป็นอันตรายต่อร่างกายและชีวิต อาทิ สินค้าประเภทอุปกรณ์เครื่องใช้ไฟฟ้า/เครื่องยนต์ และสินค้าอุปโภคบริโภค

อาหารเสริม เครื่องดื่ม เครื่องสำอาง ซึ่งสินค้ากลุ่มนี้ผู้บริโภคควรระมัดระวังในการเลือกซื้อเพื่อใช้สอยหรือรับประทาน

ในขณะที่มูลค่าความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการละเมิดเครื่องหมายการค้าพบว่าในปัจจุบันยังไม่มีการศึกษาผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจจากการละเมิดเครื่องหมายการค้าโดยตรง ทำให้ไม่อาจทราบได้ว่าผลกระทบจากการละเมิดเครื่องหมายการค้าในแต่ละปีมีมูลค่าความเสียหายเท่าไร อย่างไรก็ตาม พบว่าศูนย์วิชาการแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาผลกระทบทางเศรษฐกิจของการละเมิดลิขสิทธิ์ต่ออุตสาหกรรมของสื่อออนไลน์ในไทย พบความเสียหายของการละเมิดลิขสิทธิ์บน VSP ต่อเศรษฐกิจไทยในปี 2017 อยู่ระหว่าง 58,575 ถึง 92,519 ล้านบาท นอกจากนี้ ยังพบว่าในแต่ละปีหน่วยงานภาครัฐจะจัดพิธีทำลายของกลางคดีละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาที่คดีถึงที่สุดแล้ว ซึ่งจะมีการประเมินความเสียหายจากของกลางที่ถูกทำลาย โดยในปี 2566 มีของกลางที่ถูกทำลาย จำนวน 1,253,529 ชิ้น คิดเป็นมูลค่าความเสียหายรวม 605,851,500 บาท ทั้งนี้ มูลค่าสินค้าของกลางที่ทำลายดังกล่าวเป็นการคำนวณมูลค่าโดยภาพรวมทั้งหมดโดยไม่ได้แยกประเภทว่าเป็นสินค้าจากการละเมิดเครื่องหมายการค้าเท่าไร หรือสินค้าจากการละเมิดลิขสิทธิ์เท่าไร

2.4 ผลกระทบจากการละเมิดเครื่องหมายการค้าต่อเศรษฐกิจของประเทศไทย

ปัญหาการละเมิดเครื่องหมายการค้าเป็นปัญหาที่ก่อให้เกิดความเสียหายอย่างมากต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศ โดยประเภทสินค้าละเมิดเครื่องหมายการค้าที่มีการจำหน่ายในท้องตลาดและบนอินเทอร์เน็ตพบสินค้าหลากหลายประเภท เช่น เสื้อ กางเกง เครื่องหนัง รองเท้า นาฬิกา เครื่องสำอาง อุปกรณ์เครื่องใช้ไฟฟ้า เป็นต้น ซึ่งปัญหาการละเมิดเครื่องหมายการค้าได้ส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจทั้งทางตรงและทางอ้อม รวมถึงกระทบต่อสิทธิของเจ้าของเครื่องหมายการค้า ดังนี้

(1) **ผลกระทบทางตรง** การละเมิดเครื่องหมายการค้าส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจภายในประเทศ เนื่องจากภาครัฐต้องขาดรายได้ในการจัดเก็บภาษี เพราะสินค้าละเมิดเครื่องหมายการค้าจะไม่มีการเสียภาษีมูลค่าเพิ่ม ภาษีสรรพสามิต และภาษีเงินได้ ทำให้ผู้ประกอบการที่จำหน่ายสินค้าต่าง ๆ ที่ใช้เครื่องหมายการค้าที่ได้รับการจดทะเบียนและประกอบธุรกิจอย่างถูกต้องตามกฎหมายถูกเอาเปรียบ โดยการที่ผู้ละเมิดผลิตสินค้าปลอมหรือเลียนเครื่องหมายการค้าของบุคคลอื่น เพื่อนำสินค้าที่ผลิตออกจำหน่ายในราคาที่ต่ำกว่าของแท้ ทำให้ผู้ประกอบการที่ประกอบธุรกิจอย่างถูกต้องตามกฎหมาย ลงทุนใช้วัตถุดิบหรือวัสดุคุณภาพดีในการผลิตสินค้า ไม่สามารถแข่งขันด้านราคากับสินค้าที่ละเมิดเครื่องหมายการค้าได้ ทั้งนี้ เป็นการสร้างความเสียหายให้ผู้ประกอบการที่ประกอบธุรกิจอย่างถูกต้องตามกฎหมายและมีการเสียภาษีเป็นอย่างยิ่ง เพราะในการลงทุนผลิตสินค้าผู้ประกอบการต้องอาศัยบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ ความชำนาญการในผลิต รวมทั้งลงทุนใช้เครื่องจักรที่ได้

มาตรฐานในการผลิตสินค้า ซึ่งธุรกิจเหล่านี้สมควรที่จะได้รับรายได้จากการขายสินค้า เพื่อนำรายได้ และผลกำไรไปใช้เป็นค่าใช้จ่าย และเป็นต้นทุนในการผลิตสินค้าขึ้นใหม่หมุนเวียนในระบบเศรษฐกิจต่อไป

(2) ผลกระทบทางอ้อม การละเมิดเครื่องหมายการค้าในประเทศไทยนอกจากส่งผลกระทบต่อทางตรงแล้ว ยังส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์ของประเทศ เนื่องจากหากมีการละเมิดเครื่องหมายการค้าจำนวนมากย่อมส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นของนักลงทุนต่างชาติ และประเทศคู่ค้า ในการเข้ามาลงทุนตั้งฐานการผลิต หรือจำหน่ายสินค้า ซึ่งการเข้ามาลงทุนดังกล่าวจะก่อให้เกิดการจ้างงานภายในประเทศ เกิดการใช้จ่ายหมุนเวียนในระบบเศรษฐกิจมากขึ้น นอกจากนี้ การละเมิดเครื่องหมายการค้ายังเป็นการบั่นทอนจิตใจผู้สร้างสรรค์เครื่องหมายการค้า รวมถึงผู้ประกอบการที่ได้ลงทุน ลงแรง สันนิษฐานว่าเชื่อถือของสินค้าที่ใช้เครื่องหมายการค้านั้นผลิตสินค้าที่มีคุณภาพออกสู่ตลาด

2.5 สถานการณ์อุปสงค์และอุปทานของสินค้าละเมิดเครื่องหมายการค้า

2.5.1 สถานการณ์อุปสงค์ของสินค้าละเมิดเครื่องหมายการค้าในประเทศไทย

จากข้อมูลการสำรวจศูนย์วิจัยมหาวิทยาลัยกรุงเทพ (กรุงเทพโพลล์) ได้สำรวจความคิดเห็นของประชาชนเรื่อง “การละเมิดลิขสิทธิ์และเครื่องหมายการค้าในสายตาคนกรุงเทพมหานคร” โดยได้เก็บข้อมูลจากประชาชนชาวกรุงเทพฯ เมื่อปี 2552 พบว่า ประชาชนมีพฤติกรรมการซื้อหรือเช่าสินค้าลอกเลียนแบบหรือละเมิดลิขสิทธิ์มากถึงร้อยละ 79.9 เคยซื้อหรือเช่าร้อยละ 20.1 ไม่เคยซื้อหรือเช่า โดยประชาชนทราบว่าสินค้าลอกเลียนแบบหรือสินค้าละเมิดลิขสิทธิ์ขณะที่ตัดสินใจซื้อหรือเช่า ร้อยละ 92.7 และเหตุผลที่ตัดสินใจซื้อหรือเช่าเพราะราคาถูก ร้อยละ 48.6 และหาซื้อง่าย ร้อยละ 26.4 ตามลำดับนอกจากนี้ เมื่อถามความเห็นสาเหตุที่ประเทศไทยยังมีปัญหาเรื่องสินค้าละเมิดลิขสิทธิ์และเครื่องหมายการค้าพบว่า สินค้าลิขสิทธิ์มีราคาแพงเกินไป ร้อยละ 40.1 เจ้าหน้าที่รัฐปล่อยปละละเลย หรือผลประโยชน์เกี่ยวข้อง ร้อยละ 19.6 ตามลำดับ (MRG Online, 2552)

ต่อมาในปี 2559 ศูนย์วิจัยมหาวิทยาลัยกรุงเทพ (กรุงเทพโพลล์) ได้ทำการสำรวจการซื้อสินค้าละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาของประชาชนอีกครั้ง โดยสำรวจความคิดเห็นของประชาชนเรื่อง “การละเมิดลิขสิทธิ์และทรัพย์สินทางปัญญาในสายตาประชาชน” โดยเก็บข้อมูลจากประชาชนในกรุงเทพฯ และปริมณฑล พบว่าประชาชนมีพฤติกรรมการซื้อสินค้าลอกเลียนแบบหรือสินค้าละเมิดลิขสิทธิ์มากถึงร้อยละ 63 โดยระบุว่าส่วนใหญ่เคยซื้อสินค้าประเภท ซีดีเพลง/ภาพยนตร์ รองลงมาเคยซื้อกระเป๋า รองเท้า และเสื้อผ้า ขณะที่ร้อยละ 37.0 ระบุว่าไม่เคยซื้อ โดยให้เหตุผลว่าไม่ชอบ

คุณภาพไม่ได้มาตรฐาน ผิดกฎหมาย เห็นใจผู้ที่เป็นเจ้าของผลงาน และในด้านการแก้ปัญหา การละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา ประชาชนร้อยละ 89.7 ระบุว่าหากไม่สามารถแก้ปัญหาการละเมิด ทรัพย์สินทางปัญญาได้จะส่งผลกระทบต่อแรงบันดาลใจในการคิดค้น สร้างสรรค์ผลงานใหม่ ๆ มากถึง มากที่สุด ขณะที่ร้อยละ 10.3 ระบุว่า จะส่งผลกระทบต่อคนข้างน้อยถึงน้อยที่สุด นอกจากนี้ เมื่อถาม ถึงสาเหตุหลักที่ประเทศไทยยังคงมีปัญหาเรื่องสินค้าละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาพบว่า ประชาชน ร้อยละ 41.4 ระบุว่าสินค้าถูกลิขสิทธิ์มีราคาแพง ขณะที่ร้อยละ 20 เห็นว่าคนไทยขาดจิตสำนึกเรื่อง การเคารพทรัพย์สินทางปัญญาของผู้อื่น และร้อยละ 19.3 เห็นว่าเจ้าหน้าที่รัฐปล่อยปละละเลยหรือ มีผลประโยชน์เกี่ยวข้อง (ศูนย์วิจัยมหาวิทยาลัยกรุงเทพ, 2559)

นอกจากนี้ ผลการสำรวจกับกลุ่มผู้บริโภคอายุ 18-29 ปี ของ Red Points หน่วยงาน ที่ดูแลและพิทักษ์สิทธิ์ของแบรนด์ พบว่าร้อยละ 43.6 เคยซื้อสินค้าปลอม และร้อยละ 19.9 รู้ว่า ตัวเองซื้อสินค้าปลอมโดยสมัครใจ และที่สำคัญร้อยละ 74.2 ยอมรับว่าพึงพอใจที่จะซื้อสินค้าปลอม เพราะไม่ทำให้เงินในบัญชีหายไปจำนวนมาก (Red Points, 2020)

2.5.2 สถานการณ์อุปทานของสินค้าละเมิดเครื่องหมายการค้าในประเทศไทย

ปัจจุบันพื้นที่ที่มีการจำหน่ายสินค้าละเมิดเครื่องหมายการค้าส่วนใหญ่เป็นแหล่งค้า หรือย่านการค้าที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของชาวต่างชาติ และตลาดตามแนวชายแดน โดยกลุ่มผู้ ซื้อสินค้าละเมิดเครื่องหมายการค้าสามารถแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มตลาดล่าง (low-end market) คือ กลุ่มผู้ซื้อสินค้าละเมิดเครื่องหมายการค้าที่มีคุณภาพต่ำ ราคาถูก โดยสินค้าละเมิดกลุ่มนี้ พบว่าส่วนใหญ่จำหน่ายอยู่ตามตลาดนัดในแหล่งชุมชน และกลุ่มตลาดบน (high-end market) คือ กลุ่มผู้ซื้อสินค้าละเมิดเครื่องหมายการค้าที่มีคุณภาพสูง สินค้ากลุ่มนี้จะใช้ความประณีตในการผลิต ใช้วัสดุที่มีคุณภาพ และจำหน่ายราคาแพง โดยแหล่งจำหน่ายสินค้ากลุ่มนี้พบว่าส่วนใหญ่จำหน่าย ในศูนย์การค้า หรือห้างสรรพสินค้า

ทั้งนี้ หน่วยงานภาครัฐได้ร่วมกำหนดพื้นที่เฝ้าระวังที่พบการจำหน่ายสินค้าละเมิด เครื่องหมายการค้า² ซึ่งเป็นแหล่งจำหน่ายที่รู้จักกันดีสำหรับผู้ที่ต้องการซื้อสินค้าของปลอมหรือ เลียนแบบ โดยการกำหนดพื้นที่จะแบ่งตามสถานการณ์ความรุนแรงออกเป็น 3 ลักษณะ ได้แก่ พื้นที่ สีแดง พื้นที่สีเหลือง และพื้นที่ทั่วไป ดังนี้

(1) **พื้นที่ต้องเฝ้าระวังพิเศษ (พื้นที่สีแดง)** หมายถึง พื้นที่ที่มีปริมาณการละเมิดสูง ที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อประเทศ

² พื้นที่ต้องเฝ้าระวังตามแผนปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา แก้ไขเพิ่มเติมปี 2562

- กรุงเทพมหานคร ได้แก่ คลองถม บ้านหม้อ มาบุญครอง (MBK) พัฒน์พงษ์ ถนนสุขุมวิท ศูนย์การค้าพันธุ์ทิพย์พลาซ่า
- จังหวัดชลบุรี ได้แก่ หาดพัทยา ตลาดนัดจตุจักรชลบุรี คอมพิวเตอร์พลาซ่า
- จังหวัดเชียงใหม่ ได้แก่ ไนท์บาซาร์ คอมพิวเตอร์พลาซ่า ตลาดรินคำ
- จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ได้แก่ หัวหิน
- จังหวัดกระบี่ ได้แก่ อ่าวนาง
- จังหวัดภูเก็ต ได้แก่ หาดป่าตอง หาดกะตะ หาดกะรน
- จังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้แก่ เกาะสมุย
- จังหวัดสงขลา ได้แก่ ตลาดนัดสันติสุข ตลาดกิมหยง ตลาดยงดี ตลาดนัดอาเซียน เทรด (บขส.)

(2) **พื้นที่ต้องเฝ้าระวัง (พื้นที่สีเหลือง)** หมายถึง พื้นที่ที่มีแนวโน้มการกระทำละเมิดสูง

- กรุงเทพมหานคร ได้แก่ น้อมจิตต์ พาต้าปิ่นเกล้า ฟอรัจูน ตลาดใหม่ดอนเมือง ตะวันนา ประตูน้ำ เจ็ลิ่งพลาซ่า ถนนข้าวสาร สะพานพุทธ
- จังหวัดนนทบุรี ได้แก่ บิ๊กซีบางใหญ่
- จังหวัดปทุมธานี ได้แก่ ศูนย์การค้าเซียร์รังสิต
- จังหวัดนครราชสีมา ได้แก่ เดอะมอลล์ ไอทีมอลล์ เซฟวัน ไนท์บาซาร์ ศูนย์การค้าบิ๊กซี
- จังหวัดขอนแก่น ได้แก่ ห้างโอเอซิส
- จังหวัดราชบุรี ได้แก่ ตลาดนัดก้านหินหลัก

(3) **พื้นที่ทั่วไป** ได้แก่ แผงลอย ร้านค้า ตลาดนัด ในแหล่งชุมชนทั้งใน กรุงเทพมหานครและ ต่างจังหวัด

นอกจากนี้ ยังพบการจำหน่ายสินค้าละเมิดเครื่องหมายการค้าบนตลาดออนไลน์ (Online Market) เช่น Website Facebook Twitter Instagram Shopee Lazada Tik Tok Shop เป็นต้น

จากข้อมูลสถานการณ์อุปสงค์และอุปทานของสินค้าละเมิดเครื่องหมายการค้าที่ได้กล่าวมาข้างต้น สะท้อนให้เห็นถึงพฤติกรรมการซื้อสินค้าละเมิดเครื่องหมายการค้าของผู้บริโภค จากผลการสำรวจในฝั่งอุปสงค์พบว่า ประชาชนร้อยละ 63 มีพฤติกรรมเคยซื้อสินค้าละเมิดเครื่องหมายการค้า และทราบว่าสินค้าที่ตนเองซื้อเป็นสินค้าที่ปลอมหรือลอกเลียนแบบ โดยประเภทสินค้าที่ซื้อมากที่สุดคือ ซีดีเพลง ภาพยนตร์ รองลงมาเคยซื้อกระเป๋า รองเท้า และเสื้อผ้า อย่างไรก็ตาม

ข้อมูลดังกล่าวเป็นการสำรวจเมื่อปี 2559 ในปัจจุบันอุตสาหกรรมความบันเทิง เช่น เพลง ภาพยนตร์ ได้เปลี่ยนรูปแบบการให้บริการมาอยู่บนอินเทอร์เน็ตมากขึ้น ทำให้ลักษณะการบริโภคความบันเทิงของประชาชนในปัจจุบันเปลี่ยนมาอยู่บนโลกออนไลน์ในรูปแบบแพลตฟอร์มสตรีมมิ่งต่าง ๆ มากขึ้น ทั้งนี้ หากมีการสำรวจในปี 2566 อาจได้ผลการสำรวจที่แตกต่างจากปี 2559 โดยซีดีเพลง ภาพยนตร์ อาจไม่ใช่สินค้าละเมิดที่ประชาชนซื้อมากที่สุด อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาจากสถิติข้อมูลประเภทของสินค้าละเมิดเครื่องหมายการค้าที่ถูกนำมาทำลายในปี 2566 พบว่า เสื้อผ้า เครื่องหนัง รองเท้า เป็นประเภทสินค้าที่พบการละเมิดมากที่สุด เมื่อนำสถิติข้อมูลจำนวนของกลางที่จับกุมได้มาพิจารณาประกอบสามารถสะท้อนให้เห็นว่าผู้บริโภคยังคงมีความต้องการซื้อสินค้าปลอมหรือเลียนแบบเพื่อใช้สอยในชีวิตประจำวันอยู่โดยไม่ได้สนใจว่าเป็นสินค้าผิดกฎหมาย

ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาในฝั่งอุปทานพบว่า พื้นที่ที่มีการจำหน่ายสินค้าละเมิดเครื่องหมายการค้าส่วนใหญ่อยู่ในบริเวณที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญ โดยเฉพาะในพื้นที่สีแดงซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวต่างชาติที่มีการจับจ่ายใช้สอยซื้อสินค้าอุปโภคบริโภคจำนวนมาก โดยเฉพาะการซื้อสินค้าละเมิดเครื่องหมายการค้า เช่น เสื้อผ้า รองเท้า หมวก เป็นต้น หรือในพื้นที่สีเหลืองซึ่งส่วนใหญ่เป็นการจำหน่ายในพื้นที่ที่เป็นศูนย์การค้า ย่านการค้าสำคัญ หรือตลาดนัดขนาดใหญ่ และพื้นที่ทั่วไป เช่น ย่านการค้า ตลาดนัดในชุมชนต่าง ๆ เป็นต้น ทั้งนี้ อาจกล่าวได้ว่าสินค้าละเมิดเครื่องหมายการค้ามีการจำหน่ายในพื้นที่เฉพาะและเป็นแหล่งจำหน่ายที่รู้จักกันดีสำหรับคนที่ต้องการซื้อสินค้าปลอมหรือเลียนแบบ กล่าวคือ ผู้ซื้อจะทราบกันดีว่าหากต้องการซื้อของปลอมหรือของเลียนแบบต้องไปซื้อที่ไหน โดยการจำหน่ายสินค้าละเมิดเครื่องหมายการค้าส่วนใหญ่จะไม่พบการจำหน่ายอย่างเปิดเผยทั่วไปบนท้องถนน

2.6 ลักษณะการละเมิดเครื่องหมายการค้าในประเทศไทย

จากสถานการณ์การละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาที่ผ่านมาพบว่าการจับกุม ตรวจค้นแหล่งผลิต และแหล่งจำหน่ายในสื่อต่าง ๆ มาเป็นระยะ โดยพบว่าการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาส่วนใหญ่เป็นการละเมิดเครื่องหมายการค้า ซึ่งพบว่าลักษณะการละเมิดส่วนใหญ่เป็นการปลอมและการเลียนเครื่องหมายการค้า ทั้งนี้ ลักษณะการกระทำที่เป็นการละเมิดเครื่องหมายการค้าตามพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2559 สามารถสรุปได้ ดังนี้

1) การปลอมเครื่องหมายการค้า³ หมายถึง การที่บุคคลหนึ่งปลอมเครื่องหมายการค้า เครื่องหมายบริการ เครื่องหมายรับรอง หรือเครื่องหมายร่วมของบุคคลอื่นที่ได้รับการจดทะเบียนแล้ว โดยนำเครื่องหมายการค้าปลอมนั้นมาใช้กับสินค้าของตนเอง เพื่อลวงขายว่าเป็นสินค้าของเจ้าของ

³ มาตรา 108 พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2537 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2559

เครื่องหมายการค้า⁴ ซึ่งเป็นการใช้เครื่องหมายการค้าที่ได้รับการจดทะเบียนไว้แล้วของบุคคลอื่น โดยไม่ได้รับอนุญาต

2) การเลียนเครื่องหมายการค้า⁴ หมายถึง การที่บุคคลหนึ่งใช้เครื่องหมายการค้า เครื่องหมายบริการ เครื่องหมายรับรอง หรือเครื่องหมายร่วมของบุคคลอื่น ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับ เครื่องหมายการค้าที่ได้รับการจดทะเบียนไว้แล้ว โดยมีเจตนาทำให้ประชาชนหรือผู้บริโภคหลงเชื่อว่า สินค้าที่ใช้เครื่องหมายการค้า⁴ นั้นเป็นของแท้

3) การนำหีบห่อหรือภาชนะ ที่แสดงเครื่องหมายการค้าที่ได้รับการจดทะเบียนไว้แล้ว ในราชอาณาจักรมาใช้สำหรับสินค้าของตนเอง หรือของบุคคลอื่น⁵ หมายถึง การที่บุคคลหนึ่งนำ หีบห่อหรือภาชนะที่แสดงเครื่องหมายการค้า เครื่องหมายรับรอง หรือเครื่องหมายร่วมของบุคคลอื่น ที่ได้รับการจดทะเบียนไว้แล้วมาใช้กับสินค้าของตนเอง เพื่อให้ประชาชนหรือผู้บริโภคหลงเชื่อว่าเป็น สินค้าของเจ้าของเครื่องหมายการค้าที่ได้รับการจดทะเบียนไว้แล้ว

4) การนำเข้ามาในราชอาณาจักร การจำหน่าย การเสนอจำหน่าย หรือมีไว้เพื่อจำหน่าย ซึ่งสินค้าที่ใช้เครื่องหมายการค้าปลอมหรือเลียน⁶ หมายถึง การที่บุคคลหนึ่งนำสินค้าเข้ามาใน ราชอาณาจักร การจำหน่าย การเสนอจำหน่าย หรือมีไว้เพื่อจำหน่าย ซึ่งสินค้าที่ใช้เครื่องหมายการค้า เครื่องหมายรับรอง หรือเครื่องหมายร่วม ที่มีลักษณะเป็นการปลอมหรือเลียนเครื่องหมายการค้า ที่ ได้รับการจดทะเบียนไว้แล้ว

5) การให้บริการหรือเสนอให้บริการที่ใช้เครื่องหมายบริการ เครื่องหมายรับรอง หรือ เครื่องหมายร่วมปลอมหรือเลียน⁷ หมายถึง การที่บุคคลหนึ่งให้บริการหรือเสนอให้บริการที่ใช้ เครื่องหมายบริการ เครื่องหมายรับรอง หรือเครื่องหมายร่วม ที่มีลักษณะเป็นการปลอมหรือเลียน เครื่องหมายการค้าที่ได้รับการจดทะเบียนไว้แล้วในราชอาณาจักร

ทั้งนี้ จากการศึกษาและประมวลข้อมูลข่าวสารจากสื่อออนไลน์ สิ่งพิมพ์ รวมทั้งข้อมูลจาก หน่วยงานภาครัฐ ข้อมูลจากเจ้าของสิทธิ ข้อมูลจากการแจ้งเบาะแสของประชาชน พบว่าลักษณะ การละเมิดเครื่องหมายการค้าจะกระทำในลักษณะเป็นการปลอมเครื่องหมายการค้าเป็นหลัก ซึ่งพบว่ากระบวนการละเมิดเครื่องหมายการค้าตั้งแต่ต้นกระบวนการผลิตจนสินค้าจนสินค้าถึงมือผู้ซื้อ แบ่งออกได้เป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

⁴ มาตรา 109 พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2537 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2559

⁵ มาตรา 109/1 พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2537 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2559

⁶ มาตรา 110 (1) พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2537 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2559

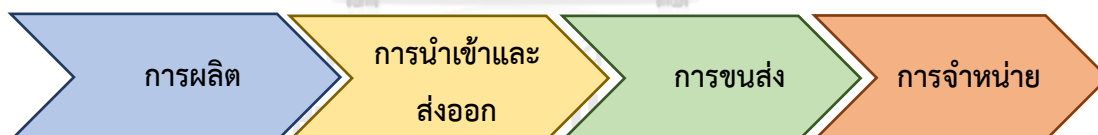
⁷ มาตรา 110 (2) พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2537 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2559

(1) **ขั้นตอนการผลิต** จากการศึกษาพบว่าในปัจจุบันแหล่งผลิตสินค้าละเมิดเครื่องหมายการค้าในประเทศมีแนวโน้มลดลง เนื่องจากวัตถุดิบที่ใช้ผลิตของปลอมหรือเลียนแบบในประเทศมีต้นทุนสูงและแพงกว่าการนำเข้าจากต่างประเทศ ทำให้มีการผลิตสินค้าละเมิดเครื่องหมายการค้าประเทศลดน้อยลง ซึ่งสินค้าละเมิดเครื่องหมายการค้าที่พบส่วนใหญ่จะมีแหล่งผลิตอยู่ต่างประเทศและลักลอบเข้ามาจำหน่ายผ่านทางชายแดน

(2) **ขั้นตอนการนำเข้าและส่งออก** ข้อมูลจากกรมศุลกากรในการปราบปรามการละเมิดเครื่องหมายการค้า และข่าวที่พบตามสื่อออนไลน์และสิ่งพิมพ์พบว่า มีการจับกุมผู้กระทำความผิดที่ลักลอบส่งสินค้าละเมิดเครื่องหมายการค้าได้จำนวนมาก โดยเฉพาะตามแนวชายแดนทั่วประเทศ ทั้งทางบก ทางน้ำ และทางอากาศ รวมทั้งพบว่ามีกรณีลักลอบส่งสินค้าละเมิดเครื่องหมายการค้าผ่านชายแดนไทย เพื่อลำเลียงสินค้าละเมิดเครื่องหมายการค้าไปยังประเทศที่สาม

(3) **ขั้นตอนการขนส่ง** ในขั้นตอนนี้เป็นกระบวนการหลังจากมีการนำเข้าสินค้าละเมิดเครื่องหมายการค้าเข้ามาในประเทศไทยแล้ว จากการศึกษาพบว่ามีกระบวนการปกปิดและซ่อนเร้นสินค้าละเมิดเครื่องหมายการค้า รวมถึงเส้นทางการหลบหลีก ยานพาหนะที่ใช้ขนส่งสินค้า รวมทั้งจุดนัดพบสินค้า

(4) **ขั้นตอนการจำหน่าย** ขั้นตอนนี้ถือเป็นขั้นตอนสุดท้ายที่สินค้าจะถึงมือผู้บริโภค ซึ่งในปัจจุบันพื้นที่ที่มีปัญหาการละเมิดเครื่องหมายการค้าจะเป็นแหล่งค้าส่ง ศูนย์การค้า หรือย่านการค้าที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญของนักท่องเที่ยวต่างชาติ และตลาดตามแนวชายแดน

ภาพที่ 6 กระบวนการละเมิดเครื่องหมายการค้า

2.7 พันธกรณีของประเทศไทยภายใต้ข้อตกลงระหว่างประเทศด้านทรัพย์สินทางปัญญา

ประเทศไทยเข้าเป็นสมาชิกองค์การการค้าโลก (World Trade Organization: WTO) เมื่อวันที่ 28 ธันวาคม 2538 และได้ลงนามเข้าเป็นภาคี ความตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวกับการค้า (Agreements on Trade Related Aspects of Intellectual Property Rights) หรือความตกลง TRIPs โดยความตกลงดังกล่าว มีวัตถุประสงค์เพื่อกำหนดกฎเกณฑ์ระหว่างประเทศ

สำหรับการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา ซึ่งความตกลง TRIPs ได้กำหนดกฎเกณฑ์และมาตรฐานขั้นต่ำ⁸ ของการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาในประเภทต่าง ๆ ให้ประเทศภาคีสมาชิกนำไปบัญญัติเป็นกฎหมายภายในเพื่ออนุวัติการให้เป็นไปตามความตกลงฉบับนี้ เช่น ลิขสิทธิ์ สิทธิบัตร ความลับทางการค้า สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ การออกแบบทางอุตสาหกรรม และการออกแบบแผนผังวงจรรวม นอกจากนี้ ยังได้วางหลักการพื้นฐานสำคัญที่ประเทศภาคีสมาชิกต้องนำไปปฏิบัติ ดังนี้

หลักการพื้นฐานของความตกลง TRIPs

1. หลักปฏิบัติเยี่ยงคนในชาติ (National Treatment)

หลักปฏิบัติเยี่ยงคนในชาติภายใต้ความตกลง TRIPs ระบุบัญญัติไว้ใน Article 3 มีหลักการสำคัญคือ ประเทศภาคีสมาชิกจะต้องปฏิบัติต่อคนของชาติอื่นเช่นเดียวกับที่ปฏิบัติต่อคนในชาติของตน⁹ กล่าวคือ ประเทศภาคีสมาชิกต้องไม่มีการเลือกปฏิบัติระหว่างคนในชาติและคนต่างชาติไม่ว่าประเทศใด ๆ โดยประเทศภาคีสมาชิกต้องให้ความคุ้มครองต่อสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาของคนต่างชาติในประเทศภาคีสมาชิกไม่น้อยไปกว่าที่ให้แก่คนในชาติของตนเอง

2. หลักปฏิบัติเยี่ยงชาติที่ได้รับความอนุเคราะห์อย่างยิ่ง (Most-Favored-Nation Treatment –MFN)

หลักปฏิบัติเยี่ยงชาติที่ได้รับความอนุเคราะห์อย่างยิ่งภายใต้ความตกลง TRIPs บัญญัติไว้ใน Article 4 มีหลักการสำคัญคือ หากประเทศภาคีสมาชิกประเทศใดให้สิทธิพิเศษแก่คนในชาติของประเทศภาคีสมาชิกอื่น คนในชาติของประเทศภาคีสมาชิกประเทศอื่น ๆ ที่เหลือจะถือว่าได้รับสิทธิพิเศษนั้นด้วยโดยทันทีและโดยไม่มีเงื่อนไข¹⁰ กล่าวโดยสรุปคือ หากมีการให้สิทธิประโยชน์เกี่ยวกับการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาแก่ประเทศใด จะมีผลผูกพันให้ต้องให้สิทธิประโยชน์เช่นเดียวกันนั้นแก่ทุกประเทศที่เป็นภาคีความตกลง TRIPs ด้วยโดยอัตโนมัติ

ทั้งนี้ การเข้าเป็นภาคีความตกลง TRIPs ทำให้ประเทศไทยต้องวางระบบการให้ความคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา โดยได้ก่อตั้งกรมทรัพย์สินทางปัญญา ในปี 2535 และก่อตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง ในปี 2539 นอกจากนี้ ยังปรับปรุงแก้ไขและตรากฎหมายขึ้นใหม่หลายฉบับ อาทิ พระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2543 พระราชบัญญัติคุ้มครองแผนผังวงจรรวม พ.ศ. 2543

⁸ มาตรฐานขั้นต่ำ (minimum standards) หมายความว่า รัฐภาคีที่เป็นสมาชิกองค์การการค้าโลก (World Trade Organization: WTO) จะให้ความคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาในระดับที่ต่ำกว่าบทบัญญัติในความตกลง TRIPs ไม่ได้ แต่อาจให้ความคุ้มครองในระดับที่สูงกว่าได้ แต่ทั้งนี้ การให้คุ้มครองในระดับที่สูงกว่านั้นจะต้องไม่ขัดแย้งกับหลักการและบทบัญญัติของความตกลง TRIPs

⁹ TRIPs Agreement Article 3

¹⁰ TRIPs Agreement Article 4

พระราชบัญญัติความลับทางการค้า พ.ศ. 2545 พระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 ให้สอดคล้องกับความตกลง TRIPs ซึ่งได้กำหนดมาตรฐานขั้นต่ำในการให้ความคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาไว้

2.8 การจัดสถานะการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาของนานาชาติต่อประเทศไทย

สหรัฐอเมริกา

สหรัฐอเมริกาได้มีการจัดสถานะการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาของประเทศคู่ค้าตามกฎหมายการค้าสหรัฐฯ มาตรา 301 พิเศษ หรือ Special 301 Provision of the Trade Act of 1974 เป็นประจำทุกปี และประกาศผลในช่วงปลายเดือนเมษายน ทั้งนี้ มาตรา 301 พิเศษ เป็นมาตรการฝ่ายเดียว (unilateral measure) ใช้กับประเทศคู่ค้าที่ไม่ให้ความคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาของสหรัฐฯ อย่างเพียงพอและมีประสิทธิภาพ โดยสำนักงานผู้แทนทางการค้าของสหรัฐอเมริกา (The office of U.S. Trade Representative: USTR) จะจัดทำบัญชีรายชื่อของประเทศคู่ค้าที่ทำการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาของประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นรายปี และจะใช้มาตรการตอบโต้ประเทศคู่ค้าที่ปฏิบัติหรือดำเนินการทางการค้าที่ไม่ยุติธรรมต่อสหรัฐฯ อาทิ การระงับหรือเพิกถอนสิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากร (Generalized System of Preferences: GSP)¹¹ โดยรายงานดังกล่าวแบ่งระดับความรุนแรงของการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาออกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

1) Priority Foreign Country (PFC) กลุ่มประเทศที่ไม่ให้ความคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาอย่างมีประสิทธิภาพเพียงพอและส่งผลกระทบต่อสินค้าและบริการของสหรัฐฯ ซึ่งต้องดำเนินการอย่างเร่งด่วน โดยประเทศที่ถูกจัดอยู่ในกลุ่มนี้สหรัฐอเมริกาสามารถใช้มาตรการทางการค้าตอบโต้กับประเทศที่ถูกจัดอยู่ในกลุ่มนี้ได้ เช่น การระงับหรือเพิกถอนสิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากร

2) Priority Watch List (PWL) กลุ่มประเทศที่ต้องมีการจับตามองเป็นพิเศษ เนื่องจากสหรัฐฯ เห็นว่าไม่ให้ความคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาอย่างเพียงพอ

3) Watch List (WL) กลุ่มประเทศที่ต้องมีการจับตามอง เนื่องจากสหรัฐฯ เห็นว่าไม่ให้ความคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาอย่างเพียงพอ โดยสหรัฐฯ จะเข้ามาหารือกับประเทศนั้น ๆ เพื่อให้ประเทศเหล่านั้นมีการบังคับใช้กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาและปราบปรามการละเมิดให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

¹¹ GSP เริ่มขึ้นภายใต้ข้อตกลงทั่วไปเกี่ยวกับภาษีศุลกากรและการค้าหรือ GATT (General Agreement on Tariff and Trade) เพื่อส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจและยกระดับการค้าของประเทศกำลังพัฒนา โดยประเทศพัฒนาแล้วยินยอมลดพิกัดอัตราภาษีศุลกากรหรือยกเว้นการเก็บ ภาษีนำเข้าให้กับสินค้าส่งออกของประเทศกำลังพัฒนา อันจะทำให้สินค้าส่งออกของประเทศกำลังพัฒนาสามารถแข่งขันในตลาดโลกได้

โดยที่ผ่านมาประเทศไทยถูกจัดสถานะจากรายงานการจัดอันดับสถานการณ์คุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาของประเทศไทย ภายใต้กฎหมายการค้าสหรัฐอเมริกา มาตรา 301 พิเศษ ดังตารางที่ 6 ดังนี้

ตารางที่ 6 แสดงสถานะอันดับสถานการณ์คุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาของประเทศไทยรายปี ภายใต้กฎหมายการค้าสหรัฐอเมริกา มาตรา 301 พิเศษ

ปี	สถานะการจัดอันดับ
2535 - 2536	Priority Watch List (PWL)
2537 - 2549	Watch List (WL)
2550 - 2549	Priority Watch List (PWL)
2560 - 2566	Watch List (WL)

(ข้อมูล : กรมทรัพย์สินทางปัญญา, 2566)

สหภาพยุโรป

สหภาพยุโรปโดยคณะกรรมการยุโรป (European Commission: EC) มีการจัดทำรายงานการเฝ้าระวังเรื่อง การละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา (Counterfeiting and Piracy Watch List) โดยเริ่มมีการจัดทำในปี 2561 เป็นปีแรก และมีการจัดทำรายงานทุก ๆ 2 ปี ซึ่งในปี 2565 เป็นการจัดทำรายงานฉบับที่ 3 โดยเมื่อวันที่ 1 ธันวาคม 2565 คณะกรรมาธิการยุโรปได้เผยแพร่รายงานเฝ้าระวังเรื่องการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาโดยระบุว่า ศูนย์การค้า MBK เซ็นเตอร์ มีร้านค้าในศูนย์การค้าหลายร้านที่จำหน่ายสินค้าปลอมหรือลอกเลียนแบบ เช่น เสื้อผ้า กระเป๋า และชุดกีฬา เช่นเดียวกับรายงานฯ ทั้งสองฉบับที่ผ่านมา อย่างไรก็ตาม ข้อมูลจากรายงานปี 2565 ได้กล่าวในเชิงบวกว่าหน่วยงานของรัฐไทยมีความพยายามอย่างมากในการปราบปรามและร่วมมือกับเจ้าของสิทธิอย่างใกล้ชิด แต่ยังคงพบการขายสินค้าละเมิดในศูนย์การค้าดังกล่าว แม้ว่าจะมีการปราบปรามและการแจ้งเตือนจากเจ้าหน้าที่รัฐอย่างสม่ำเสมอ นอกจากนี้ ผู้มีส่วนได้เสียมีความเห็นว่า อุปสรรคในการดำเนินการทางกฎหมายต่อเจ้าของศูนย์การค้าส่งผลให้การปิดร้านค้าละเมิดอย่างถาวรเป็นไปได้ยาก โดยพบปัญหาในลักษณะเดียวกันที่ตลาดกลางสินค้าแฟชั่น อย่างไรก็ดี รายงานดังกล่าวได้กล่าวถึงศูนย์การค้าแพลทินัม (ประตูน้ำ) ในเชิงบวกว่า ยังคงมีการขายสินค้าละเมิดอยู่แต่ผู้มีส่วนได้เสียรับทราบถึงจำนวนที่ลดลง รวมทั้งผู้มีส่วนได้เสียได้กล่าวถึงตลาดอื่น ๆ ในพื้นที่ชายแดนกัมพูชาและเมียนมาอีกด้วย (European Union Intellectual Property Office, 2022)

2.9 การก่อดัวของนโยบายป้องกันและปราบปรามการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา

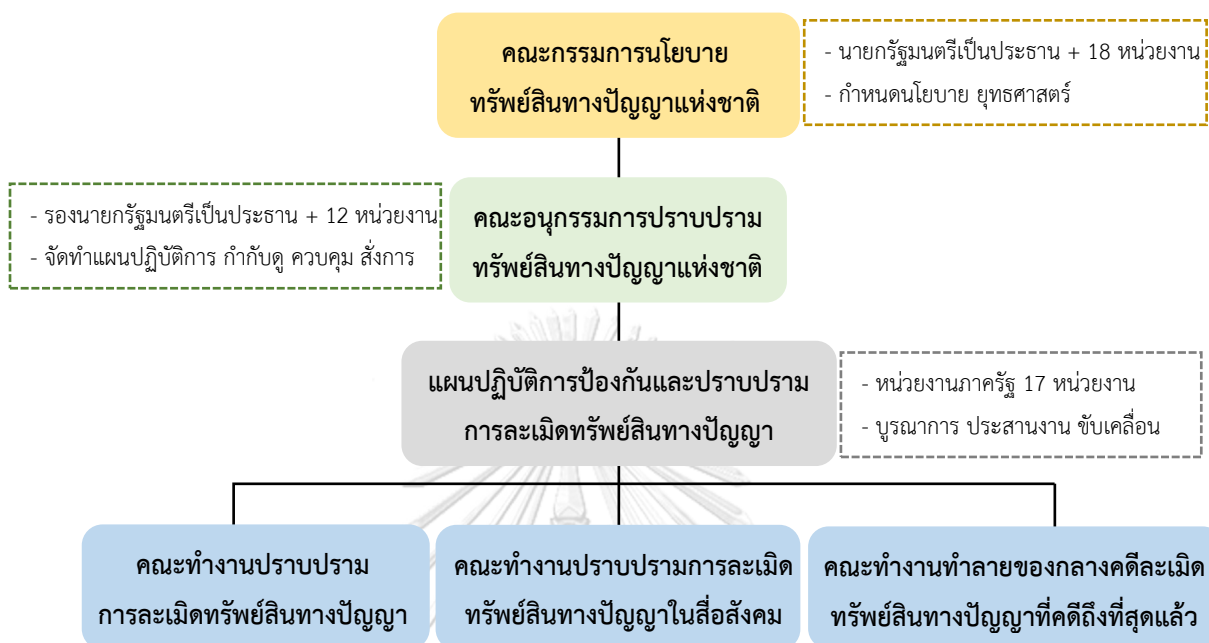
ปัญหาการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา โดยเฉพาะการละเมิดเครื่องหมายการค้าเป็นปัญหาที่สร้างผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจในหลายประเทศ ในปัจจุบันปัญหาการละเมิดได้ขยายวงกว้างมากขึ้น พบการละเมิดทั้งที่เป็นการจำหน่ายในท้องตลาดและบนอินเทอร์เน็ต ทั้งนี้ ประเทศไทยเป็นหนึ่งในประเทศที่ถูกนานาชาติจับตามองว่าพบการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญามาก และหลายครั้งถูกประเทศคู่ค้านำมาเป็นประเด็นในการเจรจาอยู่บ่อยครั้ง

อย่างไรก็ดี จากการหารือภายใต้กรอบการค้าและการลงทุนระหว่างไทย - สหรัฐอเมริกา (Thailand-US Trade and Investment Framework Agreement Joint Council: TIFA JC) เมื่อวันที่ 20 เมษายน 2559 ณ กรุงวอชิงตัน สหรัฐอเมริกา ได้เสนอให้ไทยจัดทำแผนปฏิบัติการด้านทรัพย์สินทางปัญญา (Action Plan) ซึ่งจะมีผลดีต่อการพัฒนาระบบทรัพย์สินทางปัญญา¹² ของไทยให้มีประสิทธิภาพอันจะส่งผลดีต่อเจ้าของสิทธิทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ และเป็นการสร้างความเชื่อมั่นให้กับนักลงทุน และประเทศคู่ค้าที่จะเข้ามาทำธุรกิจในประเทศไทย

และเพื่อเป็นการแก้ปัญหาการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาและสร้างความเชื่อมั่นให้กับประเทศคู่ค้าและนักลงทุน คณะกรรมการนโยบายทรัพย์สินทางปัญญาแห่งชาติ ซึ่งมีนายกรัฐมนตรีเป็นประธานกรรมการ ได้มีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการปราบปรามการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาขึ้นในปี 2559 เพื่อทำหน้าที่จัดทำแผนปฏิบัติการแห่งชาติในการปราบปรามการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา รวมถึงทำหน้าที่ในการอำนวยความสะดวก ส่งเสริม ส่งเสริม กำกับดูแล ตรวจสอบ ติดตาม และประเมินผลการปฏิบัติการทั้งปวงของส่วนราชการตลอดจนหน่วยงานและองค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับ การปราบปรามการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา และต่อมาคณะกรรมการฯ ได้จัดทำแผนปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา พ.ศ. 2559 พร้อมทั้งมีคำสั่งแต่งตั้งคณะทำงานขึ้นมา จำนวน 3 คณะ ประกอบด้วย (1) คณะทำงานปราบปรามการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา (2) คณะทำงานปราบปรามการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาในสื่อสังคมออนไลน์ (3) คณะทำงานทำลายของกลางคดีละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาที่คดีถึงที่สุดแล้ว เพื่อทำหน้าที่ขับเคลื่อนภารกิจให้เป็นไปตามแผนปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา เพื่อให้การป้องกันและปราบปรามการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาของไทยมีประสิทธิภาพ และนานาชาติให้การยอมรับและปรับสถานะการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาของไทยในรายงานต่าง ๆ ให้ดีขึ้น ซึ่งต่อมาได้มี

¹² รายงานคณะกรรมการวิชาการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านเศรษฐกิจ เรื่อง การปฏิรูประบบทรัพย์สินทางปัญญา ได้ระบุว่า ระบบทรัพย์สินทางปัญญาของไทย หรือวัฏจักรทรัพย์สินทางปัญญา (Intellectual Property Value Chain) ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ 1) การสร้างสรรค์ (Creation) 2) การคุ้มครอง (Protection) 3) การใช้ประโยชน์เชิงพาณิชย์ (Commercialization) และ 4) การบังคับใช้กฎหมาย (Enforcement)

การแก้ไขเพิ่มเติมแผนปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา ในปี 2562 และบังคับใช้จนถึงปัจจุบัน

ภาพที่ 7 โครงสร้างการดำเนินงานนโยบายด้านการป้องกันและปราบปรามทรัพย์สินทางปัญญา

คณะอนุกรรมการปราบปรามการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา ได้วางแนวทางปฏิบัติในการดำเนินนโยบายป้องกันและปราบปรามการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา โดแนแผนดังกล่าวมีวัตถุประสงค์เพื่อยกระดับการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาทุกประเภท เพื่อให้นานาชาติยอมรับขั้นตอนและวิธีปฏิบัติของไทยว่าไม่ได้เพิกเฉยต่อปัญหาการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา และตระหนักที่จะแก้ไขปัญหาดังกล่าวอย่างจริงจังและเห็นผลเป็นรูปธรรม โดยแผนปฏิบัติการฯ กำหนดให้หน่วยงานภาครัฐ 17 หน่วยงาน มีหน้าที่บูรณาการความร่วมมือในการป้องกันและปราบปรามการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาภายใต้แผนปฏิบัติการฯ โดยสามารถแบ่งเป็นกลุ่มมาตรการตามภารกิจของแต่ละหน่วยงานได้ตามตารางที่ 7 ดังนี้

ตารางที่ 7 แสดงมาตรการป้องกันและปราบปรามการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา ภายใต้แผนปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา แก้ไขเพิ่มเติมปี 2562

มาตรการ/นโยบาย	หน่วยงานรับผิดชอบ
<p>1. มาตรการสร้างความตระหนักรู้ วรรณรงค์ ประชาสัมพันธ์ เกี่ยวกับการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา</p> <ul style="list-style-type: none"> - ดำเนินการรณรงค์ประชาสัมพันธ์สร้างความรับรู้เกี่ยวกับการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา - ดำเนินการสร้างความรับรู้ให้กับส่วนที่เกี่ยวข้องของต่างประเทศให้รับทราบถึงมาตรการต่าง ๆ และผลการดำเนินการแก้ไขการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาของไทย - สร้างความตระหนักรู้ให้เห็นถึงความสำคัญของทรัพย์สินทางปัญญาและผลกระทบจากการใช้สินค้าละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา 	<ul style="list-style-type: none"> - กรมทรัพย์สินทางปัญญา - กระทรวงการต่างประเทศ - กรมประชาสัมพันธ์ - สำนักงานตำรวจแห่งชาติ
<p>2. มาตรการป้องกันและลักลอบ</p> <ul style="list-style-type: none"> - จับกุม สกัดกั้น สินค้าละเมิดเครื่องหมายการค้าและลิขสิทธิ์ผ่านช่องทางด่านพรมแดน จุดผ่อนปรนทางการค้าช่องทางธรรมชาติ ท่าเรือ ท่าอากาศยาน 	<ul style="list-style-type: none"> - กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร (กอ.รมน.) - กรมศุลกากร - สำนักงานตำรวจแห่งชาติ - กองทัพบก - กองทัพเรือ - กระทรวงมหาดไทย
<p>3. มาตรการปราบปรามการละเมิดในท้องตลาด</p> <ul style="list-style-type: none"> - การจัดการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาในท้องตลาดรวมทั้งโกดัง แหล่งเก็บ แหล่งผลิต และการนำสินค้าละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาเข้ากหรือออกจากตลาดขายแดนกระจายไปสู่ย่านการค้าหรือพื้นที่อื่น - การปราบปรามยาปลอม - ทำความเข้าใจกับเจ้าของพื้นที่เพื่อกวดขันไม่ให้มีการจำหน่ายสินค้าละเมิดในพื้นที่ - ดำเนินการต่อผู้กระทำความผิดต่างชาติ โดยบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับคนเข้าเมือง เพื่อผลักดัน/ส่งกลับ และบันทึกข้อมูลเป็นบุคคลห้ามเข้าในราชอาณาจักร (Blacklist) 	<ul style="list-style-type: none"> - กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร (กอ.รมน.) - กรมศุลกากร - สำนักงานตำรวจแห่งชาติ - กระทรวงมหาดไทย - กรมสอบสวนคดีพิเศษ - สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา
<p>4. มาตรการการปราบปรามแหล่งผลิต/เก็บรักษาสินค้าละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา โดยใช้การสืบสวนทางลับเพื่อหาตัวและจับกุมผู้กระทำความผิดรายใหญ่ รวมทั้งใช้มาตรการทางภาษีและการยึดทรัพย์ และสืบสวนเส้นทางการเงิน และตรวจสอบทรัพย์สินของผู้กระทำความผิด</p>	<ul style="list-style-type: none"> - กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร (กอ.รมน.) - กรมศุลกากร - สำนักงานตำรวจแห่งชาติ - กระทรวงมหาดไทย

มาตรการ/นโยบาย	หน่วยงานรับผิดชอบ
	<ul style="list-style-type: none"> - กรมสอบสวนคดีพิเศษ - กรมสรรพากร - สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน
<p>5. มาตรการปราบปรามการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาบนระบบอินเทอร์เน็ต โดยการสืบสวน จับกุม ปิด เว็บไซต์ที่ละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา รวมทั้งสร้างกลไกความร่วมมือในการตรวจสอบและนำ ทรัพย์สินทางปัญญาที่มีการละเมิดออกจากระบบ</p>	<ul style="list-style-type: none"> - กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร (กอ.รมน.) - สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ - กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม - กรมทรัพย์สินทางปัญญา - กรมสอบสวนคดีพิเศษ
<p>6. มาตรการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับสัญญาณเคเบิลและดาวเทียม โดยดำเนินคดีกับผู้ผลิต นำเข้า หรือจำหน่ายอุปกรณ์ที่ไม่ได้รับอนุญาตในพื้นที่ โดยกำหนดพื้นที่เร่งด่วนในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑล</p>	<ul style="list-style-type: none"> - กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร (กอ.รมน.) - สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ - กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม - กรมทรัพย์สินทางปัญญา
<p>7. มาตรการลดการใช้ซอฟต์แวร์ละเมิดลิขสิทธิ์ในภาครัฐ</p> <ul style="list-style-type: none"> - กำหนดให้หน่วยงานของรัฐจัดซื้อจัดจ้างและใช้เฉพาะโปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่ได้มาโดยชอบด้วยกฎหมาย ทั้งนี้ให้ทุกหน่วยงานพิจารณาจัดทำขอบเขตของงาน (TOR) อย่างรอบคอบเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด 	<p>หน่วยงานรัฐทุกหน่วยงาน</p>

2.10 มาตรการควบคุมปัญหาการละเมิดเครื่องหมายการค้าในประเทศไทย

จากการศึกษาค้นคว้าและทบทวนวรรณกรรมของผู้วิจัยพบว่า ปัจจุบันรัฐบาลไทยมีการใช้เครื่องมือเชิงนโยบายเข้ามาควบคุมปัญหาการละเมิดเครื่องหมายการค้าและทรัพย์สินทางปัญญาประเภทอื่น ๆ โดยรัฐบาลมีการใช้เครื่องมือเชิงนโยบายประเภทการใช้อำนาจรัฐบังคับ (Stick) โดยการใช้กฎระเบียบและเครื่องมือทางกฎหมายต่าง ๆ อันเป็นผลผลิตจากการโต้แย้งและต่อรองของกลุ่มผลประโยชน์และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย นอกจากนี้ ยังมีการเครื่องมือเชิงนโยบายด้านข้อมูล (Information instruments) หรือ Sermons (การเทศนา) ด้วยการให้ความรู้ สร้างความตระหนักรู้ให้กับประชาชน

ผู้ประกอบการ และผู้จำหน่ายสินค้าละเมิด โดยมีกลุ่มเป้าหมายคือผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียกับการดำเนินนโยบาย (Vedung, Lemaire & Leeuw, 1998 อ้างถึงใน ญัฐวจิ เขียวลือ, 2018) โดยในประเด็นนี้จะแบ่งการอภิปรายออกเป็น 2 ส่วน คือ มาตรการควบคุมปัญหาการละเมิดเครื่องหมายการค้า ผังอุปทานและผังอุปสงค์ ดังนี้

2.10.1 มาตรการควบคุมปัญหาการละเมิดเครื่องหมายการค้า ผังอุปทาน

การใช้เครื่องมือเชิงนโยบายประเภทการใช้อำนาจรัฐบังคับ (Stick)

(1) พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3)

พ.ศ. 2559

พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้าฯ เป็นกฎหมายที่มีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองเครื่องหมายการค้า เครื่องหมายบริการ เครื่องหมายรับรอง และเครื่องหมายร่วม โดยการออก พ.ร.บ. เครื่องหมายการค้าฯ เป็นผลสืบเนื่องมาจากความตกลงระหว่างประเทศที่ประเทศไทยได้ลงนามเป็นภาคีสมาชิก ทำให้ประเทศไทยมีพันธกรณีที่จะต้องออกกฎหมายอนุวัติการให้สอดคล้องกับความตกลงดังกล่าว โดย พ.ร.บ. เครื่องหมายการค้าฯ ได้เข้ามามีส่วนสำคัญในการป้องกันและปราบปรามการละเมิดเครื่องหมายการค้าในประเทศไทย โดยกำหนดบทลงโทษสำหรับบุคคลที่ปลอมหรือเลียนเครื่องหมายการค้า เครื่องหมายบริการ เครื่องหมายรับรอง หรือเครื่องหมายร่วมของบุคคลอื่นที่ได้จดทะเบียนแล้วในราชอาณาจักร รวมถึงการนำเข้าในราชอาณาจักร จำหน่าย เสนอจำหน่าย หรือมีไว้เพื่อจำหน่าย ซึ่งสินค้าที่มีเครื่องหมายการค้า เครื่องหมายรับรอง หรือเครื่องหมายร่วม ที่เป็นการปลอมหรือเลียนเครื่องหมายการค้าของบุคคลอื่นที่ได้รับการจดทะเบียนไว้แล้ว

ทั้งนี้ ในด้านของผู้ซื้อสินค้าละเมิดเครื่องหมายการค้าหรือสินค้าปลอม พบว่า พ.ร.บ. เครื่องหมายการค้าฯ ไม่ได้กำหนดความรับผิดของผู้ซื้อและผู้ครอบครองสินค้าละเมิดเครื่องหมายการค้าไว้ โดยมีเพียงการกำหนดความรับผิดของผู้ครอบครองสินค้าละเมิดเครื่องหมายการค้าไว้เพื่อหากำไรหรือเพื่อจำหน่ายเท่านั้น กล่าวคือ การครอบครองสินค้าละเมิดเครื่องหมายการค้าหรือสินค้าปลอม หากครอบครองสำหรับใช้สอยส่วนตัวโดยไม่ได้หากำไร แม้จะครอบครองในปริมาณเท่าใดก็ไม่มีความผิดฐานละเมิดเครื่องหมายการค้า ทั้งนี้ พบว่าประเทศภายใต้ภาคีความตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวกับการค้า (Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights: TRIPS) ส่วนใหญ่ก็ไม่ได้กำหนดบทลงโทษผู้ซื้อและผู้ครอบครองสินค้าละเมิดเครื่องหมายการค้าไว้เช่นกัน

**(2) พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550
แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560**

พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ฯ มีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา โดยระบุมาตรการควบคุมการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา ไว้ในมาตรา 20 (3) โดยกำหนดให้พนักงานเจ้าหน้าที่ที่ได้รับความเห็นชอบจากรัฐมนตรีอาจยื่นคำร้องพร้อมแสดงพยานหลักฐานต่อศาลที่มีเขตอำนาจขอให้มีการสั่งระงับการทำให้แพร่หลายหรือลบข้อมูลคอมพิวเตอร์นั้นออกจากระบบคอมพิวเตอร์ กรณีที่ข้อมูลคอมพิวเตอร์นั้นเป็นความผิดอาญาตามกฎหมายเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญาได้

**(3) ประกาศกระทรวงพาณิชย์ เรื่อง การกำหนดสินค้าละเมิดเครื่องหมายการค้า
และสินค้าละเมิดลิขสิทธิ์เป็นสินค้าต้องห้ามส่งออก ห้ามนำเข้า และห้ามนำผ่านราชอาณาจักร
พ.ศ. 2565**

ประกาศกระทรวงพาณิชย์ดังกล่าว มีวัตถุประสงค์เพื่อกำหนดสินค้าละเมิดเครื่องหมายการค้าและสินค้าละเมิดลิขสิทธิ์เป็นสินค้าต้องห้ามส่งออก ห้ามนำเข้า หรือห้ามนำผ่านราชอาณาจักร โดยได้กำหนดมาตรการให้สินค้าดังต่อไปนี้ เป็นสินค้าที่ต้องห้ามส่งออก ห้ามนำเข้า หรือห้ามนำผ่านราชอาณาจักร (1) สินค้าที่มีหรือใช้เครื่องหมายการค้าปลอมหรือเลียนเครื่องหมายการค้าของผู้อื่น ตามกฎหมายว่าด้วยเครื่องหมายการค้า และ (2) สินค้าที่ละเมิดลิขสิทธิ์ของผู้อื่นตามกฎหมายว่าด้วยลิขสิทธิ์ อย่างไรก็ตาม ประกาศกระทรวงพาณิชย์ดังกล่าวเป็นเพียงการกำหนดสินค้าที่ต้องห้ามส่งออก ห้ามนำเข้า และห้ามนำผ่านราชอาณาจักร โดยไม่มีรายละเอียดระบุมาตรการดำเนินการอย่างชัดเจน และยังต้องอาศัยมาตรการทางกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติงาน โดยกำหนดให้ผู้ที่ส่งออก นำเข้า หรือนำผ่านราชอาณาจักร สินค้าละเมิดดังกล่าว ให้มีความรับผิดชอบตาม พ.ร.บ. เครื่องหมายการค้า แก้ไขเพิ่มเติมโดย พ.ร.บ. เครื่องหมายการค้า (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2559 และ พ.ร.บ. ลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 แก้ไขเพิ่มเติมโดย พ.ร.บ. ลิขสิทธิ์ (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2565

**(4) ประกาศกรมศุลกากร ที่ 106/2565 เรื่อง การควบคุมการส่งออก การนำเข้า
และการนำผ่านซึ่งสินค้าละเมิดเครื่องหมายการค้าและสินค้าละเมิดลิขสิทธิ์**

ประกาศกรมศุลกากร เรื่อง การควบคุมการส่งออก การนำเข้า และการนำผ่านซึ่งสินค้าละเมิดเครื่องหมายการค้าและสินค้าละเมิดลิขสิทธิ์ เป็นประกาศที่ออกมาเพื่อให้สอดคล้องกับประกาศกระทรวงพาณิชย์ เรื่อง การกำหนดสินค้าละเมิดเครื่องหมายการค้าและสินค้าละเมิดลิขสิทธิ์ เป็นสินค้าต้องห้ามส่งออก ห้ามนำเข้า และห้ามนำผ่านราชอาณาจักร พ.ศ. 2565 เพื่อให้การดำเนินการเกี่ยวกับการส่งออก นำเข้า และการนำผ่านซึ่งสินค้าละเมิดเครื่องหมายการค้าและลิขสิทธิ์ เป็นไปด้วยความเรียบร้อย มีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับแนวปฏิบัติสากล โดยประกาศ

กรมศุลกากรดังกล่าว กำหนดขั้นตอนการแจ้งข้อมูลล่วงหน้าของเจ้าของเครื่องหมายความการค้าหรือ ลิขสิทธิ์ หรือตัวแทนสิทธิในเครื่องหมายความการค้าหรือลิขสิทธิ์ และขั้นตอนการยื่นตรวจสอบสินค้าต่อ พนักงานศุลกากร กรณีที่มีเหตุอันควรสงสัยว่าสินค้าที่นำเข้า ส่งออก หรือนำผ่าน เป็นสินค้าละเมิด เครื่องหมายความการค้าและสินค้าละเมิดลิขสิทธิ์

(5) แผนปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา แก้ไขเพิ่มเติมปี 2562

แผนปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา แก้ไขเพิ่มเติม ปี 2562 มีวัตถุประสงค์เพื่อยกระดับการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาทุกประเภทให้นานาชาติยอมรับ ขั้นตอนและวิธีปฏิบัติของประเทศไทยว่าไม่ได้เพิกเฉยต่อปัญหาการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาและมีความตระหนักที่จะแก้ไขปัญหาดังกล่าวอย่างจริงจังและเห็นผลเป็นรูปธรรม โดยแผนปฏิบัติการดังกล่าวกำหนดให้หน่วยงานภาครัฐ 17 หน่วยงาน มีหน้าที่ในการบูรณาการความร่วมมือในการป้องกัน และปราบปรามการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาให้มีประสิทธิภาพ และได้รับการจัดสถานะในรายงานต่าง ๆ ของนานาชาติดีขึ้น

เครื่องมือเชิงนโยบายประเภทด้านข้อมูล (Information instruments)

จากการศึกษาและทบทวนวรรณกรรมพบว่า นอกจากการรัฐบาลไทยจะมีการใช้เครื่องมือเชิงนโยบายประเภทอำนาจรัฐบังคับ (Stick) กับฝั่งอุปทานผ่านมาตรการกฎหมายต่าง ๆ เช่น พ.ร.บ. เครื่องหมายความการค้า การควบคุมการนำเข้า ส่งออก การจำหน่าย หรือการนำเข้าเข้ามาในราชอาณาจักร เป็นต้น รัฐบาลยังใช้เครื่องมือเชิงนโยบายด้านข้อมูล (Information instruments) ในการพยายามส่งผ่านความรู้ ถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับความสำคัญของทรัพย์สินทางปัญญา โดยเฉพาะเครื่องหมายความการค้าที่มีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจอย่างไร และผลกระทบจากการใช้สินค้าละเมิดเครื่องหมายความการค้าที่ไม่มีมาตรฐานอาจเกิดอันตรายต่อชีวิตและร่างกายอย่างไร ซึ่งลักษณะการใช้เครื่องมือเชิงนโยบายด้านข้อมูลของภาครัฐ เช่น การจัดกิจกรรม Let's Get Rights เติมนรงค์สร้างความรู้ให้ผู้ประกอบการไม่จำหน่ายสินค้าของปลอมที่ละเมิดเครื่องหมายความการค้า ซึ่งจัดขึ้นเป็นประจำทุกปี โดยกิจกรรมดังกล่าวเป็นความร่วมมือกันหลายภาคส่วนทั้งภาครัฐ ภาคเอกชนที่เป็นเจ้าของศูนย์การค้า โดยมีวัตถุประสงค์มุ่งสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับผู้ประกอบการให้เห็นถึงความสำคัญของเครื่องหมายความการค้าและผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากการใช้สินค้าละเมิด เครื่องหมายความการค้าที่ไม่มีคุณภาพ นอกจากนี้ กรมทรัพย์สินทางปัญญาในฐานะที่เป็นหน่วยงานหลักด้านทรัพย์สินทางปัญญามีการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อประชาสัมพันธ์ให้ข้อมูลในหลากหลายรูปแบบ ทั้งผ่านโทรทัศน์ สื่อออนไลน์ สื่อสิ่งพิมพ์ รวมถึงการออกบูธงานต่าง ๆ ในการให้ความรู้ความเข้าใจ

เกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญาและสร้างความตระหนักรู้ถึงผลกระทบจากการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาโดยเฉพาะเครื่องหมายการค้าว่านอกจากกระทบต่อระบบเศรษฐกิจแล้ว ยังเป็นการบั่นทอนจิตใจของผู้ที่สร้างสรรค์เครื่องหมายการค้า ที่ได้ลงทุน ลงแรง ในการผลิตสินค้าที่มีคุณภาพออกมาอีกด้วย

2.10.2 มาตรการควบคุมปัญหาการละเมิดเครื่องหมายการค้าฝั่งอุปสงค์

จากการศึกษาและทบทวนวรรณกรรมของผู้วิจัยพบว่า รัฐบาลไทยมีการใช้เครื่องมือเชิงนโยบายประเภทอำนาจรัฐบังคับ (Stick) และเครื่องมือเชิงนโยบายด้านข้อมูล (Information instruments) กับฝั่งอุปทานผ่านการใช้มาตรการทางกฎหมายบังคับกับผู้ส่งออก ผู้นำเข้า ผู้จำหน่าย ผู้ผลิตสินค้าละเมิดเครื่องหมายการค้า และเครื่องมือเชิงนโยบายด้านข้อมูล เช่น การประชาสัมพันธ์ สร้างความตระหนักรู้ให้กับกลุ่มผู้ประกอบการและประชาชน ในขณะที่ฝั่งอุปสงค์ที่เป็นผู้ซื้อสินค้า ละเมิดเครื่องหมายการค้าพบว่า ในปัจจุบันภาครัฐยังไม่มีการใช้เครื่องมือเชิงนโยบายประเภทอำนาจรัฐเชิงบังคับผ่านมาตรการทางกฎหมายมาบังคับหรือเอาผิดกับผู้ซื้อหรือผู้ใช้สินค้าปลอมหรือเลียนแบบเครื่องหมายการค้าที่ได้รับการจดทะเบียนไว้แล้ว

อย่างไรก็ดี แม้ว่าการใช้เครื่องมือเชิงนโยบายประเภทอำนาจรัฐบังคับจะไม่มี ความชัดเจนกับผู้ซื้อสินค้าละเมิดเครื่องหมายการค้า แต่ภาครัฐก็ได้พยายามสร้างความตระหนักรู้ ผ่านการใช้เครื่องมือเชิงนโยบายด้านข้อมูล (Information instruments) แก่ฝั่งอุปสงค์ที่เป็นผู้ซื้อและ ผู้ใช้สินค้าละเมิด โดยการส่งผ่านความรู้ ถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับความสำคัญของทรัพย์สิน ทางปัญญา ผ่านการจัดอบรม สัมมนา การออกบูธให้ความรู้ การจัด podcast ให้ความรู้แก่ประชาชน ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ รวมถึงการรณรงค์ไม่ซื้อไม่ขายไม่ใช้ของปลอม โดยเฉพาะทรัพย์สินทางปัญญา ประเภทเครื่องหมายการค้า เพื่อสร้างความตระหนักรู้ให้กับผู้ซื้อและผู้ใช้ว่าเครื่องหมายการค้ามี ความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจประเทศอย่างไร รวมถึงผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นการใช้สินค้าละเมิด เครื่องหมายการค้าที่ไม่มีมาตรฐานและอาจเป็นอันตรายต่อชีวิตและร่างกายของผู้ใช้ได้ ซึ่งตลอดเวลา ที่ผ่านมามีพบว่า ภาครัฐได้พยายามสร้างความตระหนักรู้แก่ผู้ซื้อและผู้ใช้สินค้าละเมิดให้เห็นถึง ผลกระทบที่เกิดขึ้น ซึ่งนับเป็นการใช้เครื่องมือเชิงนโยบายด้านข้อมูลของภาครัฐที่เป็นรูปธรรม

2.11 แนวคิดการนำนโยบายไปปฏิบัติ (Policy Implementation)

Van Meter, Donald S. & Van Horn, Carl E. (1975) ได้ให้ความหมายการนำนโยบายไปปฏิบัติว่า หมายถึง กิจกรรมทั้งหลายที่กระทำโดยรัฐบาลและเอกชน ทั้งปัจเจกบุคคลและกลุ่มบุคคล ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อบรรลุความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ตามการตัดสินใจของนโยบายก่อนหน้านั้น (สัมฤทธิ์ ยศสมศักดิ์ และ อนุรัตน์ อนันทนาธร, 2555) แวน มิเตอร์ และ แวน ฮอร์น ได้เขียนบทความเรื่อง “The Policy Implementation Process: A Conceptual Framework” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติ และได้เสนอตัวแบบที่ชื่อว่า “A Model of the Policy Implementation Process” โดย แวน มิเตอร์ และแวน ฮอร์น ได้เสนอปัจจัยที่มีผลต่อการนำนโยบายไปปฏิบัติประกอบด้วย 6 ปัจจัย ได้แก่

1. วัตถุประสงค์และมาตรฐานนโยบาย (Policy Standards and Objectives)

วัตถุประสงค์และมาตรฐานนโยบาย เป็นส่วนสำคัญในการกำหนดนโยบาย กล่าวคือเป็นตัวกำหนดรายละเอียดและเป้าหมายในการดำเนินนโยบาย ดังนั้น ในการกำหนดวัตถุประสงค์และมาตรฐานของนโยบายจึงต้องมีความชัดเจน ไม่คลุมเครือ เพื่อให้ง่ายต่อการประเมินนโยบายว่าประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวอย่างไร ดังนั้น ผู้กำหนดนโยบายจึงควรเลือกถ้อยคำหรือข้อความในการกำหนดวัตถุประสงค์และมาตรฐานนโยบายให้มีความชัดเจน ไม่คลุมเครือ และง่ายต่อการตีความและไม่เกิดความสับสนของผู้นำนโยบายไปปฏิบัติ

2. ทรัพยากรนโยบาย (Policy Resources)

ทรัพยากรนโยบาย คือ สิ่งที่มีความสำคัญที่เอื้อต่อกระบวนการบริหารนโยบาย ซึ่งทรัพยากรนโยบายอาจหมายถึง งบประมาณ ทรัพยากรบุคคล ข้อมูล หรือทรัพยากรอื่น ๆ ที่ถูกกำหนดไว้ในนโยบาย ซึ่งทรัพยากรเหล่านี้จะเป็นส่วนสำคัญในการอำนวยความสะดวกในการนำนโยบายไปปฏิบัติให้เกิดประสิทธิภาพ

3. การสื่อสารระหว่างหน่วยงานและกิจกรรม (Inter-Organizational Communication and Enforcement Activities)

การสื่อสารระหว่างหน่วยงานและกิจกรรม มีความเกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์และมาตรฐานนโยบาย กล่าวคือ การสื่อสารระหว่างหน่วยงาน อาจเกิดการบิดเบือนหรือการตีความที่คลาดเคลื่อนได้ อันเนื่องมาจากวัตถุประสงค์และมาตรฐานนโยบาย หรือแผนปฏิบัติการที่ขาดความชัดเจนและคลุมเครือ ซึ่งอาจส่งผลให้ผู้ปฏิบัติงานเกิดความเข้าใจที่ไม่ตรงกันและอาจนำไปสู่ความขัดแย้งระหว่างผู้ปฏิบัติงานด้วยกัน ดังนั้น การนำนโยบายไปปฏิบัติให้ประสบความสำเร็จ จึงควรมีกระบวนการสร้างความเข้าใจให้กับผู้ปฏิบัติงานให้มีความเข้าใจที่ตรงกันเกี่ยวกับวัตถุประสงค์และมาตรฐานนโยบายระหว่างผู้กำหนดนโยบายกับผู้นำนโยบายไปปฏิบัติ

4. คุณลักษณะหน่วยงานที่นำนโยบายไปปฏิบัติ (Characteristics of Implementing Agencies)

ลักษณะหน่วยงานที่นำนโยบายไปปฏิบัติ ในประเด็นนี้มีหลายปัจจัยเข้ามาเกี่ยวข้อง ได้แก่ ขนาดของบุคลากรในหน่วยปฏิบัติ สมรรถนะ ระดับความเข้มข้นของการควบคุมสายบังคับบัญชา ในหน่วยงาน การสนับสนุนจากนักกฎหมายและฝ่ายบริหาร ทรัพยากรทางการเมืองของหน่วยงาน ระดับการสื่อสารระบบเปิดในองค์กร และความสัมพันธ์อย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการระหว่างหน่วยงานที่นำนโยบายไปปฏิบัติกับผู้กำหนดนโยบาย ซึ่งคุณลักษณะของหน่วยงานที่กล่าวมาข้างต้น จะแสดงถึงศักยภาพและความสามารถในการนำนโยบายไปปฏิบัติ

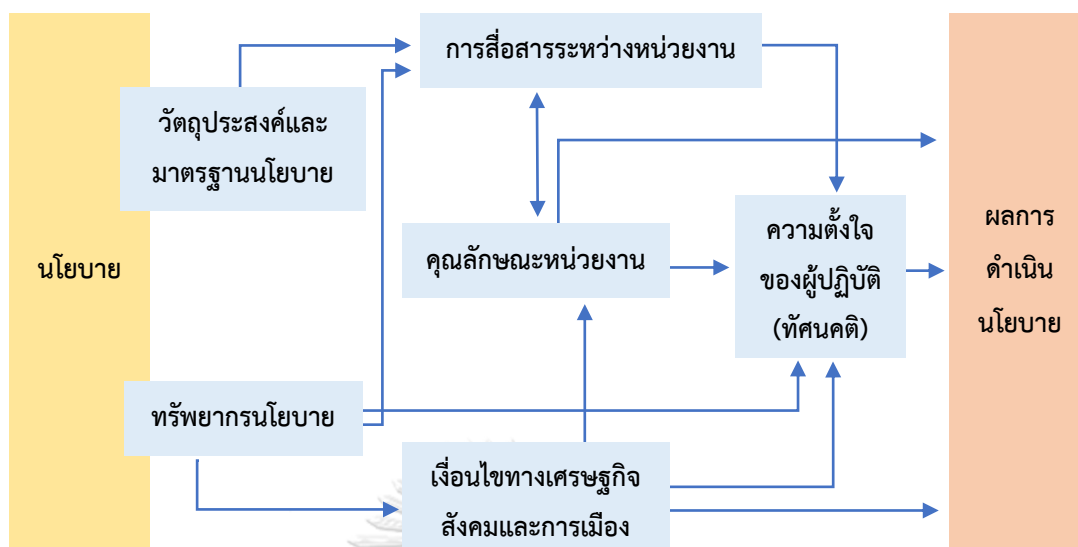
5. เงื่อนไขทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง (Economic, Social and Political Conditions)

เงื่อนไขทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง ในประเด็นนี้มีหลายมิติที่มีความเกี่ยวข้องต่อการนำนโยบายไปปฏิบัติ อาทิ ความคิดเห็นของประชาชน กลุ่มบุคคล/องค์กรต่าง ๆ ในสังคม กลุ่มผลประโยชน์ ภาคเอกชนต่าง ๆ หรือความคิดเห็นของกลุ่มชนชั้นนำว่าชอบหรือไม่ชอบนโยบาย ดังนั้น การนำนโยบายไปปฏิบัติอาจต้องพิจารณาปัจจัยเหล่านี้ประกอบการดำเนินนโยบายด้วย เพราะอาจมีผลต่อความสำเร็จของนโยบาย

6. ความตั้งใจของผู้ปฏิบัติ (Disposition of Implementers)

ปัจจัยทั้ง 5 ประการ ที่กล่าวมาในข้างต้นจะถูกกลั่นกรองโดยความรู้สึกนึกคิดของผู้ปฏิบัติงาน สะท้อนผ่านออกมาเป็นทัศนคติ โดยผู้ปฏิบัติงานจะมีการตอบสนองต่อนโยบายที่นำไปปฏิบัติแบ่งออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ 1) ความเข้าใจเกี่ยวกับนโยบาย 2) ทัศนคติต่อนโยบาย และ 3) ระดับของการตอบสนองนโยบาย ซึ่งที่กล่าวมาจะมีผลกระทบต่อความสามารถและความตั้งใจจริงของผู้นำนโยบายไปปฏิบัติ

จากที่กล่าวมาในข้างต้น ตัวแบบของ แวน มิเตอร์ และแวน ฮอร์น ได้แสดงให้เห็นว่า ทั้ง 6 ปัจจัย มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน และในแต่ละปัจจัยมีอิทธิพลต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการดำเนินนโยบาย ซึ่งสามารถใช้ปัจจัยทั้ง 6 ดังกล่าว เป็นกรอบในการวิเคราะห์กระบวนการดำเนินนโยบาย เพื่อให้ทราบถึงความเป็นมา ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นจากกระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติ โดยทั้ง 6 ปัจจัย มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน ดังภาพที่ 8

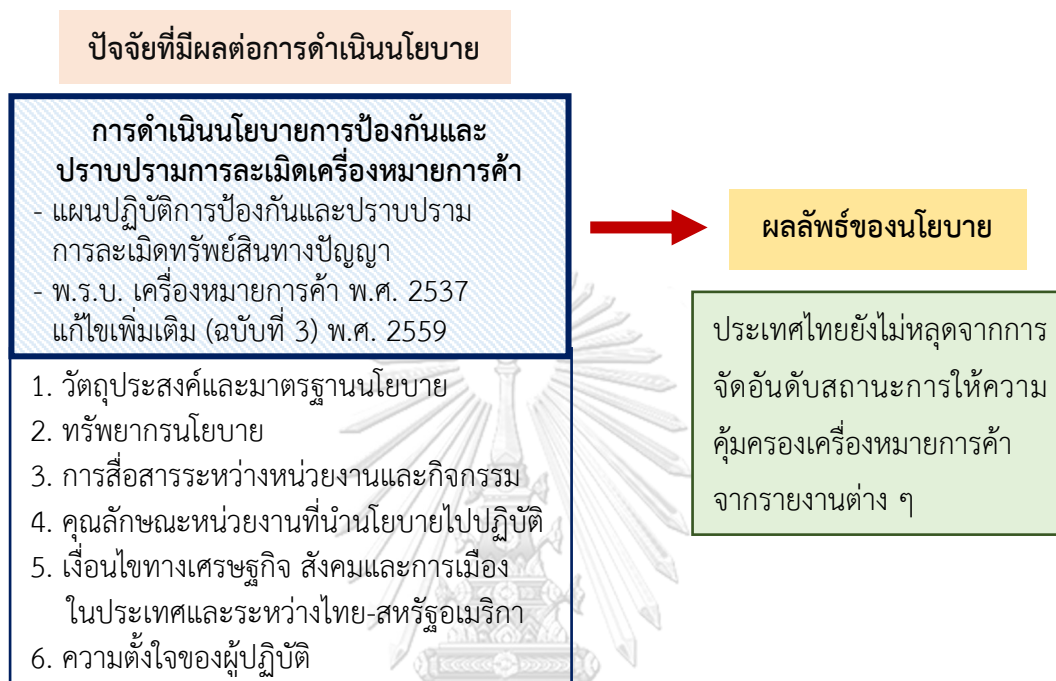
ภาพที่ 8 ตัวแบบการนำนโยบายไปปฏิบัติของ Van Meter, Donald S. & Van Horn, Carl E.
(ที่มา : Van Meter, Donald S. & Van Horn, Carl E. (1975, p.208))

การศึกษาเรื่อง การนำนโยบายป้องกันและปราบปรามการละเมิดเครื่องหมายการค้าไปปฏิบัติ มุ่งศึกษาถึงกระบวนการนำแผนปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาแก้ไขเพิ่มเติม 2562 ไปปฏิบัติ รวมถึงศึกษา พ.ร.บ. เครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2537 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) และมาตรการทางกฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยผู้วิจัยได้ศึกษาและทบทวนวรรณกรรมต่าง ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องในข้างต้นมาวิเคราะห์โดยอาศัยตัวแบบการนำนโยบายไปปฏิบัติของ แวน มิเตอร์ และแวน ฮอร์น เป็นกรอบในการศึกษาเพื่อให้ทราบปัญหาหรืออุปสรรคที่เกิดขึ้นจากการดำเนินนโยบายปฏิบัติ

2.12 กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องพบว่า แม้ประเทศไทยจะมีการดำเนินนโยบายป้องกันและปราบปรามการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาโดยเฉพาะการปราบปรามเครื่องหมายมาเป็นเวลานาน แต่ในปัจจุบันยังพบการละเมิดอยู่ในปริมาณสูงและยังไม่เป็นที่น่าพอใจ ประกอบกับนานาชาติยังคงแสดงความกังวลต่อมาตรการให้ความคุ้มครองเครื่องหมายการค้าในประเทศไทย ดังนั้น งานวิจัยชิ้นนี้จึงมุ่งศึกษากระบวนการนำนโยบายป้องกันและปราบปรามการละเมิดเครื่องหมายการค้าไปปฏิบัติของภาครัฐไทย รวมถึงศึกษาปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการนำนโยบายไปปฏิบัติ โดยอาศัยการเก็บข้อมูลจากผู้ที่เกี่ยวข้องในการกำหนดนโยบาย ผู้นำนโยบายไปปฏิบัติ และผู้ได้รับผลกระทบจาก

การดำเนินนโยบาย เพื่อนำมาพิจารณาร่วมกับ 6 ปัจจัย ตามตัวแบบการนำนโยบายไปปฏิบัติของ Van Meter และ Van Horn และข้อมูลที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรมของผู้วิจัย จึงเกิดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 9 กรอบแนวคิดการวิจัย

บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาเรื่อง การนำนโยบายป้องกันและปราบปรามการเครื่องหมายการค้าไปปฏิบัติของ ภาครัฐไทย พ.ศ. 2562 – 2566 ภายใต้แผนปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา ฉบับแก้ไขเพิ่มเติมปี 2562 เป็นการศึกษาโดยอาศัยระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยเก็บข้อมูลปฐมภูมิจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ด้วย คำถามกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) ประกอบกับการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารต่าง ๆ เช่น ข้อมูลจากแผนปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาฯ หนังสือที่เกี่ยวข้อง เอกสารราชการ บทความ รายงานวิจัย ตลอดจนข้อมูลที่เผยแพร่บนอินเทอร์เน็ต โดยมีหัวข้อระเบียบวิธีวิจัย ดังนี้

- 3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
- 3.2 วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล
- 3.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
- 3.4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- 3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล
- 3.6 ระยะเวลาในการเก็บข้อมูล

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ศึกษาในครั้งนี้ ผู้ศึกษาวิจัยได้คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างที่เกี่ยวข้องกับนโยบายป้องกันและปราบปรามการละเมิดเครื่องหมายการค้า โดยใช้การคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ในหน่วยงานที่เป็นผู้ปฏิบัติงานหลักด้านการปราบปราม (Key Implementer) เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่มีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับประเด็นที่ศึกษา และได้ข้อมูลเพื่อนำไปสู่การตอบคำถามการวิจัย โดยแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

- 3.1.1 ผู้กำหนดนโยบาย
- 3.1.2 ผู้นำนโยบายไปปฏิบัติ
- 3.1.3 ผู้ได้รับผลกระทบจากการดำเนินนโยบาย

3.2 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.2.1 การศึกษาวิจัยเอกสาร (Documentary Research)

การศึกษาวิจัยเอกสาร โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิจากแผนปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา ฉบับแก้ไขเพิ่มเติมปี 2562 บทบัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวข้อง หนังสือ เอกสารราชการ สถิติการปราบปราม บทความ รายงานวิจัย เอกสารรายงาน ๑ ตลอดจนข้อมูลที่เผยแพร่บนอินเทอร์เน็ต เพื่อศึกษาสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในการนำนโยบายไปปฏิบัติ และนำเสนอผลการศึกษาในเชิงการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปแบบการอธิบายเชิงพรรณนา (Descriptive Information)

3.2.2 การศึกษาจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

การสัมภาษณ์เชิงลึก โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant interview) โดยผู้วิจัยคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยใช้การคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ในหน่วยงานที่เป็นผู้ปฏิบัติงานหลักด้านการปราบปราม (Key Implementer) โดยยึดคุณสมบัติที่สำคัญคือ ต้องเป็นบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องกับการดำเนินนโยบายป้องกันและปราบปรามการละเมิดเครื่องหมายการค้า และเป็นผู้มีผลกระทบจากการดำเนินนโยบายดังกล่าว

3.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant interview) ประกอบด้วย 3 กลุ่ม คือ 1) ผู้กำหนดนโยบาย 2) ผู้นำนโยบายไปปฏิบัติ 3) ผู้ได้รับผลกระทบจากการดำเนินนโยบาย โดยผู้วิจัยคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยใช้การคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 10 ท่าน โดยมีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 8 แสดงรายละเอียดกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์เชิงลึก

ลำดับ	ผู้ให้ข้อมูล	ความสำคัญที่เกี่ยวข้อง	วันที่เก็บข้อมูล
ผู้กำหนดนโยบาย (Policymaker)			
1	คุณอัมพร (นามสมมติ)	กรมทรัพย์สินทางปัญญา	2 พฤศจิกายน 2566
2	คุณสมพร (นามสมมติ)	กรมทรัพย์สินทางปัญญา	24 ตุลาคม 2566
ผู้นำนโยบายไปปฏิบัติ (Implementer)			
3	คุณสมชาย (นามสมมติ)	กรมทรัพย์สินทางปัญญา	27 ตุลาคม 2566
4	คุณสมศักดิ์ (นามสมมติ)		30 ตุลาคม 2566
5	คุณอารี (นามสมมติ)		12 ตุลาคม 2566

ลำดับ	ผู้ให้ข้อมูล	ความสำคัญที่เกี่ยวข้อง	วันที่เก็บข้อมูล
6	คุณนภา (นามสมมติ)	กรมศุลกากร	25 ตุลาคม 2566
7	คุณสมพงษ์ (นามสมมติ)	กรมสอบสวนคดีพิเศษ	9 พฤศจิกายน 2566
8	คุณชาติชาย (นามสมมติ)	กองบังคับการปราบปรามการกระทำ ความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทาง เศรษฐกิจ (บก.ปอศ.)	31 ตุลาคม 2566
ผู้ได้รับผลกระทบจากการดำเนินนโยบาย (Target Population)			
9	คุณสายชล (นามสมมติ)	ผู้ซื้อสินค้าละเมิดเครื่องหมายการค้า	26 ตุลาคม 2566
10	คุณอาภา (นามสมมติ)	ผู้ซื้อสินค้าละเมิดเครื่องหมายการค้า	28 ตุลาคม 2566

3.4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

3.4.1 การวิเคราะห์เอกสาร (Documentary Study)

ผู้วิจัยทำการศึกษาค้นคว้าเพื่อให้ทราบถึงสภาพปัญหาการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาของประเทศไทยตั้งแต่ในอดีตถึงปัจจุบัน จนนำมาสู่การก่อตัวของนโยบายป้องกันและปราบปรามการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา โดยอาศัยข้อมูลทฤษฎีจากแผนปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา ฉบับแก้ไขเพิ่มเติมปี 2562 บทบัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวข้อง หนังสือที่เกี่ยวข้อง เอกสารราชการ บทความ รายงานวิจัย ข่าว เอกสารรายงาน ๑ ตลอดจนข้อมูลที่เผยแพร่บนอินเทอร์เน็ต เพื่อใช้ในการศึกษาวิเคราะห์

3.4.2 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ อาศัยข้อมูลปฐมภูมิจากการสัมภาษณ์ที่เกี่ยวข้อง โดยผู้วิจัยได้ขอความอนุเคราะห์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant interview) เพื่อทำการสัมภาษณ์ พร้อมได้แจ้งแนวทางและรูปแบบคำถามที่จะสัมภาษณ์ เพื่อให้ผู้ให้สัมภาษณ์ได้เตรียมข้อมูลล่วงหน้าก่อนการให้สัมภาษณ์ โดยเลือกใช้การสัมภาษณ์ในรูปแบบคำถามกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) เพื่อให้การสัมภาษณ์เป็นไปตามกรอบการศึกษา และต่อยอดคำถามจากคำตอบของผู้ถูกสัมภาษณ์ โดยเปิดโอกาสให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ได้แสดงความคิดเห็นได้อย่างเป็นอิสระ และสอดคล้องกับสถานการณ์หรือบริบทการทำงานของแต่ละหน่วยงาน เพื่อให้ได้ข้อมูลและข้อเท็จจริงที่อาจมีความเกี่ยวข้อง นอกเหนือจากกรอบการศึกษาที่ตั้งไว้ ซึ่งมีรายละเอียดหัวข้อคำถาม ดังนี้

แนวคำถามเชิงลึกประกอบการสัมภาษณ์สำหรับ

- 1) ผู้กำหนดนโยบาย (Policymaker)
- 2) ผู้นำนโยบายไปปฏิบัติ (Implementer)
- 3) กลุ่มผู้ได้รับผลกระทบจากการดำเนินนโยบาย (Target Population)

แนวคำถามเชิงลึก

ส่วนที่ 1 บทบาทในการขับเคลื่อนนโยบายป้องกันและปราบปรามการละเมิดเครื่องหมายการค้าไปปฏิบัติ

ส่วนที่ 2 วัตถุประสงค์ของนโยบาย

ส่วนที่ 3 ปัญหาที่พบจากบังคับใช้ พ.ร.บ. เครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2537 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2559

ส่วนที่ 4 ปัญหาที่พบจากบังคับใช้แผนปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา แก้ไขเพิ่มเติมปี 2562

ส่วนที่ 5 ผลดำเนินงานตั้งแต่บังคับใช้แผนปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา แก้ไขเพิ่มเติมปี 2562 หรือ มาตรการ/นโยบายอื่น ๆ

ส่วนที่ 6 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายต่อการดำเนินนโยบายป้องกันและปราบปรามการละเมิดเครื่องหมายการค้า

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

ภายหลังการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่ม และข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ มาประมวลผล จัดระเบียบ เพื่อเชื่อมโยงข้อมูลให้เกิดความสอดคล้องเป็นลำดับ ดังนี้

3.5.1 ประมวลผล และจัดระเบียบ ลำดับความสำคัญของข้อมูล

3.5.2 เรียบเรียงเนื้อหาสาระสำคัญ และข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ นำมาตีความและวิเคราะห์โดยใช้กรอบแนวคิดในการศึกษาเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ เพื่อเชื่อมโยงและวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ในแต่ละประเด็นเพื่อตอบคำถามการวิจัย

3.5.3 อภิปราย สรุปผล และข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย โดยนำเสนอข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ในรูปแบบการอธิบายเชิงพรรณนา (Descriptive Information)

3.6 ระยะเวลาในการเก็บข้อมูล

ระหว่างเดือนกันยายน - พฤศจิกายน 2566

บทที่ 4

ผลการศึกษา

การศึกษาเรื่อง การนำนโยบายป้องกันและปราบปรามการเครื่องหมายการค้าไปปฏิบัติของ ภาครัฐไทย พ.ศ. 2562 – 2566 ภายใต้แผนปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา แก้ไขเพิ่มเติมปี 2562 ผู้วิจัยได้ศึกษาโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อให้ทราบถึงกระบวนการนำนโยบายป้องกันและปราบปรามการละเมิดเครื่องหมายการค้าไปปฏิบัติของภาครัฐไทย รวมถึงปัญหาที่เกิดขึ้นจากกระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติ เพื่อนำไปสู่ การจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ทั้งนี้ จากการศึกษา นโยบายป้องกันและปราบปรามการละเมิด เครื่องหมายการค้าพบว่า ภาครัฐใช้เครื่องมือเชิงนโยบายหลายประเภท อาทิ การใช้อำนาจรัฐบังคับผ่าน กฎหมายแม่บท กฎหมายลำดับรอง หรือแผนปฏิบัติการ โดยประเด็นการวิเคราะห์ในบทที่ 4 นี้จะเป็น การวิเคราะห์ข้อมูลจากแผนปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา แก้ไขเพิ่มเติม ปี 2562 พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2559 ข้อมูล จากเอกสารที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลจากการสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยเป็นการวิเคราะห์ข้อมูล ตามกรอบแนวคิดการวิจัย เพื่อให้ได้ข้อมูลเพื่อนำไปสู่การตอบคำถามการวิจัย โดยผู้วิจัยจะแบ่ง การอภิปรายผลการศึกษาออกเป็น 4 ประเด็น ดังต่อไปนี้

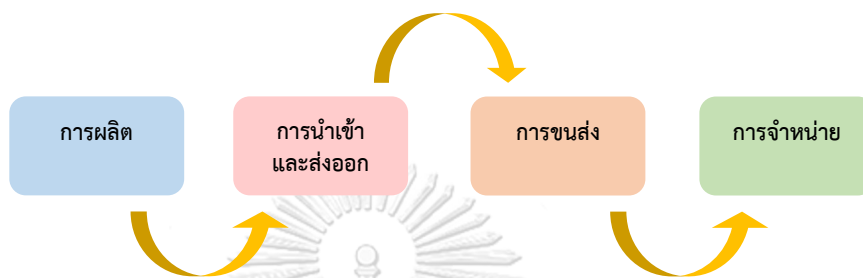
1. ข้อค้นพบเกี่ยวกับตลาดสินค้าละเมิดเครื่องหมายการค้า
2. สภาพตลาดสินค้าละเมิดเครื่องหมายการค้าที่ส่งผลกระทบต่อ การดำเนินนโยบายป้องกัน และปราบปรามการละเมิดเครื่องหมายการค้า
3. ความชัดเจนของเป้าหมายและเกณฑ์บังคับใช้ของนโยบายป้องกันและปราบปราม การละเมิดเครื่องหมายการค้า
4. ปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จของนโยบายป้องกันและปราบปรามการละเมิด เครื่องหมายการค้า
5. ข้อเสนอแนะจากผู้ให้สัมภาษณ์

4.1 ข้อค้นพบเกี่ยวกับตลาดสินค้าละเมิดเครื่องหมายการค้า

จากการศึกษาและเก็บข้อมูลจากเจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องในกระบวนการนำ นโยบายไปปฏิบัติ และผู้ซื้อสินค้าละเมิดเครื่องหมายการค้าพบข้อค้นพบที่สำคัญเกี่ยวกับ ห่วงโซ่ อุปทาน (Supply Chain) ของสินค้าละเมิดเครื่องหมายการค้า และพฤติกรรมผู้ซื้อสินค้าละเมิด เครื่องหมายการค้า ดังนี้

4.1.1 ห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain) ของสินค้าละเมิดเครื่องหมายการค้า

สินค้าละเมิดเครื่องหมายการค้าที่พบในปัจจุบันพบว่า มีแหล่งผลิตส่วนใหญ่อยู่ในประเทศจีน และถูกลักลอบนำเข้าสินค้าละเมิดเครื่องหมายการค้าผ่านด่านพรมแดน ด้านศุลกากร ทั้งทางบก ทางน้ำ และทางอากาศ โดยพบว่ามีห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain) ของสินค้าละเมิดเครื่องหมายการค้า ดังนี้

ภาพที่ 10 ห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain) ของสินค้าละเมิดเครื่องหมายการค้า

จากการศึกษาและเก็บข้อมูลจากเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่เกี่ยวข้องในกระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติ พบว่ากระบวนการละเมิดเครื่องหมายการค้าเริ่มตั้งแต่กระบวนการผลิตสินค้าจนสินค้าถูกส่งถึงมือผู้ซื้อ โดยสามารถแบ่งออกได้เป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

(1) ขั้นตอนการผลิต จากการศึกษาและเก็บข้อมูลพบว่า แหล่งผลิตสินค้าละเมิดเครื่องหมายการค้าในปัจจุบันอยู่ในประเทศจีน โดยการผลิตสินค้าละเมิดเครื่องหมายการค้าในประเทศมีแนวโน้มลดลง เนื่องจากวัสดุหรือวัสดุที่ใช้ผลิตของปลอมหรือเลียนแบบในประเทศไทยมีต้นทุนสูงกว่าการนำเข้าจากต่างประเทศ ทำให้ผู้ผลิตในประเทศไม่อาจสู้ด้านต้นทุนและราคากับสินค้านำเข้าจากประเทศจีนได้

(2) ขั้นตอนการนำเข้าและส่งออก จากการศึกษาและเก็บข้อมูลพบว่า มีการลักลอบนำเข้าสินค้าละเมิดเครื่องหมายการค้า ผ่านด่านพรมแดน ด้านศุลกากร ทั้งทางบก ทางน้ำ และทางอากาศ รวมถึงตามเขตแนวชายแดนทั่วประเทศ

(3) ขั้นตอนการขนส่ง จากการศึกษาและเก็บข้อมูลพบว่า ในขั้นตอนนี้พบกระบวนการปกปิดและซ่อนเร้นสินค้าละเมิดเครื่องหมายการค้าจากตำรวจทางหลวง หรือด่านตรวจต่าง ๆ โดยมีการใช้เส้นทางหลบหลีก ตกแต่งยานพาหนะที่ใช้ขนส่งสินค้า เพื่อให้รอดพ้นจากการตรวจตราของเจ้าหน้าที่

(4) ขั้นตอนการจำหน่าย จากการศึกษาและเก็บข้อมูลพบว่า ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนสุดท้ายหรือปลายทางที่สินค้าละเมิดส่งถึงมือผู้ซื้อ ซึ่งในปัจจุบันพบว่าแหล่งจำหน่ายสินค้าละเมิด

เครื่องหมายการค้าจะเป็นแหล่งค้าส่ง ศูนย์การค้า หรือย่านการค้าที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญของนักท่องเที่ยวต่างชาติ และตลาดตามแนวชายแดน รวมถึงการจำหน่ายบนอินเทอร์เน็ตในแพลตฟอร์มต่าง ๆ เช่น Shopee Lazada Tiktok เป็นต้น

4.1.2 พฤติกรรมผู้ซื้อสินค้าละเมิดเครื่องหมายการค้า

จากการศึกษาพฤติกรรมผู้ซื้อสินค้าละเมิดเครื่องหมายการค้าพบข้อมูลที่สำคัญว่าในปัจจุบันสินค้าละเมิดเครื่องหมายการค้าได้ปรับเปลี่ยนรูปแบบการจำหน่ายจากเดิมที่มีหน้าร้านในการจำหน่ายเปลี่ยนไปจำหน่ายบนอินเทอร์เน็ตเพิ่มมากขึ้น โดยพบว่ามีกรจำหน่ายผ่านแพลตฟอร์มอีคอมเมิร์ซต่าง ๆ เช่น Shopee Lazada Tik Tok Shop เป็นต้น ซึ่งทำให้ผู้ซื้อทุกช่วงวัยสามารถเข้าถึงสินค้าละเมิดได้ง่ายขึ้น

“จริง ๆ มันหาซื้อง่ายนะ แต่ปกติจะซื้อในห้างมันจะชอบขายตรงลานโปรโมชั่นที่ซื้อบ่อยก็เป็นพวกชุดกีฬา Adidas Nike คือมันก็ใส่ได้นะ ผ้าไม่ได้แย่ ราคาไม่ถึง 200 ในช้อปตัวละเป็นพัน”

คุณสายชล (นามสมมติ), ผู้ซื้อสินค้าละเมิดเครื่องหมายการค้า (สัมภาษณ์ 26 ตุลาคม 2566)

“พี่ว่าของปลอมหาซื้อง่ายนะ แต่ก่อนถ้าใครอยากซื้อของปลอมจะนึกถึงมาบุญครอง เดี่ยวนี้หาใน Shopee Lazada ก็มีหมดนะ”

คุณอาภา (นามสมมติ), ผู้ซื้อสินค้าละเมิดเครื่องหมายการค้า (สัมภาษณ์ 28 ตุลาคม 2566)

เมื่อศึกษาสาเหตุว่าทำไมถึงเลือกซื้อสินค้าละเมิดเครื่องหมายการค้าพบว่า สาเหตุที่เลือกซื้อมาจากปัจจัยด้านราคาที่ถูกและต้องการตอบสนองไลฟ์สไตล์ของตนเอง โดยสินค้าที่เลือกซื้อจะเป็นประเภท เสื้อผ้า รองเท้า เข็มขัด กระเป๋า เพราะมองว่าเป็นสินค้าที่ใช้แล้วไม่เป็นอันตราย นอกจากนี้ ได้ข้อมูลที่สำคัญจากผู้ให้สัมภาษณ์ว่า ผู้ซื้อสามารถแยกแยะสินค้าละเมิดประเภท เสื้อผ้า กระเป๋า รองเท้า ได้โดยพิจารณาจากคุณภาพของสินค้าและช่องทางการจำหน่าย แต่ถ้าเป็นสินค้าละเมิดประเภท อาหาร เครื่องใช้ไฟฟ้า อาหารเสริม เครื่องสำอาง หรือผลิตภัณฑ์ทำความสะอาดไม่สามารถแยกแยะได้ว่าเป็นของปลอมหรือของจริง

“ซื้อเพราะราคาถูก แล้วมันก็ใช้ได้ไม่ได้เป็นอันตรายอะไร

ประหยัดเงินไปได้เยอะ”

คุณอาภา (นามสมมติ), ผู้ซื้อสินค้าละเมิดเครื่องหมายการค้า (สัมภาษณ์ 28 ตุลาคม 2566)

“แยกได้เฉพาะเสื้อผ้านะ คือคุณเนื้อผ้า กับที่เขาวางก็รู้แล้ว แต่พวกอาหารเสริม

เครื่องสำอางนี่เคยได้ยินว่ามีปลอม แต่คิดว่าคงแยกแยะไม่เป็น”

คุณสายชล (นามสมมติ), ผู้ซื้อสินค้าละเมิดเครื่องหมายการค้า (สัมภาษณ์ 26 ตุลาคม 2566)

อย่างไรก็ดี เมื่อศึกษาว่าผู้ซื้อจะซื้อสินค้าของปลอมในอนาคตหรือไม่ พบว่าผู้ซื้อยังคงเลือกซื้อสินค้าของปลอมในอนาคตอยู่ เนื่องจากมองว่าการซื้อสินค้าของปลอมไม่ได้ผิดกฎหมาย และยังช่วยประหยัดค่าใช้จ่ายได้ โดยเฉพาะสินค้าประเภท เสื้อผ้า ชุดกีฬารองเท้า เพราะมองว่าสินค้าประเภทนี้เมื่อสวมใส่แล้วไม่ได้เป็นอันตราย

“ก็คงซื้อได้อยู่ คือซื้อของปลอมมันไม่ได้ผิดกฎหมาย ประหยัดด้วย

แต่ก็ซื้อเฉพาะชุดกีฬานะ สินค้าอื่น ๆ ยังไม่เคยซื้อ”

คุณสายชล (นามสมมติ), ผู้ซื้อสินค้าละเมิดเครื่องหมายการค้า (สัมภาษณ์ 26 ตุลาคม 2566)

บทสัมภาษณ์ข้างต้นแสดงให้เห็นทัศนคติของประชาชนที่ไม่ได้ตระหนักถึงผลกระทบจากการใช้ของปลอม ซึ่งสัมพันธ์กับผลลัพธ์ของนโยบายป้องกันและปราบปรามการละเมิดเครื่องหมายการค้าที่ยังไม่ประสบความสำเร็จ ทั้งนี้ การที่ พ.ร.บ. เครื่องหมายการค้าฯ ไม่ได้กำหนดความรับผิดของผู้ซื้อและผู้ครอบครองสินค้าละเมิดเครื่องหมายการค้าไว้ ทำให้การซื้อหรือครอบครองสินค้าละเมิดเครื่องหมายการค้าไว้เพื่อใช้ส่วนตัวไม่มีความผิดทางกฎหมายในประเทศไทย โดยจากการศึกษาพบว่าความตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวกับการค้า (Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights: TRIPS) ไม่ได้กำหนดบทลงโทษผู้ซื้อและผู้ครอบครองสินค้าละเมิดเครื่องหมายการค้าไว้ ซึ่งประเทศภายใต้ภาคีความตกลงดังกล่าวส่วนใหญ่ก็ไม่ได้กำหนดให้การซื้อหรือผู้ครอบครองสินค้าละเมิดเครื่องหมายการค้าเป็นความผิดทางกฎหมาย โดยพบว่ามีเพียงประเทศฝรั่งเศสและประเทศอิตาลีซึ่งเป็นประเทศที่มีชื่อเสียงด้านสินค้าแบรนด์เนม ที่มีบทบัญญัติกำหนดความรับผิดของผู้ครอบครองสินค้าละเมิดเครื่องหมายการค้าโดยไม่มีเหตุสมควรตามกฎหมายไว้เป็นความผิด

เมื่อ พ.ร.บ. เครื่องหมายการค้า ไม่ได้กำหนดความรับผิดของผู้ซื้อและผู้ครอบครองสินค้าละเมิดเครื่องหมายการค้าไว้ในกระบวนการออกใบอนุญาตป้องกันและปราบปรามการละเมิดเครื่องหมายการค้าของภาครัฐไทยจึงมุ่งเน้นไปที่การบังคับใช้กฎหมายเพื่อหยุดอุปทานของสินค้าละเมิดเครื่องหมายการค้า เช่น การปราบปรามแหล่งผลิต แหล่งจำหน่าย รวมถึงป้องกันการลักลอบนำสินค้าละเมิดเข้ามาในประเทศ ควบคู่กับการสร้างความตระหนักรู้ให้กับประชาชนให้เห็นถึงผลกระทบจากการใช้สินค้าละเมิดเครื่องหมายการค้าเพื่อหยุดอุปสงค์ของสินค้าละเมิดเครื่องหมายการค้า แต่ด้วยมาตรการของภาครัฐที่ดำเนินนโยบายในลักษณะการให้ข้อมูลหรือโน้มน้าวประชาชนให้เห็นถึงผลกระทบ ประกอบกับกฎหมายไทยไม่กำหนดความรับผิดของผู้ซื้อและผู้ครอบครองสินค้าละเมิดเครื่องหมายการค้าไว้ การดำเนินนโยบายป้องกันและปราบปรามการละเมิดเครื่องหมายการค้าของภาครัฐไทยจึงยังไม่สามารถหยุดยั้งอุปสงค์ของสินค้าละเมิดเครื่องหมายการค้าที่เพิ่มขึ้นได้

4.2 สภาพตลาดสินค้าละเมิดเครื่องหมายการค้าที่ส่งผลกระทบต่อการดำเนินนโยบาย ป้องกันและปราบปรามการละเมิดเครื่องหมายการค้า

จากการทบทวนวรรณกรรมและเก็บข้อมูลของผู้วิจัยพบว่า ปัจจุบันการจำหน่ายสินค้าละเมิดเครื่องหมายการค้า (สินค้าปลอม) ได้ปรับรูปแบบการจำหน่ายสินค้าจากเดิมที่จำหน่ายผ่านหน้าร้าน เปลี่ยนมาจำหน่ายในรูปแบบออนไลน์ผ่านแพลตฟอร์มอีคอมเมิร์ซออนไลน์ต่าง ๆ เช่น Shopee Lazada Tiktok Shop มากขึ้น ทำให้ผู้ซื้อทุกช่วงวัยสามารถเข้าถึงสินค้าปลอมได้ง่ายมากขึ้น จากการศึกษาและเก็บข้อมูลพบว่าสินค้าปลอมที่จำหน่ายในไทยถูกผลิตและนำเข้ามาจากประเทศจีน โดยผู้ซื้อหรือผู้จำหน่ายสามารถสั่งซื้อสินค้าปลอมผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ต่าง ๆ จากจีนมาใช้สอยหรือจำหน่ายได้โดยตรง ประกอบกับสินค้าปลอมจากจีนมีราคาต่ำจึงทำให้การสั่งซื้อสินค้าปลอมจากจีนเป็นเรื่องที่ทำอย่างแพร่หลาย

*“เคยซื้อทั้งใน Shopee และหน้าร้าน คือของปลอมหาซื้อง่ายนะ แค่อะไรซื้อแบรนด์
ใน Shopee Lazada ก็มาหมดแล้ว”*

คุณสายชล (นามสมมติ), ผู้ซื้อสินค้าละเมิดเครื่องหมายการค้า (สัมภาษณ์ 26 ตุลาคม 2566)

ทั้งนี้ จากการเก็บข้อมูลจากเจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมายพบว่า ในปัจจุบันการปราบปรามการละเมิดเครื่องหมายการค้าทำได้ยากขึ้น เนื่องจากการจำหน่ายสินค้าละเมิดเครื่องหมายการค้าได้ปรับเปลี่ยนไปจำหน่ายทางออนไลน์มากขึ้นทำให้การปราบปรามทำได้ยาก และเมื่อมีการปิดกั้นการจำหน่ายสินค้าก็พบว่าหลังจากปิดไปไม่นานก็มีการเปิดกลับขึ้นมาใหม่

“ปกติถ้ามีเรื่องร้องเรียนให้ปิดกั้นเว็บไซต์ เราจะทำเรื่องส่งไปให้กระทรวง DE ดำเนินการปิดกั้น ซึ่ง ปอศ. เขาก็มีอำนาจทำแบบเรานะ แต่ที่ผ่านมามีบางเรื่อง ปอศ. เขาส่งสำนวนมาให้เราพิจารณา เพราะเขามองว่าเรารู้จักกฎหมายดีที่สุด ซึ่ง ปอศ. ก็มีอำนาจส่งสำนวนไปที่กระทรวง DE ให้ปิดกั้นเองได้เลย โดยไม่ต้องผ่านกรม”
 คุณอารี (นามสมมติ), เจ้าหน้าที่กรมทรัพย์สินทางปัญญา (สัมภาษณ์ 12 ตุลาคม 2566)

จากการเก็บข้อมูลพบว่า ขั้นตอนการปิดกั้นการจำหน่ายสินค้าละเมิดเครื่องหมายการค้าทางออนไลน์ไม่สามารถทำได้ทันที เนื่องจากเจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมาย เช่น เจ้าหน้าที่กองบังคับการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ (ปอศ.) เจ้าหน้าที่กรมทรัพย์สินทางปัญญา ไม่สามารถปิดกั้นการจำหน่ายสินค้าละเมิดเครื่องหมายการค้าได้เอง แต่ต้องส่งเรื่องไปให้กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ดำเนินการปิดกั้นการจำหน่ายสินค้าละเมิดเครื่องหมายการค้า โดยอาศัยอำนาจตาม มาตรา 20 พ.ร.บ. ว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 ซึ่งพบว่า มีขั้นตอนและระยะเวลาดำเนินการที่อาจไม่เหมาะสมกับรูปแบบการละเมิดทางออนไลน์ที่พบในปัจจุบัน หรืออาจกล่าวได้ว่า เมื่อเจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมายพบการจำหน่ายสินค้าละเมิดเครื่องหมายการค้าทางออนไลน์แต่ก็ไม่สามารถปิดกั้นการจำหน่ายได้ทันที ด้วยเหตุนี้ ผู้จำหน่ายสินค้าละเมิดเครื่องหมายการค้าจึงยังสามารถจำหน่ายต่อไปได้

นอกจากนี้จากการเก็บข้อมูลยังพบว่า ผู้จำหน่ายสินค้าละเมิดเครื่องหมายการค้าหลายรายใช้บัญชีม้าในการทำธุรกรรมต่าง ๆ ซึ่งทำให้เจ้าหน้าที่จับกุมผู้กระทำความผิดตัวจริงได้ยากขึ้น ทั้งนี้ ยังพบข้อมูลว่ารายได้จากการขายสินค้าละเมิดเครื่องหมายการค้าอาจถูกส่งไปยังองค์กรอาชญากรรมที่มีส่วนเกี่ยวกับกิจกรรมการฟอกเงินและการค้ายาเสพติดอีกด้วย ดังนั้น ด้วยเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น แสดงให้เห็นว่าสภาพตลาดสินค้าละเมิดเครื่องหมายการค้าในปัจจุบันที่ปรับเปลี่ยนมาจำหน่ายทางออนไลน์ ประกอบกับพฤติกรรมของผู้จำหน่ายสินค้าละเมิดเครื่องหมายการค้าที่มีการปรับตัวหลบหลีก เช่น การใช้บัญชีม้าทำธุรกรรม ได้เข้ามามีอิทธิพลต่อการดำเนินนโยบายป้องกันและปราบปรามการละเมิดเครื่องหมายการค้าเป็นอย่างมาก ซึ่งทำให้การปราบปรามการละเมิดเครื่องหมายการค้าหรือหยุดยั้งการขยายตัวของของธุรกิจการจำหน่ายสินค้าละเมิดเครื่องหมายการค้าทำได้ยากมากขึ้น

“เดี๋ยวนี้จับกุมได้ยาก อย่างเราไปเจอขายในตลาดเราจับได้เลยเพราะมันเห็นชัด ๆ แต่พอไปเจอขายในออนไลน์คือจับคนขายไม่ได้เลย ทำให้แคปิดกั้นซึ่งก็ต้องทำสำนวนส่งไปที่กรมทรัพย์สินทางปัญญาเพื่อส่งให้กระทรวง DE อีกรที คือขั้นตอนมันยาว เพราะเราก็ไม่ได้เชี่ยวชาญเรื่องออนไลน์ด้วย แล้วเดี๋ยวนี้คนขายใช้บัญชีม้าทำธุรกรรม ยิ่งจับกุมคนกระทำความผิดตัวจริงได้ยากไปอีก”

คุณชาติชาย (นามสมมติ), เจ้าหน้าที่กองบังคับการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ (บก.ปอศ.) (สัมภาษณ์ 31 ตุลาคม 2566)

4.3 ความชัดเจนของเป้าหมายและเกณฑ์บังคับใช้ของนโยบายป้องกันและปราบปรามการละเมิดเครื่องหมายการค้า

เพื่อให้ทราบถึงกระบวนการนำนโยบายป้องกันและปราบปรามการละเมิดเครื่องหมายการค้าไปปฏิบัติของหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ความชัดเจนของเป้าหมายและเกณฑ์บังคับใช้ของพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2559 และนโยบายป้องกันและปราบปรามการละเมิดเครื่องหมายการค้า ภายใต้แผนปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา แก้ไขเพิ่มเติมปี 2562 ผ่านมุมมองห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain) ซึ่งจากการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารวิชาการและข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก ทำให้เห็นตัวแบบของนโยบาย (policy design) และความชัดเจนของเกณฑ์บังคับใช้ ดังนี้

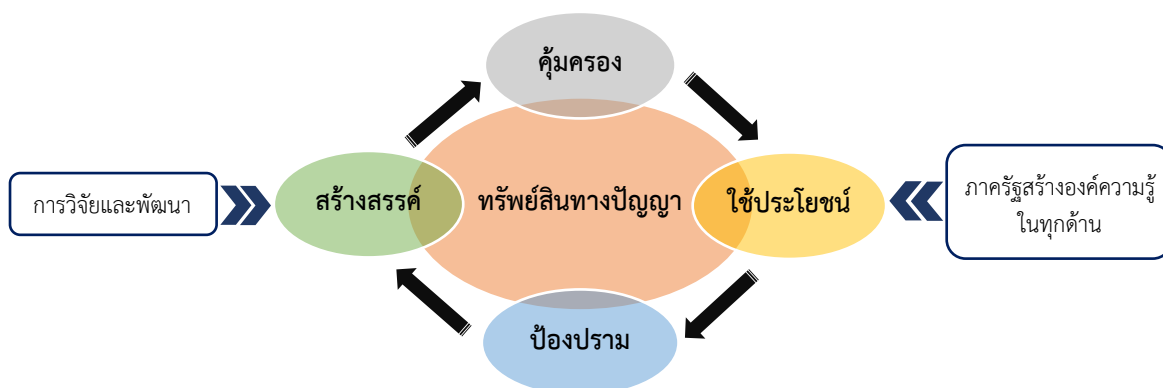
(1) พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2559

นโยบายป้องกันและปราบปรามการละเมิดเครื่องหมายการค้า ตามพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2559 มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างการแข่งขันทางการค้าให้เกิดความเป็นธรรมด้วยการให้ความคุ้มครองเครื่องหมายการค้า เครื่องหมายบริการ เครื่องหมายรับรอง และเครื่องหมายร่วม โดยมุ่งหมายให้สาธารณชนสามารถแยกแยะความแตกต่างระหว่างสินค้าหรือบริการที่ใช้เครื่องหมายนั้นกับสินค้าหรือบริการที่ใช้ เครื่องหมายของผู้อื่น ทำให้ทราบถึงความเกี่ยวข้องระหว่างสินค้าหรือบริการกับเจ้าของเครื่องหมาย และยังสามารถบ่งบอกคุณภาพของสินค้าหรือบริการที่ใช้เครื่องหมายนั้นได้ ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาจากพระราชบัญญัติเครื่องหมายฉบับดังกล่าวสามารถวิเคราะห์เจตนารมณ์ออกเป็น 2 ส่วนหลัก ประการแรกคือ การให้ความคุ้มครองเครื่องหมายการค้า เครื่องหมายบริการ เครื่องหมายรับรอง และเครื่องหมายร่วม ผ่านระบบการจดทะเบียนต่อกรมทรัพย์สินทางปัญญา ประการที่สองคือ เพื่อปราบปรามการละเมิดเครื่องหมายการค้า เครื่องหมายบริการ เครื่องหมายรับรอง และเครื่องหมายร่วม โดยมุ่งลงโทษผู้ที่กระทำละเมิด

ต่อเครื่องหมายการค้าทั้ง 4 ประเภทดังกล่าว โดยมีบทบัญญัติลงโทษเป็นความผิดทางอาญาต่อแผ่นดิน กับผู้ที่ปลอม เลียน นำเข้ามาในราชอาณาจักร จำหน่าย หรือมีไว้เพื่อจำหน่ายซึ่งสินค้าที่ละเมิด เครื่องหมายการค้า โดยพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า มีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการปราบปราม การละเมิดเครื่องหมายการค้า ซึ่งมีความชัดเจนในการกำหนดอำนาจหน้าที่ของผู้ที่ต้องนำนโยบาย ไปปฏิบัติ โดยกำหนดให้พนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งรัฐมนตรีกระทรวงพาณิชย์แต่งตั้งเป็นเจ้าพนักงานตาม ประมวลกฎหมายอาญาในการปราบปรามการละเมิดเครื่องหมายการค้า

ทั้งนี้ เจตนารมณ์ทั้งสองประการข้างต้นเป็นหนึ่งในวัฏจักรทรัพย์สินทางปัญญา (Intellectual Property Value Chain) โดยเริ่มขึ้นเมื่อนักสร้างสรรค์ นักวิจัย ผู้ประกอบการ สร้างสรรค์นวัตกรรม หรือสิ่งประดิษฐ์ใหม่ หรือเทคโนโลยีใหม่ (Creation) แล้วนำมาขอรับความคุ้มครอง (Protection) โดยการยื่นขอจดทะเบียนที่กรมทรัพย์สินทางปัญญาเพื่อให้ได้รับสิทธิคุ้มครองตามที่กฎหมายกำหนด เช่น เครื่องหมายการค้า สิทธิบัตร เมื่อได้รับการจดทะเบียนเจ้าของทรัพย์สินทางปัญญาสามารถ นำทรัพย์สินทางปัญญาดังกล่าวไปใช้ประโยชน์เชิงพาณิชย์ (Commercialization) เช่น การอนุญาต ให้ใช้สิทธิ (license) การขายสิทธิ เป็นต้น และเมื่อมีการละเมิดสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาเจ้าของ ทรัพย์สินทางปัญญาก็สามารถปกป้องสิทธิของตนโดยการบังคับใช้กฎหมาย (Enforcement) ร้องทุกข์กับพนักงานเจ้าหน้าที่ เพื่อให้มีการดำเนินคดีทางอาญา หรือฟ้องเรียกค่าเสียหายทางแพ่งกับ ผู้ละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาได้

เมื่อวิเคราะห์วัฏจักรทรัพย์สินทางปัญญาในแต่ละด้านเห็นได้ว่าเป็นความสำคัญโดยแต่ละ ด้านเชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ ด้วยเหตุนี้ การดำเนินนโยบายป้องกันและปราบปรามการละเมิด เครื่องหมายการค้าให้บรรลุผลนั้น ภาครัฐจึงต้องสร้างสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการคิดค้นและ สร้างสรรค์ มีระบบการคุ้มครองหรือจดทะเบียนที่มีประสิทธิภาพผ่านการให้องค์ความรู้จากภาครัฐ ในทุกด้านของวัฏจักรทรัพย์สินทางปัญญา ซึ่งจะช่วยให้ผู้ประกอบการสามารถนำเครื่องหมายการค้า ไปใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ และสามารถปกป้องสิทธิของตนเองได้เมื่อถูกละเมิด ทั้งนี้ หาก ประชาชน ผู้ประกอบการ มีองค์ความรู้และเห็นความสำคัญของเครื่องหมายการค้าก็จะส่งผลให้ การละเมิดเครื่องหมายการค้าในสังคมไทยลดน้อยลง และเมื่อการละเมิดลดลง นักสร้างสรรค์ ผู้ประกอบการ ก็จะมีแรงบันดาลใจในการผลิตสินค้าใหม่ ๆ เข้าสู่ท้องตลาด เกิดการค้าขายในระบบ เศรษฐกิจและหมุนเวียนเป็นวัฏจักรทรัพย์สินทางปัญญา และจะเป็นกลไกสำคัญที่ทำให้นโยบาย ป้องกันและปราบปรามการละเมิดเครื่องหมายการค้าของภาครัฐไทยบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้

ภาพที่ 11 วัฏจักรทรัพย์สินทางปัญญา (Intellectual Property Value Chain)

อย่างไรก็ดี จากการสัมภาษณ์พบว่า มีช่องว่างของกฎหมายที่เป็นอุปสรรคในการปฏิบัติงานของกรมศุลกากร อาทิ ด้วยขั้นตอนการพิจารณาคำขอจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าของกรมทรัพย์สินทางปัญญามีระยะเวลาการพิจารณาประมาณ 6 เดือน – 1 ปี ทำให้กรณีกรมศุลกากรเมื่อตรวจสอบสินค้าที่นำเข้ามาในราชอาณาจักรแล้วพบว่าผู้นำเข้าไม่มีเอกสารยืนยันการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้า ซึ่งคาดได้ว่าเป็นสินค้าละเมิดเครื่องหมายการค้า ซึ่งเป็นสินค้าต้องห้ามนำเข้า ส่งออก และนำผ่านราชอาณาจักร แต่เมื่อเรียกตัวแทนเจ้าของสิทธิเข้ามาตรวจสอบแล้วปรากฏว่าสินค้านั้นอยู่ระหว่างการพิจารณาจดทะเบียนของกรมทรัพย์สินทางปัญญา ทำให้สินค้าที่ใช้เครื่องหมายการค้านั้นยังไม่ได้รับการคุ้มครองตาม พ.ร.บ. เครื่องหมายการค้า แม้ว่าตัวแทนตัวแทนเจ้าของสิทธิจะยืนยันว่าเป็นของแท้ก็ตาม และด้วยกรมศุลกากรมีกรอบระยะเวลาการพิจารณา ผลคือสินค้าที่ตรวจยึดได้นั้นต้องถูกส่งไปทำลายเนื่องจากไม่มีเอกสารยืนยันการจดทะเบียนจากกรมทรัพย์สินทางปัญญา ทั้งนี้หากกรมทรัพย์สินทางปัญญารับจดทะเบียนในภายหลัง ผลคือคำขอจดทะเบียนเครื่องหมายการค้า นั้นจะถูกคุ้มครองย้อนกลับไปตั้งแต่วันยื่นจดทะเบียน และทำให้รัฐสูญเสียรายได้จากการทำลายสินค้าของแท้ไป เพราะหากพิสูจน์ว่าสินค้านั้นเป็นของแท้ตั้งแต่ตรวจยึดได้ กรมศุลกากรจะสามารถนำสินค้านั้นไปประมูลเพื่อนำเงินเข้ารัฐได้ (คุณนภา, เจ้าหน้าที่กรมศุลกากร (สัมภาษณ์ 25 ตุลาคม 2566))

“ตัว พ.ร.บ. เครื่องหมายฯ เรามองว่าในส่วนของการปราบปรามมีความชัดเจนนะ มีการกำหนดอำนาจหน้าที่ให้เจ้าหน้าที่กรมทรัพย์สินทางปัญญา มีอำนาจในการปราบปรามเหมือนตำรวจในการปฏิบัติงานก็ไม่ต้องมาตีความอะไรจากกฎหมายอีก”
คุณอารี (นามสมมติ), เจ้าหน้าที่กรมทรัพย์สินทางปัญญา (สัมภาษณ์ 12 ตุลาคม 2566)

บทสัมภาษณ์ข้างต้นชี้ให้เห็นว่า พ.ร.บ. เครื่องหมายการค้า ในบทบัญญัติที่เกี่ยวกับการปราบปรามมีความชัดเจนทั้งในด้านการกำหนดผู้รับผิดชอบในการปราบปราม และความชัดเจนของตัวบทบัญญัติที่ผู้ปฏิบัติงานสามารถอ่านแล้วไม่ต้องตีความอีก ซึ่งช่วยให้การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมายสามารถสื่อสารกันได้อย่างชัดเจนไม่คลุมเครือและทำให้การปฏิบัติงานระหว่างหน่วยงานเกิดความเข้าใจที่ตรงกัน

(2) แผนปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา แก้ไขเพิ่มเติมปี 2562

นโยบายป้องกันและปราบปรามการละเมิดเครื่องหมายการค้า ตามแผนปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา แก้ไขเพิ่มเติมปี 2562 ถูกบังคับใช้ตั้งแต่ปี 2559 และแก้ไขเพิ่มเติมในปี 2562 แผนปฏิบัติการฉบับดังกล่าวเป็นแผนปฏิบัติการแห่งชาติที่ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องยึดถือเป็นแนวปฏิบัติในการป้องกันและปราบปรามการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาทุกประเภท ประกอบด้วยเครื่องหมายการค้า ลิขสิทธิ์ สิทธิบัตร ความลับทางการค้า สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ แผนผังภูมิของวงจรรวม

จากการวิเคราะห์แผนปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา แก้ไขเพิ่มเติมปี 2562 พบว่ามีเจตนารมณ์แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ประการแรก เพื่อ “ป้องกัน” โดยเน้นที่การสร้างความรู้เกี่ยวกับการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาให้กับประชาชน ผู้ประกอบการ และผู้ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน รวมถึงการป้องกันการลักลอบนำเข้าสินค้าละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาตามช่องทางด่านพรมแดน จุดผ่อนปรนสินค้า ช่องทางธรรมชาติ ท่าเรือ และท่าอากาศยาน ซึ่งเป็นการสกัดกั้นสินค้าละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาตั้งแต่ต้นทางไม่ให้เข้ามาจำหน่ายในประเทศไทย และประการที่สองเพื่อ “ปราบปราม” การละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา โดยมุ่งสกัดกั้น และจับกุมผู้ลักลอบนำเข้า ผลิต จำหน่าย สินค้าละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาในช่องทางต่าง ๆ ทั้งที่จำหน่ายในท้องตลาดและบนอินเทอร์เน็ต อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาวเคราะห์จากสถิติการต่าง ๆ เฉพาะด้านการปราบปรามการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาพบว่า เครื่องหมายการค้า เป็นประเภททรัพย์สินทางปัญญาที่พบการจับกุม และดำเนินคดีมากที่สุด รองลงมาเป็น ลิขสิทธิ์ และสิทธิบัตร หรืออาจกล่าวได้ว่าแผนปฏิบัติการดังกล่าวถูกใช้ในการปราบปรามการละเมิดเครื่องหมายการค้ามากที่สุด

ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาเนื้อหาสาระของแผนปฏิบัติการฯ พบว่ามีกำหนดภารกิจให้แก่หน่วยงานที่อยู่ภายใต้แผนปฏิบัติการฯ อย่างชัดเจน มีการวางมาตรการป้องกันและปราบปรามการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาอย่างครบวงจรเป็นกระบวนการตั้งแต่ “ต้นน้ำ-กลางน้ำ-ปลายน้ำ” อาทิ การสร้างความตระหนักรู้ให้กับประชาชน ผู้ประกอบการ เกี่ยวกับผลกระทบที่เกิดการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา การปราบปรามแหล่งผลิต โกงดัดเก็บรักษา การสกัดกั้นการลักลอบนำเข้าสินค้า

ละเมิดตามช่องทางต่าง ๆ การสกัดกั้นการขนส่งสินค้าละเมิดไปยังแหล่งจำหน่ายในประเทศ และ
สุดท้ายการปราบปรามสินค้าละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาที่จำหน่ายในท้องตลาดและบนอินเทอร์เน็ต
ซึ่งถือเป็นปลายทางที่สินค้าละเมิดถึงมือผู้บริโภค

ภาพที่ 12 ต้นน้ำ-กลางน้ำ-ปลายน้ำ ของนโยบายป้องกันและปราบปรามการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา

“พื้มองว่าตัวแผนปฏิบัติการฯ ก็ชัดเจนนะ ถ้าไปดูตัวแผนเราแบ่งหน้าที่
ของแต่ละหน่วยงานตามอำนาจหน้าที่ของเขาอย่างชัดเจน คือเรามีมาตรการตั้งแต่
ต้นน้ำยันปลายน้ำ ตั้งแต่สร้างการรับรู้ ตรวจสอบแหล่งผลิต ขนส่ง
ปราบปรามในตลาดที่เป็น physical market และ online market”

คุณสมพร (นามสมมติ), เจ้าหน้าที่กรมทรัพย์สินทางปัญญา (สัมภาษณ์ 24 ตุลาคม 2566)

“ส่วนตัวพื้มองว่าในส่วนของกรมศุลกากรตัวแผนชัดเจนนะ คือในการปฏิบัติงานของเราใช้แผนก่อน
เพราะแผนจะบอกว่าเรามีหน้าที่ปราบปราม สกัดกั้น สินค้า ณ จุดนำเข้า ส่งออก ที่อยู่ในความรับผิดชอบ
ของเรา แต่ทั้งนี้ ตัวแผนมันก็สอดคล้องกับพันธกิจของกรมศุลกากรอยู่แล้วที่มีหน้าที่ปราบปรามสกัดกั้น
สินค้าผิดกฎหมาย ตัวสินค้าละเมิดเครื่องหมายการค้าก็เป็นสินค้าต้องห้ามนำเข้าส่งออกอยู่แล้วมันก็
สอดคล้องกับพันธกิจของกรม คืออาจเรียกได้ว่ามันอยู่ในระนาบเดียวกัน แล้วหลังจากนั้นเวลาเรา
implement เราถึงจะมาใช้ พ.ร.บ. เป็นหลัก เพราะ พ.ร.บ. จะบอกว่าทำแบบนี้เป็นการปลอมหรือเลียน
คือต้องทำความเข้าใจก่อนว่ากฎหมายของกรมศุลกากรเราไม่ได้กำหนดว่า IPR ผิดนะ เรากำหนดแค่ว่า
สินค้าแบบนี้เป็น สินค้าต้องห้าม ต้องจำกัด ต้องห้ามคือมีกฎหมายบอกว่าห้าม ต้องจำกัดคือต้องไป
ขอใบขออนุญาต เราไม่ได้กำหนดว่า IPR คือของต้องห้ามในกฎหมายเรา เราต้องไปอิง พ.ร.บ. ฉบับอื่น
ดังนั้น เวลาแจ้งข้อกล่าวหาของกรมศุลกากรจะเป็นการแจ้ง พ.ร.บ.ศุลกากร เพราะเป็นของต้องห้าม
ถ้าเข้ามาคือผิด แต่ต้องห้ามเพราะอะไรต้องพิจารณากฎหมายอื่นประกอบ หนึ่งในนั้นก็คือ พ.ร.บ.
เครื่องหมายการค้า ที่กรมทรัพย์สินทางปัญญาดูแล ดังนั้นเท่ากับว่าเวลาปฏิบัติงานกรมศุลกากร
ก็จะใช้ พ.ร.บ. ศุลกากรฯ และ พ.ร.บ. เครื่องหมายการค้าฯ ควบคู่กัน”

คุณนภา (นามสมมติ), เจ้าหน้าที่กรมศุลกากร (สัมภาษณ์ 25 ตุลาคม 2566)

จากการทบทวนวรรณกรรมประกอบข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์พบว่า แผนปฏิบัติการ
ป้องกันและปราบปรามการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา แก้ไขเพิ่มเติมปี 2562 มีการกำหนดภารกิจให้แต่ละ
หน่วยงานภายใต้แผนฯ อย่างชัดเจนครบวงจรตั้งแต่ ต้นน้ำ กลางน้ำ ปลายน้ำ เพื่อให้ทุกหน่วยงานยึดถือ
เป็นแนวปฏิบัติในการป้องกันและปราบปรามการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา โดยจากการเก็บข้อมูลของ
ผู้ที่เกี่ยวข้องในนโยบายพบว่า แผนปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา แก้ไข
เพิ่มเติมปี 2562 ถูกใช้เป็นแผนปฏิบัติการแห่งชาติในการบูรณาการป้องกันและปราบปรามร่วมกัน
โดยเฉพาะหน่วยงานที่เป็นผู้ปฏิบัติการด้านการปราบปรามสินค้าละเมิดเครื่องหมายการค้า เช่น สำนักงาน
ตำรวจแห่งชาติ กรมทรัพย์สินทางปัญญา กรมสอบสวนคดีพิเศษ กรมศุลกากร เป็นต้น

อย่างไรก็ดี แม้ว่าแผนปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา แก้ไขเพิ่มเติมปี 2562 จะเป็นแผนปฏิบัติการกลางที่หน่วยงานภายใต้แผนฯ ยึดถือเป็นแนวปฏิบัติ แต่ในกระบวนการปฏิบัติงานจริง แต่ละหน่วยงานที่เป็น Key Implementer ต้องใช้กฎหมายอื่น ๆ ประกอบในปฏิบัติงาน เพราะแผนปฏิบัติการดังกล่าวเป็นเพียงการกำหนดภารกิจให้แต่ละหน่วยงานนำไปปฏิบัติ แต่ไม่ได้ให้อำนาจทางกฎหมายเพื่อใช้ในการปฏิบัติงาน ดังนั้น ในการปราบปรามการละเมิดเครื่องหมายการค้าของแต่ละหน่วยงานภายใต้แผนฯ จึงต้องใช้ พ.ร.บ. เครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2559 ซึ่งเป็นกฎหมายแม่บทใช้ในการปฏิบัติงาน ควบคู่กับกฎหมายที่อำนาจเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานต่าง ๆ ในการปฏิบัติงาน เช่น ในการปฏิบัติงานของกรมศุลกากรจะใช้ พ.ร.บ. ศุลกากร พ.ศ. 2560 ซึ่งเป็นกฎหมายที่ให้อำนาจเจ้าหน้าที่ในการปราบปราม ควบคู่กับ พ.ร.บ. เครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2559 ซึ่งเป็นกฎหมายกำหนดลักษณะสินค้าที่เป็น การละเมิดเครื่องหมายการค้า หรือ ในการปฏิบัติงานของกรมสอบสวนคดีพิเศษก็ต้องใช้ พ.ร.บ. การสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 ควบคู่กับ พ.ร.บ. เครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2559 ในการปฏิบัติงาน ซึ่งในแต่ละหน่วยงานก็มีขั้นตอนในการปฏิบัติงานที่แตกต่างกันตามระเบียบขั้นตอนของแต่ละหน่วยงาน

4.4 ปัญหาที่พบในกระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติ

จากการศึกษาวิเคราะห์จากบทสัมภาษณ์ของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องพบว่า ปัญหาและอุปสรรคที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จของนโยบายป้องกันและปราบปรามการละเมิดเครื่องหมายการค้า นั้น มาจากปัจจัยภายในองค์กร เช่น งบประมาณ บุคลากร องค์ความรู้ และปัจจัยภายนอก เช่น เศรษฐกิจ สังคม การเมืองภายในประเทศและต่างประเทศ ดังนี้

4.4.1 งบประมาณที่มีอยู่อย่างจำกัด

งบประมาณเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญในการส่งเสริมและอำนวยความสะดวกในการนำนโยบายไปปฏิบัติให้เกิดประสิทธิภาพ ทั้งนี้ ในการนำนโยบายป้องกันและปราบปรามการละเมิดเครื่องหมายการค้าไปปฏิบัติให้บรรลุผลนั้น หน่วยงานหรือผู้รับนโยบายไปปฏิบัติจะต้องมีความพร้อมด้านงบประมาณที่พร้อมจะสนับสนุนการดำเนินนโยบายได้ ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษารายงานผลการดำเนินการประจำปี เอกสารที่เกี่ยวข้อง และจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญพบว่า กรมทรัพย์สินทางปัญญาซึ่งเป็นหน่วยงานบังคับใช้กฎหมาย ได้รับจัดสรรงบประมาณในการดำเนินงานตั้งแต่ปี 2563 – 2566 และถูกใช้สำหรับงานด้านปราบปรามการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา ดังตารางที่ 9

ตารางที่ 9 แสดงงบประมาณกรมทรัพย์สินทางปัญญา

งบประมาณ กรมทรัพย์สินทาง ปัญญา	ปีงบประมาณ (หน่วย : บาท)				
	2562	2563	2564	2565	2566
ปัญหา	375,648,000	377,448,000	389,006,000	448,993,000	461,427,000
งบประมาณ ที่ถูกใช้สำหรับงานด้าน ปราบปรามการละเมิด ทรัพย์สินทางปัญญา	4,997,000 (คิดเป็น ร้อยละ 1.33 ของงบประมาณ ทั้งหมด)	5,058,700 (คิดเป็น ร้อยละ 1.34 ของงบประมาณ ทั้งหมด)	4,470,300 (คิดเป็น ร้อยละ 1.14 ของงบประมาณ ทั้งหมด)	3,500,000 (คิดเป็น ร้อยละ 0.77 ของงบประมาณ ทั้งหมด)	3,500,000 (คิดเป็น ร้อยละ 0.75 ของงบประมาณ ทั้งหมด)

(ที่มา : สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ)

การดำเนินงานด้านการป้องกันและปราบปรามของกรมทรัพย์สินทางปัญญาพบว่า กองป้องกันและปราบปรามการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาเป็นหน่วยงานหลักในการนำนโยบายป้องกันและปราบปรามการละเมิดเครื่องหมายการค้าไปปฏิบัติ เมื่อพิจารณางบประมาณที่ได้รับจัดสรรสำหรับงานด้านการป้องกันและปราบปรามของกองป้องกันและปราบปรามการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาพบว่าตั้งแต่ปี 2562 – 2566 ได้รับการจัดสรรงบประมาณลดลง ทั้งนี้ จากการเก็บข้อมูลพบว่างบประมาณที่ได้รับจัดสรรถูกใช้แบ่งออกเป็น 3 โครงการ คือ 1) การป้องปรามระดมกวาดล้างการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาในพื้นที่ทั่วประเทศ 2) การจัดพิธีทำลายของกลางคดีละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาที่คดีถึงที่สุดแล้ว และ 3) การจัดอบรมเชิงปฏิบัติการให้แก่เจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาในรายโครงการพบว่า โครงการป้องปรามระดมกวาดล้างการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาในพื้นที่ทั่วประเทศเดิมได้รับงบประมาณดำเนินการ ปี 2562 จำนวน 2,699,700 บาท และถูกปรับลดลงทุกปี ปัจจุบันโครงการดังกล่าวได้รับงบประมาณในการปราบปรามปีงบประมาณ 2566 เหลือเพียง 1,000,000 บาท โดยโครงการดังกล่าวเป็นการบูรณาการทำงานร่วมกับสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ในการปราบปรามการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา ส่วนการจัดพิธีทำลายของกลางคดีละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาที่คดีถึงที่สุดแล้ว เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นทุกปีเพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับประเทศคู่ค้า และนักลงทุน รวมถึงปฏิบัติตามพันธกรณีระหว่างประเทศ โดยเป็นกิจกรรมที่กรมทรัพย์สินทางปัญญาบูรณาการความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องภายใต้คณะทำงานทำลายของกลางคดีละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาที่คดีถึงที่สุดแล้ว โดยของกลางที่ถูกนำมาทำลายเป็นของกลางที่ถูกยึดได้จากกรมศุลกากร สำนักงานตำรวจแห่งชาติ และกรมสอบสวนคดีพิเศษ และสุดท้ายการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการให้แก่เจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้อง เป็นกิจกรรมที่กรมทรัพย์สินทางปัญญาจัดฝึกอบรมให้แก่เจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานมีความรู้ ความเข้าใจ

และทักษะในการตรวจสอบสินค้าของจริงของปลอม ซึ่งจากที่กล่าวมาทั้งหมดพบว่า จำนวนโครงการยังเท่าเดิมแต่งบประมาณที่ได้รับการจัดสรรกลับลดลงทุกปี ซึ่งสอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ ดังนี้

“งบประมาณที่ได้รับ วัตถุประสงค์จริง ๆ คือไม่ได้ใช้เฉพาะกับเครื่องหมายการค้าอย่างเดียว แต่ใช้กับทรัพย์สินทางปัญญาทุกประเภท แต่ในความเป็นจริงการละเมิดส่วนใหญ่เป็นการละเมิดเครื่องหมายการค้าและลิขสิทธิ์เป็นหลัก แต่ก่อนเราได้รับงบประมาณในการระดมกวาดล้างการละเมิดทั่วประเทศค่อนข้างเยอะ ช่วงนั้นก็มีการลงพื้นที่ค่อนข้างบ่อย การขายของละเมิดมันก็ลดลงนะ แต่พอเราได้รับงบประมาณลดลงมันก็ทำให้ไม่สามารถออกตรวจได้บ่อยเพราะมีเงินจำกัด อีกอย่างคือ การทำงานของเราไม่สามารถออกจับคนขายของปลอมได้เอง ในการปราบปรามที่เจ้าหน้าที่กรมออกไปแต่ละครั้งจะต้องมีเจ้าหน้าที่ตำรวจในพื้นที่ร่วมปฏิบัติการด้วยทุกครั้ง คือมองว่าถ้าได้งบประมาณที่เพียงพอก็น่าจะสามารถทำงานให้มีประสิทธิภาพได้มากกว่านี้ คือต้องบอกว่า 1 ล้านบาท ที่ให้ดำเนินการปราบปรามเนี่ยคือเราทำทั้งประเทศนะ ไม่ได้ทำเฉพาะกรุงเทพฯ”

คุณสมชาย (นามสมมติ), ผู้ปฏิบัติงาน กรมทรัพย์สินทางปัญญา (สัมภาษณ์ 30 ตุลาคม 2566)

“ส่วนของงบประมาณมันก็ลงมาปกติอยู่แล้ว งบประมาณที่ว่าเพียงพอแล้ว แต่สิ่งที่ขาดคือ เจ้าหน้าที่ปฏิบัติโดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ตามด่านต่าง ๆ ยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ พ.ร.บ.เครื่องหมายการค้า คือต้องเข้าใจว่าตอนนี้กรมศุลกากรถือกฎหมายของหน่วยอื่น ๆ เป็นร้อยฉบับ แต่ถ้าถามว่าอยากได้อะไรเพิ่มเติมคือ อยากได้องค์ความรู้

ด้านเครื่องหมายการค้าให้กับเจ้าหน้าที่ศุลกากร”

คุณนภา (นามสมมติ), เจ้าหน้าที่กรมศุลกากร (สัมภาษณ์ 25 ตุลาคม 2566)

“งบประมาณยังงั้นมันก็ไม่พออยู่แล้ว แต่เราก็ต้องใช้งบที่มีจำกัดให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด คือ หน้าที่ ปอศ. คือปราบปรามทั้งประเทศนะ แต่บุคลากรเรามีอยู่แต่ในกรุงเทพฯ ในกรุงเทพฯ แม้ค้าปิดร้านเยอะขึ้นก็จริง แต่ในต่างจังหวัดก็ยังมีจำหน่ายสินค้าละเมิดเยอะ คือเราไม่ได้ลงพื้นที่ในต่างจังหวัดบ่อย ด้วยข้อจำกัดงบประมาณและจำนวนบุคลากรด้วย”

คุณชาติชาย (นามสมมติ), เจ้าหน้าที่ปฏิบัติการ กองบังคับการปราบปรามการกระทำความผิด

เกี่ยวกับอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ (บก.ปอศ.) (สัมภาษณ์ 31 ตุลาคม 2566)

กล่าวโดยสรุป จากการเก็บข้อมูลของผู้วิจัยประกอบข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ สามารถวิเคราะห์ในภาพรวมของหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายได้ว่าการนำนโยบายป้องกันและปราบปรามการละเมิดเครื่องหมายการค้าไปปฏิบัติให้บรรลุผลสำเร็จต้องมีงบประมาณสนับสนุน

อย่างเพียงพอ การถูกจำกัดด้วยงบประมาณในการดำเนินนโยบายส่งผลให้การปฏิบัติงานไม่มีประสิทธิภาพ เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานขาดแรงจูงใจในการปราบปราม และด้วยงบประมาณที่มีอยู่อย่างจำกัดทำให้ลักษณะการดำเนินงานเป็นไปในรูปแบบเดิม ๆ ผู้กำหนดนโยบายหรือเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานถูกจำกัดไม่ให้คิดอะไรใหม่ ๆ ดังนั้น งบประมาณที่ไม่เพียงพอสำหรับการดำเนินนโยบายย่อมเป็นปัญหาอุปสรรคที่ทำให้การขับเคลื่อนนโยบายป้องกันและปราบปรามการละเมิดเครื่องหมายการค้าให้สำเร็จได้ยาก

4.4.2 บุคลากรในการปฏิบัติงาน

บุคลากรนับเป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนนโยบายและน่านโยบายปราบปรามการละเมิดเครื่องหมายการค้าไปปฏิบัติ ซึ่งบุคลากรในประเด็นนี้หมายถึงความถึงบุคลากรที่ปฏิบัติงานอยู่ในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ทั้งนี้ จากการศึกษาและเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์พบว่า โดยภาพรวมหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายด้านการปราบปรามการละเมิดเครื่องหมายการค้ามีจำนวนบุคลากรที่ไม่เพียงพอ โดยเฉพาะบุคลากรในส่วนกลาง เนื่องจากพื้นที่ในกรุงเทพและปริมณฑลเป็นพื้นที่ที่พบการละเมิดจำนวนมาก แต่จำนวนบุคลากรที่อยู่ส่วนกลางมีจำนวนที่ไม่เพียงพอต่อภารกิจ ซึ่งสอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ของเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานที่ว่า

“คนปฏิบัติงานไม่เพียงพออยู่แล้ว อย่างกรมทรัพย์สินทางปัญญา
เจ้าหน้าที่กลุ่มปราบปรามมีแค่ 10 คนเอง เป็นข้าราชการ 6 คน พนักงานราชการ 4 คน
ซึ่งในการปฏิบัติงานทุกครั้งเราจะต้องออกปราบปรามกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ
ไม่สามารถออกปราบเองได้ เพราะเราไม่รู้พื้นที่ไม่มีอาวุธ แล้วในการออกทุกครั้ง
จะต้องมีข้าราชการประกบออกคู่กับพนักงานราชการ คือพนักงานราชการจะไม่สามารถ
ไปคนเดียวได้ แล้วประเด็นคือ ข้าราชการและพนักงานมีผู้หญิงถึง 4 คน ทำให้หลายครั้ง
เวลาออกปราบปรามก็ไม่สะดวกเท่าที่ควร เพราะห่วงความปลอดภัยของผู้หญิง”
คุณอารี (นามสมมติ), เจ้าหน้าที่กรมทรัพย์สินทางปัญญา (สัมภาษณ์ 12 ตุลาคม 2566)

“คนเราขาดนะ คือ ปอศ. โดยเฉพาะส่วนงานที่คือทำด้านทรัพย์สินทางปัญญาโดยเฉพาะ
คือเจ้าหน้าที่ก็มีจำกัดแหละ และอีกอย่างคือ ปอศ. เราปราบปรามทั่วประเทศ
แต่ในทางเป็นจริง คือเราลงพื้นที่ปราบปรามในต่างจังหวัดน้อย ทำให้ต่างจังหวัดก็มี
การละเมิดอยู่เรื่อย ๆ เพราะไม่ค่อยได้กวาดซันเท่าที่ควร”
คุณชาติชาย (นามสมมติ), เจ้าหน้าที่กองบังคับการปราบปรามการกระทำความผิด
เกี่ยวกับอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ (บก.ปอศ.) (สัมภาษณ์ 31 ตุลาคม 2566)

นอกจากนี้ยังพบข้อมูลอีกว่า นอกจากบุคลากรซึ่งถือเป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนนโยบายจะไม่เพียงพอต่อภารกิจแล้ว ยังพบว่าบุคลากรที่ปฏิบัติงานอยู่ในปัจจุบันยังขาดความรู้ความสามารถ และทักษะในการปฏิบัติงาน โดยเฉพาะความรู้ และทักษะในการปราบปรามการละเมิดเครื่องหมายการค้าบนอินเทอร์เน็ต นอกจากนี้ยังพบว่าเจ้าหน้าที่ของกรมศุลกากรที่อยู่ตามด่านพรมแดนต่าง ๆ ยังขาดความรู้ และทักษะที่สำคัญเกี่ยวกับการตรวจสอบสินค้าละเมิดเครื่องหมายการค้า ทั้งนี้ จากการเก็บข้อมูลจากผู้ให้สัมภาษณ์พบข้อมูลที่สำคัญอีกว่า เนื่องจากสินค้าละเมิดเครื่องหมายการค้าส่วนใหญ่เป็นสินค้าจากแบรนด์ต่างประเทศ ที่ผ่านมาภาคเอกชน ตัวแทนเจ้าของสิทธิของบริษัทต่างชาติได้เข้ามาฝึกอบรมในการตรวจสอบ แยกแยะสินค้าของจริงของปลอมให้กับเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานของไทยทำให้เจ้าหน้าที่มีความรู้ ทักษะ และรู้วิธี (know-how) ในการตรวจสอบแยกแยะสินค้าของจริงของปลอมจากสินค้าแบรนด์ต่างชาติ อย่างไรก็ตามพบว่าเจ้าหน้าที่ของไทยได้รับการฝึกอบรมการตรวจสอบสินค้าของจริงของปลอมจากสินค้าแบรนด์ไทยน้อยมาก ทำให้ในการปราบปรามเจ้าหน้าที่ไม่มีองค์ความรู้ในการตรวจสอบแยกแยะสินค้าของจริงของปลอมของสินค้าของไทย โดยเฉพาะสินค้าประเภทอาหาร เครื่องปรุงรส อาหารเสริม หรือผลิตภัณฑ์ทำความสะอาด ซึ่งตรวจสอบได้ยากและไม่อาจพิจารณาได้จากบรรจุภัณฑ์อย่างเดียว

“ส่วนมากตรวจสอบได้แค่สินค้าที่เราได้ได้รับทราบมา อย่างสินค้าไทยแท้จะไม่ได้มีการฝึกอบรมตรวจสอบแยกแยะของจริงของปลอมเลย แล้วส่วนมากสินค้าไทยจะเป็นพวกเครื่องปรุง อาหาร ซึ่งมีคนตรวจสอบยากมาก ดูแค่ภายนอกไม่ได้”

คุณสมพงษ์ (นามสมมติ), กรมสอบสวนคดีพิเศษ (สัมภาษณ์ 9 พฤศจิกายน 2566)

กล่าวโดยสรุป จากการเก็บข้อมูลของผู้วิจัยประกอบข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ของผู้ที่เกี่ยวข้อง สามารถวิเคราะห์ในภาพรวมได้ว่าจำนวนบุคลากรที่ใช้ในการปฏิบัติงานด้านปราบปราม โดยเฉพาะบุคลากรของกรมทรัพย์สินทางปัญญา และกองบังคับการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ (บก.ปอศ.) ซึ่งเป็นบุคลากรที่ปฏิบัติงานด้านการปราบปรามการละเมิดเครื่องหมายการค้าโดยเฉพาะ มีจำนวนบุคลากรปฏิบัติงานอยู่อย่างจำกัดเมื่อเทียบกับภารกิจที่ต้องดำเนินการปราบปรามการละเมิดทั่วประเทศ ดังนั้น ด้วยจำนวนบุคลากรที่ไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติภารกิจย่อมเป็นปัญหาอุปสรรคที่ทำให้การขับเคลื่อนนโยบายป้องกันและปราบปรามการละเมิดเครื่องหมายการค้าเป็นไปได้ด้วยยาก

4.4.3 บริบทเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองในประเทศ และระหว่างไทย-สหรัฐอเมริกา

บริบทเศรษฐกิจ สังคม

จากการเก็บข้อมูลจากผู้ให้สัมภาษณ์ พบว่าการขยายตัวของเศรษฐกิจมีความสัมพันธ์กับการละเมิดเครื่องหมายการค้า เห็นได้จากช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 การละเมิดเครื่องหมายการค้ามีแนวโน้มลดลง เนื่องจากย่านการค้า ตลาดนัด หรือห้างสรรพสินค้า ต้องถูกปิดชั่วคราวตามมาตรการควบคุมโรคของรัฐบาล แต่หลังสถานการณ์คลี่คลายลงและมีการเปิดประเทศ นักท่องเที่ยวได้กลับเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทยมากขึ้น ทำให้เกิดกิจกรรมทางเศรษฐกิจ เช่น การผลิต การจำหน่าย การบริโภค เพิ่มขึ้นจากเดิม โดยพบการจำหน่ายสินค้าละเมิดเครื่องหมายการค้าจำนวนมากทั้งในท้องตลาดและออนไลน์ โดยเฉพาะแหล่งท่องเที่ยว ศูนย์การค้า ย่านการค้า และตลาดตามแนวชายแดน ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าอุปสงค์ของสินค้าละเมิดเครื่องหมายการค้ายังคงมีอยู่ในระบบเศรษฐกิจ ประกอบกับผู้ซื้อเห็นว่าการซื้อหรือใช้ของปลอมละเมิดเครื่องหมายการค้าไม่ได้เป็นความผิดทางกฎหมาย ดังนั้นการใช้ของปลอมหรือของจริงก็เป็นเสรีภาพที่ประชาชนจะเลือกซื้อหรือเลือกใช้ ทั้งนี้ จากการเก็บข้อมูลพบว่า ผู้ซื้อสินค้าละเมิดเครื่องหมายการค้าตามแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญเป็นนักท่องเที่ยวต่างชาติเป็นส่วนใหญ่ โดยสินค้าละเมิดเครื่องหมายการค้าส่วนมากที่จำหน่ายตามแหล่งท่องเที่ยวจะเป็นสินค้าประเภทเครื่องแต่งกาย เช่น เสื้อผ้า รองเท้า หมวก เป็นต้น

“ทราบได้ที่มันมีคนซื้อยังไงก็มีคนขาย คือสินค้าละเมิดยังไงก็ไม่มีทางหมดหรอก หรือจะเอาจริงให้การซื้อของละเมิดผิดกฎหมายมันก็ทำไม่ได้อยู่แล้ว”

คุณสมพงษ์ (นามสมมติ), เจ้าหน้าที่กรมสอบสวนคดีพิเศษ (สัมภาษณ์ 9 พฤศจิกายน 2566)

“กฎหมายไม่ได้กำหนดให้การซื้อของปลอมเป็นความผิด คนซื้อก็ไม่ได้รู้สึกเกรงกลัวอะไรอยู่แล้ว เอาจริงมันก็เป็นสิทธิของเขาที่จะซื้อ”

คุณชาติชาย (นามสมมติ), เจ้าหน้าที่กองบังคับการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ (บก.ปอศ.) (สัมภาษณ์ 31 ตุลาคม 2566)

บริบทการเมืองในประเทศ

จากการเก็บข้อมูลจากผู้ให้สัมภาษณ์พบว่า การเมืองภายในประเทศมีผลต่อความเข้มข้นในการขับเคลื่อนนโยบายป้องกันและปราบปรามการละเมิดเครื่องหมายการค้า เนื่องจากรัฐบาล หรือผู้บริหารระดับสูงเป็นผู้มีส่วนสำคัญในการผลักดันนโยบาย จากการเก็บข้อมูลพบว่า

ความเข้มข้นของการนำนโยบายป้องกันและปราบปรามการละเมิดเครื่องหมายเป็นไปปฏิบัติขึ้นอยู่กับ
 แผนนโยบายของรัฐบาล และผู้บริหารระดับสูง ในบางช่วงเวลาพบว่ารัฐบาลลดความสำคัญใน
 การปราบปรามการละเมิดเครื่องหมายการค้า ซึ่งสะท้อนผ่านงบประมาณที่หน่วยงานบังคับใช้
 กฎหมายต่าง ๆ ได้รับลดลงส่งผลให้การปราบปรามดำเนินไปอย่างไม่เข้มข้น ด้วยเหตุที่ผู้ปฏิบัติงาน
 ขาดแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน อันเนื่องจากขาดแรงกระตุ้นจากรัฐบาลหรือผู้บริหารระดับสูง รวมถึง
 งบประมาณที่มีจำกัด ทำให้การปฏิบัติภารกิจต่าง ๆ อยู่ในกรอบภารกิจเดิม ๆ อย่างไรก็ตาม ในบาง
 ช่วงเวลารัฐบาล หรือผู้บริหารระดับสูงให้ความสำคัญกับการปราบปรามการละเมิดเครื่องหมายการค้า
 ผู้ปฏิบัติงานจะถูกกระตุ้นและส่งผลให้การดำเนินนโยบายเป็นไปอย่างเข้มข้นและส่งผ่านมายัง
 งบประมาณที่ได้รับมากขึ้นเช่นกัน

“บางช่วงรัฐบาลให้ความสำคัญ เราออกปราบปรามบ่อยมาก แต่พอเราหลุด PWL
 เหมือนเขาให้ความสำคัญลดลง แล้วงบประมาณสำหรับการปราบปรามก็โดนปรับลดด้วย
 มันก็ออกปราบปรามได้น้อยลงเพราะงบมันมีจำกัด”

คุณอารี (นามสมมติ), เจ้าหน้าที่กรมทรัพย์สินทางปัญญา (สัมภาษณ์ 12 ตุลาคม 2566)

“ต้องยอมรับความจริงว่า เราทำงานเมื่อโดนกระตุ้น ถ้ารัฐบาลให้ความสำคัญ
 มันก็จะตามมาด้วยงบประมาณ ทุกหน่วยงานก็จะ Active ขึ้น”

คุณนภา (นามสมมติ), เจ้าหน้าที่กรมศุลกากร (สัมภาษณ์ 25 ตุลาคม 2566)

นอกจากนี้จากการเก็บข้อมูลของผู้วิจัยยังพบข้อมูลที่สำคัญว่า เมื่อวันที่ 30 ตุลาคม
 2566 สำนักงานตำรวจแห่งชาติได้มีคำสั่งที่ 600/2566 เรื่อง การมอบอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบ
 ให้รองผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ ผู้ช่วยผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ และรองเจ้าพนักงาน
 ในงานศูนย์อาชญากรรมพิเศษและศูนย์ปฏิบัติการ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ทั้งนี้ คำสั่งดังกล่าว
 ไม่ปรากฏศูนย์ปราบปรามการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา ซึ่งจากเดิมเคยมีศูนย์ปราบปรามฯ ดังกล่าว
 และมีรองผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติรับผิดชอบดูแล ด้วยเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้นอาจกล่าวได้ว่า
 การให้ความสำคัญของรัฐบาล หรือผู้บริหารระดับสูง มีส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนและนำนโยบาย
 ป้องกันและปราบปรามการละเมิดเครื่องหมายการค้าไปปฏิบัติของผู้ปฏิบัติงาน การที่บางช่วงรัฐบาล
 หรือผู้บริหารระดับสูงลดความสำคัญ ย่อมส่งผลให้การดำเนินนโยบายเป็นไปอย่างไม่เข้มข้น ประกอบ
 กับการยุบศูนย์ปราบปรามการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ก็สามารถ
 สะท้อนให้เห็นถึงการลดความสำคัญของการปราบปรามการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา โดยเฉพาะ
 เครื่องหมายการค้าที่เป็นทรัพย์สินทางปัญญาที่ถูกละเมิดมากที่สุด กล่าวโดยสรุป การดำเนินนโยบาย

ป้องกันและปราบปรามการละเมิดเครื่องหมายการค้าอย่างไม่ต่อเนื่องและสม่ำเสมอ เป็นอุปสรรคที่ทำให้การขับเคลื่อนนโยบายป้องกันและปราบปรามการละเมิดเครื่องหมายการค้าให้บรรลุผลเป็นไปด้วยยาก

การเมืองระหว่างไทย-สหรัฐอเมริกา

จากการสัมภาษณ์พบว่า สหรัฐอเมริกามีบทบาทสำคัญต่อการก่อตัวและขับเคลื่อนนโยบายป้องกันและปราบปรามการละเมิดเครื่องหมายการค้าของไทย เห็นได้จากที่สหรัฐฯ ได้เข้ามา มีบทบาทในการกำหนดและให้ความเห็นในการเขียนแผนปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา พ.ศ. 2559 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติมปี 2562 ทั้งนี้ พบว่าผู้เสียหายส่วนใหญ่เป็นผู้ประกอบการต่างชาติ โดยสินค้าละเมิดเครื่องหมายการค้าที่พบในไทยส่วนใหญ่เป็นแบรนด์สัญชาติสหรัฐฯ สหภาพยุโรป ญี่ปุ่น และเกาหลีใต้

“สินค้าที่จับได้ส่วนมากเป็นของต่างชาติเกือบหมดนะ สินค้าไทยแทบไม่มี

ส่วนมากเป็นของ อเมริกา ญี่ปุ่น เกาหลี จะเจอเยอะ”

คุณชาติชาย (นามสมมติ), เจ้าหน้าที่กองบังคับการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ (บก.ปอศ.) (สัมภาษณ์ 31 ตุลาคม 2566)

ทั้งนี้ สหรัฐฯ ถือเป็นประเทศคู่ค้าอันดับ 2 ของไทย (รวมมูลค่านำเข้า และส่งออก) โดยข้อมูลจากสำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ระบุว่า ประเทศไทยส่งออกสินค้าไปยังสหรัฐฯ มีมูลค่าการส่งออกมากเป็นอันดับ 1 ติดต่อกันหลายปี และนอกจากนี้ประเทศไทยยังได้ดุลการค้าสหรัฐฯ ติดต่อกันหลายปีอีกด้วย ดังนี้ สหรัฐฯ จึงถือเป็นประเทศคู่ค้าและตลาดการส่งออกที่สำคัญของประเทศไทย และอาจกล่าวได้ว่าประเทศไทยเป็นประเทศที่ต้องพึ่งพาการส่งออกไปยังตลาดต่างประเทศ โดยเฉพาะตลาดของสหรัฐฯ โดยที่ผ่านมาสหรัฐฯ ได้ให้สิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากร (Generalized System of Preferences: GSP) แก่สินค้าของประเทศไทยหลายรายการ เป็นการเปิดโอกาสให้สินค้าจากประเทศไทยสามารถเข้าไปแข่งขันในตลาดสหรัฐฯ โดยกำหนดเงื่อนไขว่าประเทศที่จะได้รับสิทธิ GSP ของสหรัฐฯ จะต้องดำเนินการตามที่สหรัฐฯ กำหนด¹³ หนึ่งในเงื่อนไขดังกล่าวคือ ประเทศที่จะได้รับสิทธิ GSP สหรัฐฯ จะต้องมีการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา สิทธิบัตร เครื่องหมายการค้า และลิขสิทธิ์ของ

¹³ เงื่อนไขการได้รับสิทธิ GSP (1) ระดับการพัฒนาประเทศ (2) การเปิดตลาดสินค้าและบริการ โดยประเทศที่ได้รับสิทธิ GSP ต้องสร้างระดับความมั่นใจแก่สหรัฐฯว่าจะเปิดตลาดให้กับสินค้าและบริการของสหรัฐฯ อย่างสมเหตุสมผล (3) การคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา (4) การคุ้มครองสิทธิแรงงาน (5) กำหนดนโยบายการลงทุนที่ชัดเจน และลดข้อจำกัดทางการค้าของประเทศที่ได้รับสิทธิ GSP (6) การให้การสนับสนุนสหรัฐฯ ในการต่อต้านการก่อการร้าย

สหรัฐฯ อย่างเพียงพอ รวมทั้งต้องมีการปราบปรามการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาอย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยเงื่อนไขดังกล่าวเพื่อให้สินค้าไทยได้รับสิทธิ GSP จึงเป็นเหตุผลสำคัญที่ประเทศไทยต้องพัฒนาระบบการให้ความคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาให้มีประสิทธิภาพตามมาตรฐานสากลและที่สหรัฐฯ กำหนดเงื่อนไขไว้

“คือประเทศไทยตั้งอยู่ในจุดยุทธศาสตร์ที่สำคัญต่อเขา ทั้งในแง่การเมืองในภูมิภาค และการค้าการลงทุน คือยังไงสหรัฐฯ ก็ไม่ให้ไทยหลุด WL ในเร็วๆ นี้แน่นอน แม้ว่าเราจะแก้ไขกฎหมาย หรือปราบปรามอย่างเข้มข้นแค่ไหน เพราะมันเป็นอำนาจต่อรองของเขา”

คุณนภา (นามสมมติ), เจ้าหน้าที่กรมศุลกากร (สัมภาษณ์ 25 ตุลาคม 2566)

“คือมันมองได้หลายมุม ในแง่การเมืองเขาก็ใช้ มาตรา 301 เป็นเครื่องมือต่อรองของเขา เวลาไทยทำอะไรไม่ถูกใจ เพราะถ้าไปดูการส่งออกเราพึ่งพาการส่งออกไปสหรัฐฯ เยอะนะ แถมยังได้ดุลการค้าเขานะ แต่ถ้ามองเป็นโอกาสมันก็เป็นการกระตุ้นให้เราพัฒนาระบบทรัพย์สินทางปัญญาของไทย แถมยังได้สิทธิ GSP อีก มันก็เป็นประโยชน์ที่เราได้รับด้วย”

คุณอัมพร (นามสมมติ), เจ้าหน้าที่กรมทรัพย์สินทางปัญญา (สัมภาษณ์ 2 พฤศจิกายน 2566)

ตารางที่ 10 แสดงมูลค่าการค้าระหว่างประเทศไทย กับ สหรัฐอเมริกา

รายการ	มูลค่า : ล้านบาท			
	2564	2565	2565 (ม.ค.-ก.ย.)	2566 (ม.ค.-ก.ย.)
ไทย - สหรัฐอเมริกา				
มูลค่าการค้า	1,779,021.86	2,272,669.08	1,700,117.91	1,739,395.65
การส่งออก	1,321,358.11	1,648,710.21	1,240,289.03	1,228,499.69
การนำเข้า	457,663.75	623,958.87	459,828.89	510,895.96
ดุลการค้า	863,694.37	1,024,751.35	780,460.14	717,603.72

(ข้อมูลจาก : ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์, 2566)

ทั้งนี้ การให้สิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากร (GSP) ของสหรัฐฯ จะให้แก่ประเทศกำลังพัฒนาและประเทศด้อยพัฒนาบางประเทศ ภายใต้กฎหมายการค้าสหรัฐฯ (Trade Act of 1974) โดยมีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศกำลังพัฒนาและประเทศด้อยพัฒนา และช่วยให้โรงงานผลิตของสหรัฐฯ สามารถแข่งขันได้ในตลาดการค้าโลก ผ่านทางการเปิดโอกาสให้มี

การนำเข้าวัตถุดิบ ชิ้นส่วนประกอบ และเครื่องจักร ในราคาต่ำแล้ว นอกจากนี้ การให้สิทธิ GSP ของสหรัฐฯ ยังเป็นเครื่องมือทางการเมืองของสหรัฐฯ ในการกระตุ้นให้ประเทศคู่ค้าบางรายพัฒนาการปฏิบัติด้านการจ้างแรงงาน คุ่มครองทรัพย์สินทางปัญญา ปฏิบัติต่อการลงทุนของสหรัฐฯ อย่างยุติธรรม ล้มเลิกการใช้แรงงานเด็ก และเปิดตลาดของตนให้แก่สินค้าและบริการของสหรัฐฯ โดยประเด็นการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาถูกระบุอยู่ในมาตรา 301 พิเศษ หรือ Special 301 Provision of the Trade Act of 1974 โดยสหรัฐฯ จะจัดทำบัญชีรายชื่อของประเทศคู่ค้าที่ทำการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาของประเทศสหรัฐอเมริกา และจะใช้มาตรการตอบโต้ประเทศคู่ค้าที่ปฏิบัติหรือดำเนินการทางการค้าที่ไม่ยุติธรรมต่อสหรัฐฯ อาทิ การระงับหรือเพิกถอนสิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากร (GSP) โดยบัญชีรายชื่อของประเทศคู่ค้าดังกล่าวจะแบ่งระดับความรุนแรงของการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาออกเป็น 3 กลุ่ม คือ (1) Priority Foreign Country (PFC) (2) Priority Watch List (PWL) (3) Watch List (WL)

“พอเราโดนสหรัฐฯ เตือนมันก็เป็นแรงกระตุ้นให้เราปราบปรามเข้มข้นขึ้นนะ”

คุณชาติชาย (นามสมมติ), เจ้าหน้าที่กองบังคับการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ (บก.ปอศ.) (สัมภาษณ์ 31 ตุลาคม 2566)

“พอใกล้ช่วงจะประกาศบทลงโทษการจัดสถานะ เราก็จะเร่งปราบปรามกันเป็นแบบนี้ทุกปี

คือจะทำงานกันเข้มข้นก็เมื่อโดนสั่งให้ทำ และจากสหรัฐฯ เตือน”

คุณสมศักดิ์ (นามสมมติ), เจ้าหน้าที่กรมทรัพย์สินทางปัญญา (สัมภาษณ์ 30 ตุลาคม 2566)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

โดยสรุปแล้วข้อมูลจากการสัมภาษณ์สะท้อนว่า แรงกระตุ้นจากสหรัฐฯ เป็นแรงขับเคลื่อนให้ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานดำเนินการปราบปรามการละเมิดอย่างเข้มข้น เนื่องจากหากไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนดของสหรัฐฯ จะทำให้ไทยอาจเสียสิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากร (GSP) ในการส่งออกสินค้าไปยังสหรัฐฯ รวมถึงสูญเสียภาพลักษณ์ของประเทศต่อสายตานานาชาติหากสหรัฐฯ ประกาศว่าไทยเป็นประเทศที่ไม่ให้ความคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาโดยเฉพาะเครื่องหมายการค้าอย่างเพียงพอและมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะกระทบต่อภาพลักษณ์ในสายตาของประเทศคู่ค้าและนักลงทุน

4.5 ข้อเสนอแนะจากผู้ให้สัมภาษณ์

จากการเก็บข้อมูลจากผู้ให้สัมภาษณ์ พบว่ากระบวนการนำนโยบายป้องกันและปราบปรามการละเมิดเครื่องหมายการค้าไปปฏิบัติของภาครัฐไทยพบข้อสังเกตและข้อจำกัดหลายประการที่ทำให้การนำนโยบายดังกล่าวไปปฏิบัติยังไม่บรรลุผล ทั้งนี้ ผู้ให้สัมภาษณ์มีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนานโยบายป้องกันและปราบปรามการละเมิดเครื่องหมายการค้าไปปฏิบัติของภาครัฐไทยโดยสรุปได้ ดังนี้

4.5.1 ด้วยสภาพตลาดสินค้าละเมิดเครื่องหมายการค้าที่ปรับเปลี่ยนไปจำหน่ายบนอินเทอร์เน็ตผ่านแพลตฟอร์มต่าง ๆ มากขึ้น ประชาชนทุกช่วงวัยสามารถเข้าถึงสินค้าละเมิดเครื่องหมายการค้าได้อย่างง่าย ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่มีความเห็นในลักษณะเดียวกันว่ากระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมควรเข้ามามีบทบาทในการปราบปรามการละเมิดเครื่องหมายการค้าร่วมกับหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายอื่น ๆ มากขึ้น เนื่องจากกระทรวงดิจิทัลฯ เป็นหน่วยงานเดียวที่มีอำนาจในการปิดกั้นเว็บไซต์ที่แสดงเนื้อหาเกี่ยวกับการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา ซึ่งที่ผ่านมาหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายอื่น ๆ ต้องสำนวนไปให้กระทรวงดิจิทัลฯ ดำเนินการปิดกั้นและพบว่ามีระยะเวลาในการดำเนินการที่นาน ทั้งนี้ หากกระบวนการปิดกั้นเว็บไซต์สามารถทำได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพก็จะช่วยให้สถานการณ์การละเมิดลดน้อยลงได้

4.5.2 ปัจจุบันหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายต่าง ๆ เช่น กรมทรัพย์สินทางปัญญา กรมศุลกากร เป็นต้น มีระบบการตรวจสอบตัวแทนเจ้าของสิทธิเครื่องหมายการค้าแยกเป็นของแต่ละหน่วยงาน ซึ่งตัวแทนเจ้าของสิทธิต่าง ๆ ต้องยื่นข้อมูลแสดงความประสงค์เปิดเผยการมอบอำนาจเป็นตัวแทนจากบริษัทต่าง ๆ ให้เจ้าหน้าที่บันทึกเป็นฐานข้อมูลเพื่อใช้ตรวจสอบในการปฏิบัติงานปราบปราม ทั้งนี้ ผู้ให้สัมภาษณ์จากกรมศุลกากรมีความเห็นว่า ภาครัฐควรสร้างระบบตรวจสอบตัวแทนสิทธิเครื่องหมายการค้าที่เป็นระบบกลางที่เป็นมาตรฐาน เพื่อให้หน่วยงานบังคับใช้กฎหมายทุกหน่วยงานใช้ในการปฏิบัติงาน รวมถึงให้ประชาชนสามารถใช้ตรวจสอบและระมัดระวังจากตัวแทนสิทธิบางรายที่แสวงหาประโยชน์จากการได้รับมอบอำนาจ

4.5.3 เพิ่มการบูรณาการกับภาคเอกชน ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่มีความเห็นในลักษณะเดียวกันว่า ภาครัฐควรบูรณาการร่วมกับภาคเอกชนในการป้องกันและปราบปรามการละเมิดเครื่องหมายการค้า เช่น ภาคเอกชนที่เป็นเจ้าของแพลตฟอร์มอีคอมเมิร์ซ ภาคเอกชนคนที่เป็นเจ้าของพื้นที่จำหน่ายสินค้าละเมิดเครื่องหมายการค้า รวมถึงผู้ให้บริการธนาคารต่าง ๆ ที่ผู้กระทำความผิดใช้บัญชีธนาคารในการฟอกเงินหรือบัญชีม้าในการกระทำความผิด ด้วยเห็นว่าการดำเนินการของภาคเอกชนคล่องตัวกว่าขั้นตอนการปฏิบัติงานของภาครัฐ หากภาครัฐสามารถเพิ่มความร่วมมือกับภาคเอกชนต่าง ๆ ในการป้องกันและปราบปรามได้มากกว่าปัจจุบัน อาจส่งผลให้การนำนโยบายป้องกันและปราบปรามการละเมิดเครื่องหมายการค้าไปปฏิบัติบรรลุผลได้

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลการศึกษา และข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปและการอภิปรายผลการศึกษา

เพื่อตอบคำถามวิจัยทั้ง 2 ข้อ ได้แก่ เพราะเหตุใดการนำนโยบายป้องกันและปราบปรามการละเมิดเครื่องหมายการค้าไปปฏิบัติของภาครัฐไทยจึงยังไม่สามารถบรรลุผลได้ และภาครัฐควรพัฒนาแนวนโยบายป้องกันและปราบปรามการละเมิดเครื่องหมายการค้าและกระบวนการนำนโยบายดังกล่าวไปปฏิบัติอย่างไรให้บรรลุผล โดยผู้วิจัยจะสรุปและอภิปรายผลการการศึกษาออกเป็น 2 หัวข้อตามคำถามวิจัยดังกล่าว ดังนี้

5.1.1 สาเหตุที่ทำให้การนำนโยบายป้องกันและปราบปรามการละเมิดเครื่องหมายการค้าไปปฏิบัติยังไม่บรรลุผล

ผลการศึกษาพบว่า สาเหตุที่ทำให้การนำนโยบายป้องกันและปราบปรามการละเมิดเครื่องหมายการค้าไปปฏิบัติของภาครัฐไทยยังไม่บรรลุผลได้ กล่าวคือ การที่ประเทศไทยยังไม่หลุดจากบัญชีรายชื่อของประเทศคู่ค้าที่ทำการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาของประเทศสหรัฐอเมริกา และยังไม่สามารถหยุดยั้งการขยายตัวของธุรกิจการจำหน่ายสินค้าละเมิดเครื่องหมายการค้าได้นั้น พบว่ามีอยู่ 3 ปัจจัย ได้แก่ 1) สภาพตลาดสินค้าละเมิดเครื่องหมายการค้าในปัจจุบัน 2) ปัญหาจากกระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติของภาครัฐ 3) อิทธิพลของการเมืองในประเทศ และระหว่างไทย-สหรัฐอเมริกา โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1) สภาพตลาดสินค้าละเมิดเครื่องหมายการค้าในปัจจุบัน

ปัจจุบันการจำหน่ายสินค้าละเมิดเครื่องหมายการค้า (สินค้าปลอม) ได้ปรับรูปแบบการจำหน่ายสินค้าจากเดิมที่มีหน้าร้านในการจำหน่ายสินค้าปรับเปลี่ยนมาจำหน่ายในรูปแบบออนไลน์ผ่านแพลตฟอร์มอีคอมเมิร์ซออนไลน์ต่าง ๆ เช่น Shopee Lazada TikTok Shop มากขึ้น และมีแนวโน้มจำหน่ายทางออนไลน์เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ด้วยสภาพตลาดในปัจจุบัน จึงทำให้ผู้ซื้อทุกช่วงวัยสามารถเข้าถึงสินค้าปลอมได้ง่ายมากขึ้น อีกทั้ง สินค้าปลอมที่จำหน่ายในไทยส่วนใหญ่ถูกผลิตและนำเข้ามาจากประเทศจีน โดยพบว่า การซื้อสินค้าปลอมจากประเทศจีนที่ซื้อเพื่อใช้สอยส่วนตัวและซื้อเพื่อนำมาจำหน่ายต่อสามารถทำได้ง่ายตาย ประกอบกับสินค้าปลอมจากจีนมีราคาต้นทุนที่ต่ำจึงทำให้การสั่งซื้อสินค้าปลอมจากจีนเป็นเรื่องที่ใครก็ทำกันอย่างแพร่หลาย ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของศูนย์วิจัยมหาวิทยาลัยกรุงเทพ (2559) ซึ่งได้ทำการสำรวจการซื้อสินค้าละเมิด

ทรัพย์สินทางปัญญาของประชาชนผลการสำรวจพบว่าประชาชนมีพฤติกรรมการซื้อสินค้าลอกเลียนแบบ มากถึงร้อยละ 63

และด้วยรูปแบบจำหน่ายสินค้าปลอมได้ปรับเปลี่ยนไปจำหน่ายทางออนไลน์มากขึ้น ส่งผลทำให้การปราบปรามการละเมิดเครื่องหมายการค้าทำได้ยากมากขึ้นเช่นกัน ทั้งนี้ พบว่าเมื่อมีการปิดกั้นการจำหน่ายสินค้าในระบบอินเทอร์เน็ตก็พบว่าหลังจากปิดไปไม่นานก็จะมีการเปิดกลับขึ้นมาใหม่ นอกจากนี้ยังพบว่าผู้จำหน่ายสินค้าละเมิดเครื่องหมายการค้าหลายรายใช้บัญชีม้าในการทำธุรกรรมต่าง ๆ ซึ่งทำให้เจ้าหน้าที่จับกุมผู้กระทำความผิดตัวจริงได้ยากขึ้น และยังพบว่ารายได้จากการขายสินค้าละเมิดเครื่องหมายการค้าอาจถูกส่งไปยังองค์กรอาชญากรรมที่มีส่วนเกี่ยวกับกิจกรรมการฟอกเงินและการค้ายาเสพติดอีกด้วย

กล่าวโดยสรุป ด้วยสภาพตลาดสินค้าละเมิดเครื่องหมายการค้าในปัจจุบันที่ปรับเปลี่ยนรูปแบบการดำเนินธุรกิจมาจำหน่ายผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ ทำให้ผู้ซื้อทุกช่วงวัยสามารถเข้าถึงสินค้าละเมิดเครื่องหมายการค้าได้อย่างง่ายดาย ประกอบกับพฤติกรรมของผู้จำหน่ายสินค้าละเมิดเครื่องหมายการค้าที่มีการปรับตัวหลบหลีกในการทำธุรกรรมผ่านบัญชีม้า ส่งผลให้การนำนโยบายป้องกันและปราบปรามการละเมิดเครื่องหมายการค้าไปปฏิบัติยังไม่บรรลุผลได้ โดยผู้วิจัยเห็นว่า สอดคล้องตามแนวคิดการนำนโยบายไปปฏิบัติของ Van Meter และ Van Horn ในปัจจัยสภาพแวดล้อมเงื่อนไขเศรษฐกิจหรือสังคม ที่มองว่าปัจจัยดังกล่าวส่งผลต่อการนำนโยบายไปปฏิบัติได้ ซึ่งพิจารณาได้จาก ประการแรก สภาพตลาดที่มีมีการปรับรูปแบบการจำหน่ายสินค้าปลอมจากเดิมที่มีหน้าร้านในการจำหน่ายสินค้าปรับเปลี่ยนมาจำหน่ายในรูปแบบออนไลน์ผ่านแพลตฟอร์มอีคอมเมิร์ซออนไลน์ต่าง ๆ ประชาชนทุกช่วงวัยสามารถเข้าถึงสินค้าของปลอมได้อย่างง่ายดาย ทำให้การปราบปรามการละเมิดเครื่องหมายการค้าทำได้ยากมากขึ้น ประการที่สอง การใช้บัญชีม้าในการทำธุรกรรมของผู้จำหน่ายสินค้าละเมิด ส่งผลให้การจับกุมผู้กระทำความผิดตัวจริงเป็นไปด้วยยาก ด้วยสภาพตลาดสินค้าละเมิดเครื่องหมายการค้าในปัจจุบันที่กล่าวมาข้างต้น สภาพแวดล้อมเงื่อนไขเศรษฐกิจหรือสังคมจึงเป็นเงื่อนไขสำคัญที่ส่งผลต่อการบรรลุผลของนโยบาย ที่ทำให้ประเทศไทยยังไม่หลุดจากบัญชีรายชื่อของประเทศคู่ค้าที่ทำการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาของประเทศสหรัฐอเมริกา และยังไม่สามารถหยุดยั้งการขยายตัวของธุรกิจการจำหน่ายสินค้าละเมิดเครื่องหมายการค้าได้ ซึ่งสอดคล้องและเป็นไปตามแนวคิดการนำนโยบายไปปฏิบัติของ Van Meter และ Van Horn

2) ปัญหาที่เกิดจากกระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติของภาครัฐ

สาเหตุที่การนำนโยบายป้องกันและปราบปรามการละเมิดเครื่องหมายการค้าไปปฏิบัติยังไม่บรรลุผลได้นั้น พบว่ามีสาเหตุมาจากปัญหาที่เกิดจากกระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติของภาครัฐ โดยพบว่ามีอยู่ 3 ปัจจัย ดังนี้

(1) ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด

ทรัพยากรนโยบายปัจจัยที่มีความสำคัญในการส่งเสริมและอำนวยความสะดวกในการนำนโยบายไปปฏิบัติให้เกิดประสิทธิภาพ ทั้งนี้ งบประมาณและบุคลากรที่มีอยู่อย่างจำกัดเป็นปัจจัยสำคัญที่เป็นสาเหตุให้การนำนโยบายป้องกันและปราบปรามการละเมิดเครื่องหมายการค้าไปปฏิบัติยังไม่บรรลุผล อันเนื่องจากข้อจำกัดด้านงบประมาณและบุคลากรที่ไม่สอดคล้องกับจำนวนภารกิจและพื้นที่ที่ต้องกวาดค้นในการปราบปราม ส่งผลให้การนำนโยบายไปปฏิบัติของผู้ปฏิบัติงานเป็นไปด้วยความลำบากและติดกรอบการปฏิบัติงานในรูปแบบเดิม ๆ กล่าวคือ ด้วยข้อจำกัดด้านงบประมาณที่ได้รับเท่าเดิมทุกปี ทำให้หน่วยงานที่รับนโยบายไปปฏิบัติไม่สามารถดำเนินกิจกรรมหรือมาตรการป้องกันและปราบปรามการละเมิดในรูปแบบใหม่ที่เป็นการเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานได้ ด้วยเหตุนี้การปฏิบัติงานในปัจจุบันจึงเป็นการดำเนินมาตรการแบบเดิม ๆ ตามที่เคยปฏิบัติมาในแต่ละปี รวมถึงผู้ปฏิบัติงานยังขาดองค์ความรู้ และทักษะต่าง ๆ ที่จำเป็นในการปฏิบัติงานปราบปราม ซึ่งพบว่าหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายแต่ละหน่วยงานมีข้อจำกัดด้านทรัพยากรที่แตกต่างกัน อาทิ กรมทรัพย์สินทางปัญญาและกองบังคับการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ มีข้อจำกัดด้านงบประมาณและบุคลากรที่ใช้ในการปฏิบัติงาน กรมศุลกากร มีข้อจำกัดด้านองค์ความรู้เกี่ยวกับเครื่องหมายการค้าและทักษะในการตรวจสอบสินค้าของปลอม ส่วนกรมสอบสวนคดีพิเศษพบว่า ไม่มีข้อจำกัดด้านงบประมาณ บุคลากร องค์ความรู้และทักษะ ซึ่งโดยภาพรวมทรัพยากรนโยบายของกรมสอบสวนคดีพิเศษเพียงพอต่อการปฏิบัติงานแล้ว ด้วยข้อจำกัดดังกล่าวข้างต้นจึงเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้การปราบปรามการละเมิดเครื่องหมายการค้าเป็นไปอย่างไม่มีประสิทธิภาพ และเป็นอุปสรรคต่อการขับเคลื่อนนโยบายป้องกันและปราบปรามการละเมิดเครื่องหมายการค้า

(2) ความไม่คล่องตัวของระบบราชการ

อย่างเป็นที่ทราบกันดีว่าภาครัฐไทยมีระเบียบขั้นตอนการปฏิบัติงานหลายชั้น ซึ่งการมีลำดับขั้นตอนการปฏิบัติงานหลายชั้นนับเป็นข้อจำกัดสำคัญของระบบราชการไทยที่ทำให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างล่าช้า ทั้งนี้ ด้วยสภาพตลาดสินค้าละเมิดเครื่องหมายการค้าในปัจจุบันที่ปรับเปลี่ยนรูปแบบการดำเนินธุรกิจมาจำหน่ายสินค้าผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์มากขึ้น ทำให้

การปราบปรามของภาครัฐมุ่งไปที่การปิดกั้นการจำหน่ายสินค้าละเมิดทางออนไลน์และหาตัวผู้กระทำ ความผิดมาลงโทษ ทั้งนี้ พบเจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมาย (ปอศ. กรมทรัพย์สินทางปัญญา) เมื่อพบ การจำหน่ายสินค้าละเมิดทางออนไลน์ไม่สามารถปิดกั้นการจำหน่ายสินค้าละเมิดเครื่องหมายการค้า ได้ทันที เนื่องจากอำนาจหน้าที่ในการปิดกั้นเป็นของกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ทำให้ เจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมายดังกล่าวต้องส่งเรื่องไปให้กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ดำเนินการ ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวพบว่า มีขั้นตอนและระยะเวลาดำเนินการที่อาจไม่เหมาะสมกับ รูปแบบการจำหน่ายสินค้าละเมิดทางออนไลน์ที่พบในปัจจุบัน และไม่เท่าทันผู้กระทำความผิดที่ ปรับเปลี่ยนรูปแบบการจำหน่ายสินค้าละเมิดไปเรื่อย ๆ ดังนี้ การดำเนินการปิดกั้นการจำหน่ายสินค้า ทางออนไลน์ที่ล่าช้าจึงถือเป็นข้อจำกัดที่ทำให้การปราบปรามการละเมิดเครื่องหมายการค้าเป็น ไปอย่างไม่มีประสิทธิภาพ และทำให้หยุดยั้งการขยายตัวของธุรกิจการจำหน่ายสินค้าละเมิด เครื่องหมายการค้าทางออนไลน์ทำได้ไม่ทันทั่วถึง

(3) คุณลักษณะของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน

เจ้าหน้าที่รัฐนับเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนและนำนโยบายของภาครัฐ ไปปฏิบัติ สำหรับนโยบายป้องกันและปราบปรามการละเมิดเครื่องหมายการค้า เจ้าหน้าที่ภาครัฐ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมายเป็นตัวขับเคลื่อนนโยบายที่สำคัญเพื่อบรรลุผลของนโยบาย ทั้งนี้ การนำนโยบายดังกล่าวไปปฏิบัติพบว่า เจ้าหน้าที่ภาครัฐบางส่วนมีทัศนคติที่มองว่า การปราบปราม การละเมิดเครื่องหมายการค้าเป็นหน้าที่ที่ต้องปราบปรามในฐานะเจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมายและต้อง ปราบปรามอย่างเข้มข้นเมื่อถูกกระตุ้นจากรัฐบาล ผู้บริหาร หรือสหรัฐฯ ด้วยเหตุนี้จึงทำให้การดำเนิน นโยบายป้องกันและปราบปรามการละเมิดเครื่องหมายการค้าดำเนินการอย่างไม่จริงจังและต่อเนื่อง หรืออาจกล่าวได้ว่าการปราบปรามการละเมิดเครื่องหมายการค้าเป็นการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ ที่ได้รับมาเท่านั้น ซึ่งสามารถสะท้อนให้เห็นว่าลักษณะการดำเนินนโยบายดังกล่าวไม่ได้เกิดจากแรง ขับเคลื่อนภายในตัวของเจ้าหน้าที่แต่อย่างใด แต่เกิดจากแรงขับเคลื่อนที่เกิดจากภายนอก เช่น การถูก กระตุ้นจากรัฐบาล ผู้บริหาร หรือสหรัฐฯ

นอกจากนี้ในฝั่งของผู้ซื้อสินค้าละเมิดเครื่องหมายการค้าพบว่า เห็นด้วยกับ นโยบายป้องกันและปราบปรามการละเมิดเครื่องหมายการค้าของภาครัฐ โดยผู้ซื้อสินค้าละเมิด เครื่องหมายการค้ามองว่า สาเหตุที่นโยบายป้องกันและปราบปรามการละเมิดเครื่องหมายการค้า ยังไม่บรรลุผล อาจมีสาเหตุมาจากการทุจริตคอร์รัปชันของเจ้าหน้าที่ภาครัฐบางคนที่ใช้นโยบาย ดังกล่าวเป็นเครื่องมือหรือช่องทางในการแสวงหาผลประโยชน์ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ศูนย์วิจัยมหาวิทยาลัยกรุงเทพ (2559) ซึ่งได้ทำการสำรวจการซื้อสินค้าละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา

ของประชาชน ผลการศึกษาพบว่าสาเหตุหลักที่ประเทศไทยยังคงมีปัญหาเรื่องสินค้าละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา เป็นผลจากการที่เจ้าหน้าที่รัฐปล่อยปละละเลยหรือมีผลประโยชน์เข้ามาเกี่ยวข้อง ทั้งนี้ ผลการศึกษาที่พบในงานวิจัยชิ้นนี้ยังพบว่าผู้ซื้อสินค้าละเมิดเครื่องหมายส่วนใหญ่มีทัศนคติที่มองว่าภาครัฐไม่จริงจังกับการปราบปรามสินค้าละเมิดเครื่องหมายการค้า ซึ่งเห็นได้จากการที่ประชาชนทุกช่วงวัยสามารถเข้าถึงแหล่งจำหน่ายและซื้อสินค้าละเมิดได้อย่างง่ายในท้องตลาดและทางออนไลน์ได้อย่างง่ายดาย

กล่าวโดยสรุป หากพิจารณาปัญหาที่เกิดจากกระบวนการนำนโยบายป้องกันและปราบปรามการละเมิดเครื่องหมายการค้าไปปฏิบัติ โดยนำกรอบแนวคิดการนำนโยบายไปปฏิบัติของ Van Meter และ Van Horn มาวิเคราะห์พบว่าปัญหาทั้ง 3 ปัจจัยข้างต้น ล้วนเป็นปัจจัยสำคัญที่เชื่อมโยงแต่ละปัญหาเข้าด้วยกันและสะท้อนผ่านออกมาเป็นผลลัพธ์หรือผลสำเร็จของนโยบาย ซึ่งสาเหตุที่นโยบายป้องกันและปราบปรามการละเมิดเครื่องหมายการค้าการยังไม่บรรลุผล เกิดจากปัญหาด้านทรัพยากรนโยบาย (Policy Resources) เช่น งบประมาณ กำลังคน เป็นต้น ปัญหาด้านคุณลักษณะหน่วยงานที่นำนโยบายไปปฏิบัติ (Characteristics of Implementing Agencies) อาทิ โครงสร้างของระบบราชการและขั้นตอนการปฏิบัติงานที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินนโยบาย ปัญหาด้านความตั้งใจของผู้ปฏิบัติ (Disposition of Implementers) ซึ่งสะท้อนผ่านทัศนคติของผู้ปฏิบัติงาน เช่น ทัศนคติต่อนโยบาย หรือระดับของการตอบสนองนโยบาย เป็นต้น

3) อิทธิพลของการเมืองในประเทศ และระหว่างไทย-สหรัฐอเมริกา

การเมืองในประเทศและต่างประเทศ มีอิทธิพลสำคัญต่อวางจรรยาบรรณนโยบาย เนื่องจากตัวแสดงทางการเมืองเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการตัดสินใจกำหนดนโยบายออกมาสู่สังคม นโยบายป้องกันและปราบปรามการละเมิดเครื่องหมายการค้าเป็นหนึ่งในนโยบายที่ได้รับอิทธิพลจากการเมืองภายในประเทศและจากประเทศมหาอำนาจ ที่มีอิทธิพลสำคัญต่อก่อตัวและผลสำเร็จของนโยบาย ดังกล่าว โดยในประเด็นนี้ จะวิเคราะห์ออกเป็น 2 ส่วน คือ อิทธิพลของการเมืองในประเทศ และอิทธิพลการเมืองระหว่างไทย-สหรัฐอเมริกา ดังนี้

(1) อิทธิพลของการเมืองในประเทศ

การเมืองภายในประเทศมีอิทธิพลสำคัญต่อการก่อตัวของนโยบายป้องกันและปราบปรามการละเมิดเครื่องหมายการค้า ข้อมูลจากศึกษาพบว่าความเข้มข้นของการนำนโยบายป้องกันและปราบปรามการละเมิดเครื่องหมายเป็นไปปฏิบัติมีความสัมพันธ์กับแนวนโยบายของรัฐบาล และผู้บริหารระดับสูง ในแต่บริบทการเมืองในแต่ละช่วงเวลา ทั้งนี้ พบว่าบางช่วงรัฐบาลลดความสำคัญในการปราบปรามการละเมิดลง ส่งผลให้การปราบปรามการละเมิดเครื่องหมายการค้า

ในช่วงนั้นดำเนินการอย่างไม่เข้มข้น ซึ่งสะท้อนผ่านงบประมาณที่หน่วยงานบังคับใช้กฎหมายต่าง ๆ ได้รับลดลง หรือการปรับลดภารกิจภารกิจปฏิบัติงานของศูนย์ปฏิบัติการต่าง ๆ เช่น การยุบศูนย์ปราบปรามการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ซึ่งสามารถสะท้อนให้เห็นถึงการลดความสำคัญลง อย่างไรก็ตาม ในบริบทการเมืองบางช่วงเวลา รัฐบาล หรือผู้บริหารระดับสูงให้ความสำคัญกับการปราบปรามการละเมิดเครื่องหมายการค้า ผู้ปฏิบัติงานจะถูกกระตุ้นและส่งผลให้การดำเนินนโยบายเป็นไปอย่างเข้มข้นและส่งผ่านมายังงบประมาณที่ได้รับมากขึ้นเช่นกัน ซึ่งที่กล่าวมาทั้งหมดนำไปสู่ความไม่ต่อเนื่องและความสม่ำเสมอในการขับเคลื่อนนโยบาย

(2) อิทธิพลการเมืองระหว่างไทย-สหรัฐอเมริกา

สหรัฐอเมริกามีบทบาทและอิทธิพลสำคัญต่อการก่อตัวและขับเคลื่อนนโยบายป้องกันและปราบปรามการละเมิดเครื่องหมายการค้าของไทย แผนปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา พ.ศ. 2559 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติมปี 2562 เป็นเครื่องมือเชิงนโยบายสำคัญที่แสดงให้เห็นว่าสหรัฐฯ ได้เข้ามามีบทบาทในการกำหนดนโยบายดังกล่าวของไทย ทั้งนี้ จากข้อมูลพบว่า สินค้าละเมิดเครื่องหมายการค้าส่วนใหญ่แบรนด์สัญชาติสหรัฐฯ ดังนั้น สหรัฐฯ เป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลักของนโยบายป้องกันและปราบปรามการละเมิดเครื่องหมายการค้าของประเทศไทย

เมื่อวิเคราะห์ในส่วนการค้าการลงทุนระหว่างไทย-สหรัฐอเมริกา พบว่า สหรัฐฯ เป็นประเทศคู่ค้าและตลาดการส่งออกที่สำคัญอันดับ 1 ของประเทศไทย โดยที่ผ่านมาสหรัฐฯ ได้ให้สิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากร (Generalized System of Preferences: GSP) แก่สินค้าของประเทศไทยหลายรายการ เพื่อให้สินค้าไทยสามารถเข้าไปแข่งขันในตลาดสินค้าสหรัฐฯ ได้อย่างเสรี โดยกำหนดเงื่อนไขว่าประเทศไทยจะต้องดำเนินการตามที่สหรัฐฯ กำหนด โดยหนึ่งในเงื่อนไขดังกล่าว คือ ประเทศไทยจะต้องมีกฎหมายคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา สิทธิบัตร เครื่องหมายการค้า และลิขสิทธิ์ของสหรัฐฯ อย่างเพียงพอ รวมทั้งต้องมีการปราบปรามการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งถือเป็นเครื่องมือทางการเมืองของสหรัฐฯ ที่สำคัญในการตอบโต้เพื่อกระตุ้นให้ประเทศคู่ค้าปฏิบัติต่อการลงทุนของสหรัฐฯ อย่างยุติธรรม และด้วยเหตุผลประโยชน์ทางการค้าข้างต้น เพื่อให้สินค้าไทยได้สิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากร (GSP) รัฐบาลและหน่วยงานภาครัฐไทยที่เกี่ยวข้องจึงต้องพัฒนาระบบทรัพย์สินทางปัญญาเป็นมาตรฐานสากล โดยเฉพาะการให้ความสำคัญคุ้มครองและปราบปรามการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาให้มีประสิทธิภาพตามที่สหรัฐฯ กำหนดเงื่อนไขและแสดงข้อกังวลผ่านรายงานต่าง ๆ ในแต่ละปีไว้ รวมถึงการที่หน่วยงานภาครัฐไทยที่เกี่ยวข้องต้องยอมให้สหรัฐฯ เข้ามามีบทบาทในการขับเคลื่อนนโยบายดังกล่าวด้วย

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์สะท้อนว่า ระดับการกีดกันและการมีบทบาทของ สหรัฐฯ ต่อเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในแต่ละช่วงเวลามีผลอย่างสำคัญต่อระดับความจริงจังในการนำนโยบายป้องกันและปราบปรามการละเมิดเครื่องหมายการค้าไปปฏิบัติในแต่ละช่วงเวลา

กล่าวโดยสรุป การเมืองในประเทศ และการเมืองระหว่างไทย-สหรัฐอเมริกา มีอิทธิพลสำคัญต่อความสำเร็จของนโยบายป้องกันและปราบปรามการละเมิดเครื่องหมายการค้า ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการนำนโยบายไปปฏิบัติของ Van Meter และ Van Horn ที่มองว่าเงื่อนไขทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง (Economic, Social and Political Conditions) มีความเกี่ยวข้องต่อการนำนโยบายไปปฏิบัติ เนื่องจากเงื่อนไขดังกล่าวมีตัวแสดงหลายกลุ่มเข้ามาเกี่ยวข้องทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ ซึ่งตัวแสดงต่าง ๆ เป็นกลไกและเงื่อนไขสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จของนโยบาย ดังนี้ ด้วยบริบทการเมืองในประเทศ และการเมืองระหว่างไทย-สหรัฐอเมริกา ผลประโยชน์ทางการค้าและเศรษฐกิจที่พบจากการศึกษาในข้างต้น จึงเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้นโยบายป้องกันและปราบปรามการละเมิดเครื่องหมายการค้ายังไม่บรรลุผล

5.1.2 ภาครัฐควรพัฒนาแนวนโยบายป้องกันและปราบปรามการละเมิดเครื่องหมายการค้า และกระบวนการนำนโยบายดังกล่าวไปปฏิบัติอย่างไรให้บรรลุผล

จากการศึกษาของผู้วิจัยพบว่า ปัจจุบันการนำนโยบายป้องกันและปราบปรามการละเมิดเครื่องหมายการค้าไปปฏิบัติพบข้อสังเกตหลายประการที่ทำให้การนำนโยบายดังกล่าวไปปฏิบัติยังไม่บรรลุผล เช่น สภาพตลาดสินค้าละเมิดเครื่องหมายการค้าในปัจจุบันที่เติบโตและขยายช่องทางการจำหน่ายทางออนไลน์อย่างต่อเนื่อง ปัญหาจากกระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติของภาครัฐ เช่น ข้อจำกัดของงบประมาณ บุคลากร ขั้นตอนการปฏิบัติงาน รวมถึงอิทธิพลของการเมืองในประเทศและระหว่างไทย-สหรัฐอเมริกา ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนานโยบายป้องกันและปราบปรามการละเมิดเครื่องหมายการค้าไปปฏิบัติ ดังนี้

1) ปัจจุบันการซื้อและจำหน่ายสินค้าละเมิดเครื่องหมายการค้าพบเห็นได้ทั้งในท้องตลาด (Physical Markets) และตลาดออนไลน์ (Online Markets) โดยประชาชนทุกช่วงวัยสามารถเข้าถึงสินค้าละเมิดเครื่องหมายการค้าได้อย่างเสรี และยังสามารถสั่งซื้อสินค้าละเมิดทางออนไลน์จากต่างประเทศมาส่งที่ประเทศไทยได้อย่างง่ายดาย ด้วยเหตุนี้ หน่วยงานภาครัฐควรมุ่งเน้นการบังคับใช้กฎหมายกับช่องทางเหล่านี้เป็นพิเศษ เช่น การปิดกั้นช่องทางการจำหน่ายสินค้าละเมิดเครื่องหมายการค้าทางช่องทางออนไลน์อย่างจริงจังและต่อเนื่อง โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมสอบสวนคดีพิเศษ กองบังคับการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ

(บก.ปอศ.) กรมทรัพย์สินทางปัญญา และกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ต้องร่วมกันบูรณาการความร่วมมือโดยลดขั้นตอนการปฏิบัติงานเพื่อให้สามารถปราบปรามการละเมิดได้ทันทั้งที่และเหมาะสมกับบริบทสังคมที่เปลี่ยนไป นอกจากนี้จากการศึกษาพบว่า สินค้าละเมิดเครื่องหมายการค้าส่วนใหญ่ถูกผลิตขึ้นในต่างประเทศและลักลอบนำเข้ามาจำหน่ายในประเทศไทย ดังนั้น นอกจากหน่วยงานภาครัฐควรมุ่งเน้นการบังคับกฎหมายปราบปรามการละเมิดในตลาดออนไลน์แล้วหน่วยงานภาครัฐยังควรมุ่งเน้นการบังคับกฎหมายเพื่อป้องกันการลักลอบนำเข้าสินค้าละเมิดเครื่องหมายการค้า ซึ่งเป็นหน้าที่ของกรมศุลกากรที่ต้องเพิ่มความเข้มข้นในการป้องกันการลักลอบเข้ามาในประเทศ เพื่อตัดตอนสินค้าที่จะถูกนำมาจำหน่ายในประเทศ

2) ระบบราชการไทยเป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่อิทธิพลต่อความสำเร็จของนโยบายป้องกันและปราบปรามการละเมิดเครื่องหมายการค้า ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า งบประมาณและบุคลากรที่มีอยู่อย่างจำกัด รวมถึงระเบียบขั้นตอนการปฏิบัติงานเป็นข้อจำกัดที่ทำให้การนำนโยบายไปปฏิบัติไม่มีประสิทธิภาพและคล่องตัวเท่าที่ควร ประกอบกับทัศนคติของเจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมายที่ปฏิบัติงานไปตามบทบาทหน้าที่ที่ได้รับซึ่งไม่ได้เกิดจากแรงขับเคลื่อนภายในตัวเจ้าหน้าที่เอง ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงเห็นว่าภาครัฐควรที่จะมุ่งเน้นแก้ปัญหาปัญหาที่มีอยู่เดิมในระบบราชการไทย กล่าวคือภาครัฐควรให้ความสำคัญในด้านของการบริหารจัดการหรือการจัดสรรงบประมาณและจำนวนบุคลากรให้เหมาะสมและมีประสิทธิภาพตามบทบาทหน้าที่ของแต่ละหน่วยงานบังคับใช้กฎหมาย รวมถึงการปรับปรุงระเบียบขั้นตอนการปฏิบัติงานให้รวดเร็วเหมาะสมกับรูปแบบการละเมิดในปัจจุบัน ลดขั้นตอนการปิดกั้นการจำหน่ายสินค้าละเมิดเครื่องหมายการค้าทางออนไลน์ให้รวดเร็วและมีประสิทธิภาพมากขึ้น ทั้งนี้หากภาครัฐไม่สามารถแก้ปัญหาพื้นฐานเหล่านี้ให้ได้เสียก่อน ก็จะส่งผลให้การนำนโยบายป้องกันและปราบปรามการละเมิดเครื่องหมายการค้าไปปฏิบัติบรรลุผลได้ยาก

3) แผนปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา แก้ไขเพิ่มเติม ปี 2562 มีเป้าหมายเพื่อทำให้การป้องกันและปราบปรามการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาของไทยมีประสิทธิภาพและทำให้ประเทศต่างๆ ให้การยอมรับและปรับสถานะของไทยในรายงานต่างๆ ให้ดีขึ้น (สหรัฐฯ และ EU) ในกระบวนการกำหนดนโยบายดังกล่าวผู้วิจัยเห็นว่า ภาครัฐไม่ควรตั้งเป้าหมายเพียงแค่ให้การยอมรับและปรับสถานะการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาจากสหรัฐฯ หรือ EU เพียงอย่างเดียว แต่ภาครัฐควรกำหนดนโยบายโดยมุ่งสร้างระบบทรัพย์สินทางปัญญาให้เป็นมาตรฐานสากล ภายใต้กฎเกณฑ์องค์การการค้าโลก เนื่องจากในวงเจรจาการค้าจะมีการหยิบยกประเด็นด้านทรัพย์สินทางปัญญามาเจรจาเกือบทุกครั้ง หากประเทศไทยมีระบบทรัพย์สินทางปัญญาที่เป็นมาตรฐานสากลก็จะส่งผลดีต่อการเจรจาการค้ากับประเทศต่าง ๆ และทำให้ไทยได้ดุลการค้าเพิ่มมากขึ้นจากการส่งออก และเป็นพื้นที่ที่ประเทศคู่ค้า นักลงทุน หรือผู้ประกอบการสบายใจ

ในการประกอบธุรกิจ เนื่องจากระบบการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาของไทยความเข้มแข็งและมีมาตรฐานสากล

4) จากการศึกษาและเก็บข้อมูลจากเจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมายพบว่า สินค้าละเมิดเครื่องหมายการค้าในประเทศไทยที่ปราบปรามได้ส่วนใหญ่เป็นแบรนด์สินค้าของบริษัทต่างชาติ ดังนั้น การขับเคลื่อนนโยบายจึงถูกผลักดันจากบริษัทต่างชาติที่เป็นผู้เสียหาย โดยที่ผ่านมามีบริษัทต่างชาติเข้ามาฝึกอบรมเจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมายไทยในการตรวจสอบของสินค้าจริงของปลอม (Know-How) ของแบรนด์ต่างชาติต่าง ๆ แต่น้อยมากที่เป็นการฝึกอบรมจากสินค้าของบริษัทคนไทย ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงเห็นว่าภาครัฐควรเพิ่มความเข้มข้นในการสร้างความตระหนักรู้ให้กับผู้ประกอบการไทยให้เห็นถึงความสำคัญของการปกป้องคุ้มครองเครื่องหมายการค้า รวมถึงการฝึกอบรมการแยกแยะสินค้าของจริงของปลอมในแบรนด์สินค้าของคนไทยให้กับเจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมาย ซึ่งหากเจ้าหน้าที่มีองค์ความรู้และทักษะในการตรวจสอบก็จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ประกอบการไทย และช่วยให้เจ้าหน้าที่สามารถปฏิบัติงานได้ดียิ่งขึ้น

5) เนื่องด้วยปัจจุบันรูปแบบการละเมิดเครื่องหมายการค้าได้ปรับรูปแบบการจากเดิมจำหน่ายผ่านหน้าร้านมาจำหน่ายทางออนไลน์มากขึ้น เพื่อการปราบปรามเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยเห็นว่าภาครัฐพัฒนาและปรับปรุงแผนปฏิบัติการฯ โดยควรจัดทำแผนระยะสั้น (เชิงรุก) และแผนระยะยาว ให้สอดคล้องกับบริบทสังคม เทคโนโลยี หรือพฤติกรรมผู้บริโภคที่เปลี่ยนไป โดยผลักดันให้การป้องกันและปราบปรามการละเมิดเครื่องหมายการค้าเป็นวาระแห่งชาติ โดยมุ่งเน้นป้องกันตั้งแต่ต้นน้ำ โดยการสร้างความตระหนักรู้ให้กับประชาชน ผู้ประกอบการ รวมถึงพูดคุยกับเจ้าของพื้นที่ที่เป็นแหล่งจำหน่ายสินค้าละเมิดให้เข้าใจถึงผลกระทบจากการจำหน่ายและใช้สินค้าปลอมที่ไม่ได้มาตรฐาน และเปลี่ยนน้ำที่เน้นการปราบปรามให้การจำหน่ายสินค้าละเมิดเครื่องหมายการค้าลดน้อยลงในท้องตลาดและในระบบอินเทอร์เน็ต

6) การปราบปรามการสินค้าละเมิดเครื่องหมายการค้า ไม่สามารถดำเนินการให้หมดไปได้ทั้งประเทศพัฒนาแล้ว หรือ ประเทศกำลังพัฒนา แต่อย่างน้อยการละเมิดก็ไม่ควรปรากฏให้เห็นอย่างชัดเจน ผู้วิจัยเห็นว่าเพื่อให้การปราบปรามการละเมิดเครื่องหมายการค้าไทยมีประสิทธิภาพและเห็นผลอย่างเป็นรูปธรรม หน่วยงานภาครัฐควรเพิ่มความเข้มข้นในการปราบปรามการละเมิดอย่างต่อเนื่อง บูรณาการแลกเปลี่ยนข้อมูลที่เป็นประโยชน์ระหว่างหน่วยงาน ควบคู่กับการสร้างความตระหนักรู้ให้กับเยาวชน ประชาชน ผู้ประกอบการ ให้ทราบถึงความสำคัญและผลกระทบที่จะเกิดขึ้นในทางเศรษฐกิจจากการจำหน่ายสินค้าละเมิดเครื่องหมายการค้า รวมถึงอันตรายจากการใช้หรือบริโภคสินค้าละเมิดเครื่องหมายการค้า

7) ปัจจุบันภาครัฐไทยดำเนินนโยบายป้องกันและปราบปรามการละเมิดเครื่องหมายการค้า โดยใช้เครื่องมือเชิงนโยบายในลักษณะการใช้อำนาจรัฐบังคับ (Stick) ผ่านการใช้กฎระเบียบและเครื่องมือทางกฎหมายต่าง ๆ และเครื่องมือเชิงนโยบายด้านข้อมูล (Information instruments) หรือ Sermons ด้วยการให้ความรู้ สร้างความตระหนักรู้ให้กับประชาชน เป็นหลัก ทั้งนี้ ผู้วิจัยมีความเห็นว่าภาครัฐควรใช้เครื่องมือเชิงนโยบายประเภทการจูงใจ (Carrots) ทางเศรษฐกิจ (Subsidies) ในลักษณะการกระตุ้นให้ผู้ขายมีการเปลี่ยนแปลง โดยการดึงดูดหรือจูงใจให้กลุ่มผู้ขายสินค้าละเมิดเปลี่ยนพฤติกรรมตามแบบที่ภาครัฐต้องการ เช่น ในบางพื้นที่ที่เป็นแหล่งจำหน่ายสินค้าละเมิดเครื่องหมายการค้า ภาครัฐอาจร่วมมือกับเจ้าของพื้นที่ในการปรับปรุงพื้นที่จำหน่ายให้เสื่อมภาพ จำว่าเป็นสถานที่ขายของปลอม รวมถึงภาครัฐต้องเข้าไปให้ความรู้ผู้ขายในลักษณะการจูงใจให้ผู้ขายเปลี่ยนมาจำหน่ายสินค้าประเภทอื่นที่ไม่ได้ละเมิดเครื่องหมายการค้า ซึ่งอาจทำในลักษณะสร้างกิจกรรมหรือโครงการให้ผู้ขายสินค้าละเมิดเข้าร่วม โดยหากเข้าร่วมจะได้สิทธิพิเศษในการเข้ามาเปิดร้านในสถานที่ที่ภาครัฐกำหนดได้ รวมถึงได้รับการสนับสนุนในการหาสินค้าประเภทอื่นมาจัดจำหน่ายแทนสินค้าละเมิดเครื่องหมายการค้า ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าหากภาครัฐสามารถใช้เครื่องมือเชิงนโยบายประเภทการจูงใจ (Carrots) ในลักษณะกิจกรรมดังกล่าวได้ก็จะสามารถช่วยลดพื้นที่จำหน่ายสินค้าละเมิดเครื่องหมายการค้าในท้องตลาดได้

5.2 ข้อจำกัดในการทำวิจัยและข้อเสนอแนะในการทำวิจัยต่อยอด

เนื่องด้วยงานวิจัยชิ้นนี้อาศัยระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research Methodology) จึงทำให้ผลการศึกษาของงานชิ้นนี้ได้รับเพียงข้อมูลเชิงลึกจากการเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เกี่ยวข้อง ซึ่งอาจไม่ได้สะท้อนความคิดเห็นของผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องทั้งหมดในภาพรวมได้

นอกจากนี้ งานวิจัยชิ้นนี้เป็นการศึกษาการนำนโยบายป้องกันและปราบปรามการละเมิดเครื่องหมายการค้าไปปฏิบัติ ซึ่งอาจไม่ได้สะท้อนนโยบายการปราบปรามในภาพรวมของทรัพย์สินทางปัญญาทุกประเภทได้ ประกอบกับการเก็บข้อมูลจากกลุ่มผู้ซื้อสินค้าละเมิดเครื่องหมายการค้า ไม่ได้ครอบคลุมทุกช่วงวัย หรือนำปัจจัยด้านเพศ เงินเดือน หรือสถานะทางสังคม มาใช้วิเคราะห์จึงทำให้ไม่อาจสะท้อนพฤติกรรมของผู้ซื้อสินค้าละเมิดในภาพรวมได้

และเนื่องจากแผนปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา แก้ไขเพิ่มเติม ปี 2562 มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องภายใต้แผนฯ จำนวน 17 หน่วยงาน แต่ในงานวิจัยชิ้นเลือกศึกษาเฉพาะหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายเพียง 4 หน่วยงาน ทำให้ผลการศึกษาที่ได้อาจยังไม่รอบด้านหรือสมบูรณ์เท่าที่ควร ดังนั้น ในการศึกษาครั้งต่อไปเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วน และสะท้อนความคิดเห็นของผู้ปฏิบัติงาน จึงควรศึกษาและเก็บข้อมูลหน่วยงานต่าง ๆ ให้มากกว่านี้

บรรณานุกรม

- Adidas. (2023). In <https://www.adidas.co.th/th>.
- Apple. (2023). In <https://www.apple.com/th/>.
- European Union Intellectual Property Office. (2022, December 2). *Counterfeit and Piracy Watch List 2022*.
<https://euipo.europa.eu/ohimportal/en/web/observatory/-/news/counterfeit-and-piracy-watch-list-2022>
- Kasikorn Bank. (2023). Logo. In <https://www.kasikornbank.com/en/about/information/pages/logo.aspx>.
- PTT. (2023). In <https://www.pttplc.com/th/About/About-Ptt/Our-Logo.aspx>.
- Redpoints. (2020). *Why young consumers turn to fake fashion online to fill their wardrobe*. <https://www.redpoints.com/blog/young-consumers-fake-fashion-online/>
- SCG. (2023). In <https://www.scg.com/landing/>.
- Thai Airways. (2005). THAI LOGO. In https://www.thaairways.com/en/about_thai/public_information/general_information/thai_logo.page.
- The World Trade Organization. (n.d.). *Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights (as amended on 23 January 2017)*.
https://www.wto.org/english/docs_e/legal_e/31bis_trips_01_e.htm
- Van Meter, D. S., & Van Horn, C. E. (1975). The Policy Implementation Process: A Conceptual Framework. *Administration & Society*, 6(4), 445-488.
<https://doi.org/https://doi.org/10.1177/009539977500600404>
- Workpoint Today. (2561, 16 มกราคม). ‘ศุลกากรหนองคาย’ เผาทำลายสินค้าละเมิดลิขสิทธิ์ มูลค่า 56 ล้านบาท. <https://workpointtoday.com/ศุลกากรหนองคาย-เผาทำลาย/>
- World Intellectual Property Organization. (2004). *What is intellectual property?*
www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_450_2020.pdf
- กรมการค้าต่างประเทศ. (2561). คู่มือระบบสิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากรเป็นการทั่วไป (GSP) ของสหรัฐอเมริกา. <https://www.dft.go.th/th-th/DFT-Service/ServiceData->

[Information/dft-service-data-privilege/Detail-dft-service-data-privilege/ArticleId/5010/-GSP-1-2-3-4-5-6-7-8](https://www.ipthailand.go.th/th/trademark-011/item/Information/dft-service-data-privilege/Detail-dft-service-data-privilege/ArticleId/5010/-GSP-1-2-3-4-5-6-7-8)

กรมทรัพย์สินทางปัญญา. (2559a, 31 สิงหาคม). กฎหมายการค้าของสหรัฐอเมริกา มาตรา 301 พิเศษ.

<https://www.ipthailand.go.th/th/trademark-011/item/กฎหมายการค้าของสหรัฐอเมริกา-มาตรา-301-พิเศษ.html>

กรมทรัพย์สินทางปัญญา. (2559b). กฎหมายเครื่องหมายการค้า ฝรั่งเศส.

https://www.ipthailand.go.th/images/781/L_france_8_mark.pdf

กรมทรัพย์สินทางปัญญา. (2560). ความรู้เบื้องต้นด้านทรัพย์สินทางปัญญา

https://www.ipthailand.go.th/images/Promote/2_book_DIP.pdf

กรมทรัพย์สินทางปัญญา. (2566, 28 กุมภาพันธ์). สถิติการปราบปรามการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา รายปีของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ กรมสอบสวนคดีพิเศษ และกรมศุลกากร ปี พ.ศ. 2561 - 2565.

https://www.ipthailand.go.th/th/protect-005/item/staticpp_diptotolyear63-65.html?category_id=2168

กรมสอบสวนคดีพิเศษ. (2564, 16 กุมภาพันธ์). *DSI* บุกค้นโกดังเก็บสินค้าละเมิดเครื่องหมายการค้า จำหน่ายผ่านทางเฟซบุ๊ก มูลค่าความเสียหายกว่า 100 ล้านบาท.

<https://www.dsi.go.th/th/Detail/01dccbc02fecca50a03dfecb900f4a93>

คณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านเศรษฐกิจ. (2559). รายงาน การปฏิรูประบบทรัพย์สินทางปัญญา. Retrieved from

https://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/parliament_parcy/download/usergroupoup_disaster/6-8.pdf

คณะกรรมการปราบปรามการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา. (2562). แผนปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา แก้ไขเพิ่มเติมปี 2562.

เชลล์ชวนชิม. (2566). In <https://shellshuanshim.com/about>.

ณัฐวดี เขียวลือ. (2561). เครื่องมือเชิงนโยบายกับการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ บนเกาะพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี. วารสารการเมือง การบริหาร และกฎหมาย, 11(12), 601-609.

<https://ojs.lib.buu.ac.th/index.php/law/article/view/6713/3887>

ผู้จัดการออนไลน์. (2552, 13 สิงหาคม). คนกรุง 79.9% ยังใช้สินค้าละเมิดสิทธิ์ โพลซ์ ทางการ-ราคาถูก.

<https://mgronline.com/stockmarket/detail/9520000091991>

พิชญ์กฤตา พาณิชกิจโรจน์ และ นพรุจ คักดีศิริ. (2565). การป้องกันและปราบปรามการละเมิดเครื่องหมายการค้าในประเทศไทย. วารสารสังคมศาสตร์, ปีที่ 11(ฉบับที่ 1), 91-102.

<https://so05.tci->

thaijo.org/index.php/SocialJournal2rmutto/article/download/248995/174971/971690

โพสต์ (POST TODAY). (2563, 30 มกราคม). เปิดผลวิจัยการละเมิดลิขสิทธิ์วีดีโอออนไลน์เสียหายต่อเศรษฐกิจกว่า 9 หมื่นล้านบาท. <https://www.posttoday.com/pr-news/613320>

ยุทธภรณ์บริการ สันต์สิทธิ์. (2559). ความเหมาะสมในการแก้ไขพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์และเครื่องหมายการค้า ศึกษากรณีดำเนินคดีผู้ซื้อและผู้ครอบครองสินค้าละเมิดลิขสิทธิ์และเครื่องหมายการค้าปลอม [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์].

https://ethesisarchive.library.tu.ac.th/thesis/2016/TU_2016_5601033243_6371_5281.pdf

ศูนย์วิจัยมหาวิทยาลัยกรุงเทพ (กรุงเทพโพลล์). (2559, เมษายน). การละเมิดลิขสิทธิ์และทรัพย์สินทางปัญญาในสายตาประชาชน.

<https://bangkokpoll.bu.ac.th/poll/result/poll778.php?pollID=658&Topic=%25A1%25D2%25C3%25C5%25D0%25E0%25C1%25D4%25B>

สัมฤทธิ์ ยศสมศักดิ์ และ อนูรัตน์ อนันนทนาธร. (2555). นโยบายสาธารณะ. (พิมพ์ครั้งที่ 1 ed.). เวิลด์เทร็ด ประเทศไทย.

สำนักข่าวอิสรา. (2566, 4 สิงหาคม). DSI จับมือ HSI บุกยึดสินค้าละเมิดเครื่องหมายการค้า มูลค่ากว่า 5 ล. <https://www.isranews.org/article/isranews-short-news/120742-isra-73.html>

สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์. (2566). Trade การค้าไทย.

<https://tradereport.moc.go.th/TradeThai.aspx>

สำนักงานส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ. (2555). ประเทศไทยและสิทธิประโยชน์ GSP.

https://www.ditp.go.th/contents_attach/73993/73993.pdf

อลงกต แพนสนิท. (2560). การนำนโยบายไปปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลของราชการส่วนภูมิภาคในจังหวัดนครราชสีมา [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยกรุงเทพ].

<http://dspace.spu.ac.th/handle/123456789/4895>

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	นายปิยะพล ภูดี
วัน เดือน ปี เกิด	21 ตุลาคม 2537
สถานที่เกิด	เพชรบูรณ์
วุฒิการศึกษา	นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY